A MUZEULUI DE ISTORIE NAŢIONALĂ ŞI ARHEOLOGIE CONSTANŢA

PONTICA ’52
2019

PROGRAM

<table>
<tr><td>2 oct.
Miercuri
11.00

14.00</td><td colspan="6">Aula „Adrian Rădulescu“
❖ Deschiderea oficială a Sesiunii Ştiinţifice Internaţionale Pontica`52 - 2019
❖ Lansarea volumelor:
- Publius Ovidius Naso - Tristele și Ponticele
- Robert Stănciugel: O Dobroge, o Dunăre și două conferințe de pace. Documente - ambasador Vasile Stoica
❖ Vernisajul expoziţiei: 140 de ani de la prima colecție tomitană de antichități
❖ Vernisajul expoziţiei: Cucuteni – o civilizație preistorică redescoperită</td></tr>
<tr><td colspan="7">Comunicări pe secţii</td></tr>
<tr><td></td><td>Sala 1
„Preistorie“

Etaj I</td><td>Sala 2
„Mircea cel Bătrân“

Etaj I</td><td>Sala 3
„Tezaur. Colecţia sticlă“

Parter</td><td>Sala 4
„Colecţii“

Etaj II</td><td>Sala 5
„Ovidiana“

Parter</td><td>Sala 6
Aula
„Adrian Rădulescu“

Etaj I</td></tr>
<tr><td>2 oct.
Miercuri
16.00
19.30</td><td>Preistorie</td><td>Greco – romană</td><td>Medievală</td><td>Modernă-Contemporană</td><td>Numismatică</td><td></td></tr>
<tr><td>3 oct.
Joi
9.00
13.30</td><td>Preistorie</td><td>Greco – romană</td><td>Medievală</td><td>Modernă-Contemporană</td><td>Numismatică</td><td>Masă rotundă
Conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic</td></tr>
<tr><td>3 oct.
Joi
16.00
19.30</td><td></td><td></td><td></td><td>Modernă-Contemporană</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4 oct.
Vineri</td><td colspan="6">Excursie de documentare la Tropaeum Traiani</td></tr>
</table>

2 - 4 octombrie
2019

Miercuri, 2 octombrie 2019
Aula *Adrian Rădulescu*
Orele: 11.00 – 14.00

Deschiderea oficială
a Sesiunii Ştiinţifice Internaţionale

PONTICA '52
2019

- Sorin Marcel Colesniuc, Directorul General al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța

140 de ani de la prima colecție tomitană de antichități

- *Alocuțiuni oficiale*

- Alexandru Barnea

Istoriografia românească după 1948

- Dan Octavian Paul

Câteva evenimente de referință de la conferința generală ICOM, Kyoto, 2019

- Lansarea volumelor:

Publius Ovidius Naso - *Tristele* și *Ponticele*
Robert Stănciugel: *O Dobroge, o Dunăre și două conferințe de pace. Documente - ambasador Vasile Stoica*

- Vernisajul expoziţiei: *140 de ani de la prima colecție tomitană de antichități*

- Vernisajul expoziţiei: *Cucuteni – o civilizație preistorică redescoperită*

Miercuri, 2 octombrie 2019
Sala 1 - *„Preistorie“*
Orele: 16.00 – 19.30

SECŢIA PREISTORIE

Moderatori: Gheorghe Lazarovici, Sabin Adrian Luca
Secretari: Valentina Voinea, Adrian Irimia

- Stănică Pandrea, Viorel Stoian, Mirela Vernescu, Costin Croitoru

Pod suspendat peste Dunăre în zona Brăila. Cercetările preventive din Zona I – complexele neolitice

- Daniel Garvăn

Noi date privind comunităţile precucuteniene în nord-estul Munteniei

- Raluca Kogălniceanu, Monica Mărgărit

Despre imitaţii. Cazul cimitirului Hamangia de la Cernavodă – Columbia D

- Raluca Kogălniceanu, Cristian Eduard Ștefan

Vase de mici dimensiuni din cimitirul Hamangia de la Cernavodă – Columbia D

- Sabin Adrian Luca

Un oraș preistoric din România. Turdaș-Luncă, județul Hunedoara

- Gheorghe Lazarovici, Sabin Adrian Luca

Noi bucranii monumentale și semnificațiile cultice ale lor

Pauză de cafea

- Sorin Marcel Colesniuc

Date noi despre cultura Zau

- Ana Ilie

Elemente de arhitectură și organizare a spațiului în tell-ul eneolitic de la Geangoești-Hulă, com. Dragomirești, jud. Dâmbovița

- Roxana Munteanu, Daniel Garvăn

O locuinţă Cucuteni A de la Bodeşti - Cetăţuia Frumuşica

- Eugeniu Mistreanu

Despre așezările gumelnițene din spațiul pruto-nistrean

- Andreea Loredana Parnic, Valentin Parnic

Plastica antropomorfă gumelnițeană de lut din colecțiile Muzeului Dunării de Jos

- Valentin Radu, Monica Mărgărit, Adrian Bălășescu, Radian Andreescu, Pavel Mirea

Unelte realizate din mandibule de câine (Canis familiaris) de la Vitănești (Gumelnița B) și Căscioarele

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 1 - *„Preistorie“*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA PREISTORIE

Moderatori: Neculai Bolohan, Adrian Bălăşescu
Secretari: Marius Lascu, Alin Gheorghe

- Bogdan Manea, Vasile Opriș, Theodor Ignat, Marian Gheți, Cătălin Lazăr

Considerații experimentale privind reconstituirea etapelor constructive și funcționale ale unei instalații de ardere a ceramicii neolitice

- Adrian Bălășescu, Valentina Voinea, Bartłomiej Szmoniewski (Cracovia, Polonia), Valentin Radu

Exploatarea bovinelor în eneoliticul din sud-estul României

- Valentin Radu, Adrian Bălăşescu

Pescuitul la comunitățile eneolitice din Dobrogea

- Laurenţiu Florin Grigoraş

Cercetările arheologice de la Pietroasa Mică-Gruiu Dării (2018). Perioada eneolitică târzie

- Constantin Preoteasa, Florin Vlad, Adrian Bălășescu, Radu Coman

Noi date cronologice referitoare la culturile Cucuteni și Cernavodă I, obținute în urma cercetărilor arheologice de la Săveni (județul Ialomița)

- Petya Georgieva (Sofia, Bulgaria)

New Data about the Transition from the Eneolithic to the Bronze Age from Kozareva Mogila (Western Black Sea Region)

- Veselin Danielov Danov (Sofia, Bulgaria)

Investigations of the area around the Tell Kozareva Mogila

Pauză de cafea

- Gabriel Vasile, Radu Băjenaru, Dorin Sîrbu, Anca Popescu

Tumulul nr. 5 de la Medgidia (Autostrada Cernavodă – Constanţa): date arheologice și antropologice

- S. Ailincăi, F. Mihail, M. Mocanu, A. Stănică, F. Ciulavu, M. Bleoanca, C. Micu, I. Mureșan, L Mureșan

Noi descoperiri de epoca bronzului în situl de la Jijila - La Grădini, jud. Tulcea

- Neculai Bolohan

Așezarea fortificată din perioada mijlocie a epocii bronzului de la Siliștea - Pe Cetățuie, județul Neamț. Rezultate recente

- Oleg Tuboltsev, Polina Pavliukova, Simon Radchenko (Kiev, Ukraina)

Typical pottery from the Yamnaya settlement of Generalka 2

- Ana Drob

Analiza unui lot de olărie din perioada mijlocie a epocii bronzului de la Piatra-Neamț – Lutărie

- Haită Constantin

Analiza micromorfologică a succesiunii stratigrafice din Peștera Craniilor (com. Grădina, jud. Constanța)

- Preslav Peev (Varna, Bulgaria)

60 years of underwater archaeology in Bulgaria

Miercuri, 2 octombrie 2019
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân“*
Orele: 16.00 – 19.30

SECŢIA GRECO - ROMANĂ

Moderatori: Maria Alexandrescu Vianu, Vasilica Lungu
Secretari: Irina Sodoleanu, Ioana Rusu

- Maria Alexandrescu Vianu

O primă privire asupra unui lot mare de teracote de la Histria

- Mircea Angelescu

Date noi și vechi despre incinta arhaică a Acropolei

- Vasilica Lungu, Alexandre Baralis, Alina Muşat-Streinu, Marius Streinu, Pascal Lebouteiller, Myriam Sternberg, Tsvetana Popova, Răzvan Pantelimon

Acic-Suat (Caraburun), o aşezare greco-romană în teritoriul histrian. Noi date arheologice

- Livia Buzoianu, Nicolaie Alexandru

Relațiile economice dintre polis și chora. Studiu de caz: Albești

- Natalia Mateevici, Dorel Paraschiv, Mihaela Iacob

Amforele elenistice din aşezarea de la Slava Rusă, punctul „Donca“

Pauză de cafea

- Mircea Negru

Ceramica dacică descoperită la Romula

- Valeriu Sirbu

Vase dacice inedite descoperite fortuit la Barboşi

- Mihaela Denisia Liușnea

Ceramica de import de tip pontic sigillata, în mediul militar roman de la Dunărea de Jos. Studiu de caz: castellum-ul de la Barboși

- Walter Prochaska

Marble use and production in Thrace. Comparing coastal with inland cities

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân“*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA GRECO - ROMANĂ

Moderatori: Emilian Popescu, Ioan C. Opriș
Secretari: Tiberiu Potârniche, Manuela Măiță

- Emilian Popescu

Consideraţii asupra mormântului Sfântului Mucenic Emilian de la Durostorum

- Dragoș Hălmagi

Un fragment dintr-o scrisoare romană oficială către o cetate din Pontul Stâng

- Mihail Zahariade

Două fragmente de inscripții descoperite la Halmyris în 2019

- Cristian Cealera

Ala II Hispanorum et Aravacorum în provincia romană Scythia Minor - noi dovezi și particularități

- Ovidiu Țentea, Ioan C. Opriș, Constantin Băjenaru, Florian Matei-Popescu, Alexandru Rațiu

Noi fortificații romane descoperite recent în Dobrogea

Pauză de cafea

- Dorel Paraschiv, Petre Colteanu, Costel Chiriac

Un edificiu roman timpuriu descoperit la (L)ibida

- Constantin Băjenaru, Cătălin Nopcea, Radu Petcu, Dan Vasilescu, Marius Lascu, Costin Șova

Cercetări preventive în așezările rurale din teritoriul Tomisului (2017-2019)

- Mircea Dabîca

Cercetări arheologice în sectorul sud de la Histria. Campania 2018

- Cristina Georgeta Alexandrescu

Rezultate preliminare ale cercetărilor arheologice în hinterland-ul sitului antic Troesmis

- Alexandru Rațiu, Ioan C. Opriș

Principia târzie de la Capidava (2013-2019). Concluzii preliminare publicării monografice

- Nicolaie Alexandru, Robert Constantin, Mihai Ionescu

Callatis, cercetare arheologică la incinta de vest, secolele IV-VI p.Chr

Miercuri, 2 octombrie 2019
Sala 3 - *„Tezaur. Colecţia sticlă”*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIA MEDIEVALĂ

Moderator: Oana Damian
Secretar: Constantin Șova

- Emilia Corbu

O catacombă alană din sec. V-VI descoperită la Vlădeni-Popina Blagodeasca (jud. Ialomița)

- Stella Doncheva, Ivajlo Bunzelov

Similar traits and influences in the production of belt sets in Bulgaria and Romania during the early Middle Ages. Part II

- Ioana Rusu, Alessandra Modi, Cristina Mircea, Claudia Radu, Claudia Urduzia, Zeno Karl Pinter, Cătălin Dobrinescu, Vitalie Bodolică, Tiberiu Potârniche, Octavian Popescu, David Caramelli, Beatrice Kelemen

Diversitatea genetică a liniei materne în necropola de la Capidava (Constanța, România)

- Maria Christova-Penkova, Aleksandra Petrova

Objects for personal veneration from the medieval town of Vratsa, NW Bulgaria

- Aleksandra Petrova, Maria Christova-Penkova

Medieval jewelry with cowrie shell (Cypraea Pantherina) – archaeological context and historical realities

- Kaloyan Vasilev

A brief contribution of some pathological disorders from human skeletal remains from regular archaeological excavations around and in the town of Vratsa

Pauză de cafea

- Oana Damian, Mihai Vasile, Andra Samson

Prezențe ale Hoardei de Aur și cetatea bizantină de la Nufăru, jud. Tulcea

- Radu Ștefan Vergatti

1359 – an de înființare a Mitropoliei Ungrovlahiei sau de transfer al scaunului acesteia de la Vicina la Curtea de Argeș?

- Margareta Simina Stanc, Alexandra Elena Cabat, Daniel Ioan Malaxa, Sorin Cristian Ailincăi, Aurel Daniel Stănică, Aurel Constantin Mototolea

Așezarea rurală medievală de la Enisala-Palanca: Cercetări arheologice și arheozoologice

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 3 - *„Tezaur. Colecţia sticlă”*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA MEDIEVALĂ

Moderator: Radu Ștefan Vergatti
Secretar: Aurel Constantin Mototolea

- Silviu OȚA, Adrian ARDEȚ

Câteva date asupra fortificațiilor de la Caransebeș

- Eugen NICOLAE

Un fier medieval moldovenesc pentru marcarea cailor

- Ion GUMENÂI

Istoria evoluției comunităților armenești din Izmail și Orhei în perioada țaristă

Pauză de cafea

- Ion TENTIUC, Mariana VASILACHE-CUROȘU

Biserica „îngropată” din Căuşeni, Republica Moldova. Etape ale cercetării și restaurării

- Adrian STOIA

Iconografia apei în mentalul omului medieval. Studiu de caz: Breviarul Brukenthal din Sibiu (sec. al XVI-lea)

- Edith-Adriana UNCU

Inscripțiile în limba greacă din cimitirul maritim din orașul Sulina: sursă pentru investigarea comunității elene locale

Miercuri, 2 octombrie 2019
Sala 5 - *„Ovidiana”*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIA NUMISMATICĂ

Moderatori: Emanuel Petac, Gabriel Talmaţchi
Secretar: Dan Vasilescu

- Nicoleta Demian, Emanuel Petac

Considerații preliminare pe marginea unui lot de monede antice de aur din colecția Muzeului Național al Banatului din Timişoara

- Aurel Vîlcu, Dan Pîrvulescu

Stateri de aur macedoneni din colecţiile Muzeului Municipiului Bucureşti în lumina analizelor asupra metalului

- Steluța Marin, Emanuel Petac

Un tezaur de monede de argint antice din Dobrogea

- Mihai Dima

Considerații privind evoluția titlului monedelor histriene de argint

- Raoul M. Șeptilici

Câteva monete histriene din argint dintr-o colecție bănățeană

- Emanuel Petac

Pace și război. Elemente simbolice în iconografia staterilor Lysimach timpurii în cetățile vest-pontice. Atena cu și fără suliță

Pauză de cafea

- Gabriel M. Talmațchi

Despre câteva descoperiri monetare în context funerar din Moesia Inferior

- Cristian Găzdac

Categorii de tezaure. Observații asupra semnificației descoperirilor de depozite monetare imperial romane

- Dan Vasilescu

Imitații după monede romane târzii de bronz descoperite la Ulmetum (sec. IV-V p.Chr.)

- Theodor Isvoranu, Irina Achim

Monede romane descoperite la Capidava, în zona basilicii paleocreştine

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 5 - *„Ovidiana”*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA NUMISMATICĂ

Moderatori: Emanuel Petac, Gabriel Custurea
Secretar: Dan Vasilescu

- Aurelia Duțu

Documente privind creșterea colecției numismatice a Muzeului Al. Saint-Georges în anii 1940-1949

- Eugen Paraschiv-Grigore

O analiză tipologică a sigiliilor emise de Constantin al X-lea Ducas

- Gh. Mănucu-Adamești eanu

Monede din secolele XI-XIII (1092-1204) descoperite în nordul Dobrogei

- Lilia Dergaciova, Nikolaj Alekeyenko

Moneda moldovenească de la Alexandru cel Bun contramarcată la Caffa

Pauză de cafea

- Gabriel Custurea

Producția de monedă în Dobrogea, de-a lungul secolelor

- Florin Ciulavu

Informații inedite despre tezaurul monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Nalbant (jud. Tulcea): falsuri monetare, piese realizate prin suprabatere și ștanțe mult deplasate

- Radu Gabriel Dumitrescu, Irina Vlad

Mahalaua Ungureni din Craiova în lumina descoperirilor arheologice și numismatice

- Florin Ciulavu, Dragoș Alexandru Mirea, Maria Valentina Ilie, Decebal Alexandru Iancu

Tezaurul monetar din secolul al XIX-lea descoperit la Garvăn (jud. Tulcea). Date numismatice și metalografice

Miercuri, 2 octombrie 2019
Sala 4 - *„Colecții“*
Orele: 16.00 - 19.30

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Florin C. Stan, Alina Felea
Secretar: Lavinia Dumitrașcu

- Alina Felea

Căsătoriile mixte din punct de vedere social în Țara Moldovei în secolul al XVII-lea - începutul secolului al XIX-lea

- Lavinia Dumitrașcu

Generalul Dimitrie D. Chirescu – amintiri din copilărie și adolescență

- Lucian Popescu Vava

Sănătatea publică în Craiova – între teorie, dezbatere şi practică la sfârşitul secolului al XIX-lea

- Constantin Cheramidoglu

Viața socială a elitei constănțene la sfârşitul secolului XIX şi începutul secolului XX

- Ligia Dima

Un episod din viața familiei Avramide: Arety Avramide, fiica cea mare a lui Alexe Avramide

- Florin C. Stan,

Alexandru Emanoil Lahovary – un diplomat aristocrat la Constantinopol (1902 - 1906) și problematica aromânilor din Imperiul Otoman

Pauză de cafea

- Dumitru-Valentin Pătrașcu

Virgil Anghelescu – inginer-șef al Serviciului Tehnic al Județului Gorj

- Cristian Constantin

Cehoslovacia prezentată de František Kadeřábek

- Gabriel-Ioan Moise, Mariana Păvăloiu

Nava-şcoală „Mircea“ la 80 de ani

- Răzvan Victor Pantelimon

Memoria istorică – instrument sau obstacol pentru consolidarea democratică ?

- Stoica Lascu

Cărți şi autori, manifestări dedicate Centenarului Marii Uniri şi Dobrogei 140

- Robert Stănciugel

O Dobroge, o Dunăre și două conferințe de pace

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 4 - *„Colecții“*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Elena Zîrnă, Paul Dominte
Secretar: Oana Grigoruță

- Cristian-Iulian Ceacîru

Instituțiile culturale din Craiova în timpul ocupației germane (1916-1918)

- Nicoleta Paraschiv

Alexandru Mastero (1894-1974) - militar de carieră şi om politic

- Remus Macovei

Enigmele asasinării generalului Stan Poetaş

- Anemari Monica Negru

Femeile, eroinele din spatele frontului – studiu de caz: Spitalul 113 din Bucureşti

- Costel Coroban

Jurnalul românesc al lui Lady Kennard (1915-1917) și fețele schimbătoare ale războiului

- Mioara Ioniță

O fiică a Franței în sprijinul Serviciului Sanitar Român: Geneviéve Hennet de Gautel

Pauză de cafea

- Iulia-Cristina Bulacu

Amintiri basarabene

- Paul Dominte

Onisifor Ghibu și generația Unirii

- Elena Zîrnă

Dramele copilăriei: orfelinatele militare dobrogene, în România postbelică (1919-1920)

- Răzvan-Raul Ivan

Importanța transporturilor în dezvoltarea orașului Constanța în perioada interbelică

- Aurelia Lăpușan

Publicistica lui Vasile Canarache

- Daniela Palici

Contribuția tipografiilor dobrogenela organizarea și modernizarea Dobrogei după 1878

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 4 - *„Colecții“*
Orele: 16.00 - 19.30

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Florin Müller, Cristina Păiușan-Nuică
Secretar: Delia Roxana Cornea

- Valentin Gheorghe

Alegerea parțială, din 6 septembrie 1926, în județul Ialomița

- Daniela-Liliana Pătrașcu, Dumitru-Valentin Pătrașcu

Refugiați din Cadrilater stabiliți pe teritoriul județului Gorj

- Florin Müller

Statul național legionar - regim comisarial și stat dual

- Costin Scurtu, Ana-Maria Scurtu

Apărarea Dobrogei terestre de către trupele române în august 1944

- Cristina Păiușan-Nuică

O istorie din cel de-al Doilea Război Mondial din Chirnogeni, Constanța

- Marian Zidaru

SOE, ofensiva Iași - Chișinău și lovitura de stat de la 23 august 1944

Pauză de cafea

- Mihai Nicolae

Românii răsăriteni în cercetarea echipelor organizate în perioada 1941-1944 de Institutul Central de Statistică, sub conducerea sociologului Anton Golopentia

- Mircea Cristian Pricop

Personalitatea Mitropolitului Martir Vasile Lăzărescu al Timișoarei (1894-1969)

- Delia Roxana Cornea

Principalele loturi dobrogene din cadrul mișcării de rezistență anticomunistă în arhivele Securității

- Ana Olivia Rotaru

Implicarea şi rolul armatei la construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră

- Cristina-Iulia Gîlă

Acțiuni românești în vederea aderării la Uniunea Europeană, după 1990

- Dorin Popescu

Marea Neagră - din nou Pont fără hegemon; din nou teatru hibrid

Joi, 3 octombrie 2019
Sala 6 - Aula *„Adrian Rădulescu“*
Orele: 9.00 – 13.30

MASĂ ROTUNDĂ
CONSERVAREA ŞI RESTAURAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Moderator: Dan Octavian Paul
Secretar: Maria Bolohan

- Mariana Omeniuc, Gabriela Radu

Cazuri deosebite în activitatea de restaurare-conservare

- Vasile Ioniță

Tipuri de probleme ivite în procesul de conservare-restaurare a monoxilei de secol XIII, aflată în custodia Muzeului de Istorie Naţională şi Arheologie Constanța

- Marius Belc, Cristina Talmațchi

Investigații asupra ceramicii folosind metode non-destructive cu neutroni

- Dan Octavian Paul

Sistemul românesc de conservare și restaurare al patrimoniului cultural-istoric și perspective

- Luminița Paul

Seismele ca factor major de risc pentru patrimoniul cultural material mobil. Câteva considerații privind situația în Romania

Pauză de cafea

- Romeo Gheorghiță

Aspecte de analiză tehnologică și conservare pentru zidul și mozaicul pavimentar policrom de la Edificiul Roman cu Mozaic din Tomis - Constanța

- Sorina Gheorghiță

Restaurarea tabloului "Triumful Fecioarei înconjurată de îngeri", școala spaniolă secolul XVI

- Luiza Valentina Ionescu

Restaurarea și conservarea unei amfore de masă

- Dan Mihai Ionescu

Restaurarea unui opaiț de bronz cu simboluri creştine

- Doina Constantin

Jucărie „Cocoș“

- Adochiței Nicoleta

Restaurarea și conservarea unui castron smălțuit

REZUMATE

SECȚIA PREISTORIE

Pod suspendat peste Dunăre în zona Brăila. Cercetările preventive din Zona I - complexele neolitice

Stănică PANDREA, Viorel STOIAN,
Mirela VERNESCU, Costin CROITORU

Cercetarea terenului afectat de realizarea proiectului de infrastructură rutieră *Pod suspendat peste Dunăre* s-a impus pentru traseul drumului între km 0+500 – km 1+400, care traversează situl arheologic Brăila-Brăilița și zona sa de protecție. Suprafața cercetată a fost împărțită în Zona I, situată între limitele sitului arheologic Brăilița, și Zona II, situată în zona de protecție a sitului.

În Zona I am cercetat integral o suprafață de 4383,245 mp, deși inițial era planificat să cercetăm o suprafață de 819 mp. Au fost identificate 57 de complexe arheologice, care se datează în epoca neolitică, antichitatea târzie și epocă modernă. În umplutura complexelor am descoperit cantități mari de fragmente de pereți arși, fragmente de vatră, cenușă, oase de animale, unelte din piatră, fragmente de vase, dar și de semințe carbonizate. Materialele arheologice aparțin culturii Boian - faza Giulești.

The research of the territory affected by the project „Suspended Bridge over Danube in Brăila Area" was imposed by the building of the roadway which crosses the archaeological site Brăila-Brăilița and its protection area. The investigated area was divided into Zona I, located in the archaeological site Brăilița and Zona II, located in the protection zone of the site.

In Zona I we researched a total area of 4383.245 sqm., although initially it was planned to research an area of 819 sqm. Fifty-seven archaeological complexes were identified, dating to Neolithic, Late antiquity and Modern Age. During the research we discovered large quantities of fragmentary burnt walls, a fragmentary fireplace, ash, animal bones, stone tools, vessel fragments and charred seeds. The archaeological materials belong to the Boian culture - Giulești phase.

Noi date privind comunităţile precucuteniene în nord-estul Munteniei

Daniel GARVĂN

Până de curând, singura aşezare precucuteniană cunoscută în zonă era cea de la Homeşti (com. Grebănu), jud. Buzău. În unele cazuri, descoperirile de materiale precucuteniene în situri eneolitice din nord-estul Munteniei au fost interpretate ca importuri, aşa cum este cazul celor de la Lişcoteanca-Movila Olarului, Însurăţei-Popina II. În urma studierii arhivei din cadrul Muzeului Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, fond Victor Teodorescu, am identificat mai multe semnalări de situri gumelniţene în care sunt înregistrate şi influenţe sau elemente precucuteniene.

Cercetările recente efectuate în zona de interes au dus la identificarea a mai mult decât fragmente ceramice izolate în aşezări cu specific cultural diferit. Descoperirile de la Lipia şi Gheräseni, de exemplu, oferă dovada certă a existenţei unor niveluri de locuire precucuteniene de-a lungul văii Călmăţuiului, mult mai la sud faţă de „graniţa" presupusă anterior pentru această manifestare culturală. Aceste descoperiri completează tabloul cronologic cunoscut până recent pentru nord-estul Munteniei.

Until recently, the only known Precucuteni settlement in the area (the North-Eastern part of the Wallachian Plain) was the one from Homeşti (Grebănu commune, Buzău county). In some cases, the discovery of Precucuteni artefacts (pottery, mainly) at the Eneolithic sites in the Northeast of Wallachia was interpreted as evidence of economic exchange (imports). Such was the case of the few Precucuteni pottery shards identified at Lişcoteanca-Movila Olarului, or Însurăţei-Popina II. Studying Victor Teodorescu's notes in the Archives of the Prahova County Museum of History and Archeology, the author of this research identified several reports on Gumelniţa sites in which is given evidence of Precucuteni pottery.

Recent research in the area of interest has led to the identification of more than isolated ceramic fragments in settlements with different cultural background. The discoveries from Lipia and Gheräseni, for

example, provide clear evidence of the existence of Precucuteni sites along the Călmăţui valley, much farther south than the „border" previously assumed for this culture. These recent discoveries complement the chronological picture known until recently to the northeast of Muntenia.

Despre imitaţii. Cazul cimitirului Hamangia de la Cernavodă - *Columbia D*

KOGĂLNICEANU Raluca, Monica MĂRGĂRIT

Prezentarea va aborda subiectul imitaţiilor folosind ca suport al argumentaţiei descoperirile din cadrul cimitirului neolitic târziu de la Cernavodă – *Columbia D*, aparţinând culturii Hamangia. Pornind de la acest caz concret, au fost identificate mai multe situaţii în care se poate pune problema imitaţiilor. Categoria de artefacte care vine cu cele mai multe exemple este cea a accesoriilor corporale şi vestimentare. În cadrul acestei categorii, imitaţia s-a reflectat prin copierea unei forme, folosind însă o altă materie primă decât cea uzuală. O altă categorie de artefacte care ridică problema imitaţiei este cea a aşa-numitelor „imitaţii de topor", depuse în mormintele defuncţilor, în contextul unei abundenţe remarcabile de topoare, tesle şi dălţi în cadrul cimitirului. În sfârşit, un al treilea tip de imitaţie ar fi cel ilustrat de vasele miniaturale care copiază forme ale unor vase de mai mari dimensiuni. Aceste tipuri de imitaţii vor fi discutate şi se va încerca identificarea motivelor sau scopurilor care s-au aflat în spatele lor.

The presentation will approach the issue of imitations, using as base for the argumentation the discoveries made in the Late Neolithic Hamangia cemetery at Cernavodă – Columbia D. Starting from the discoveries made in this specific context, several situations in which the problem of imitations can be raised have been identified. The group of artefacts that provides most of the examples is that of body and clothing accessories. For this group, the imitation meant copying the form of an object, traditionally made from one raw material into a different raw material. Another type of imitations is that of the „dummy axes", put in some of the grave, in the context of a remarkable abundancy of real stone cutting tools such as axes inside the cemetery. Finally, a third type of imitation would be the one illustrated by the miniature vessels that copy the shape and decoration of large size vessels. These types of imitation will be discussed, and an attempt to identify the causes and purposes that stood behind them will be made.

Vase de mici dimensiuni din cimitirul Hamangia de la Cernavodă – *Columbia D*

Raluca KOGĂLNICEANU, Cristian Eduard ŞTEFAN

În studii sau rapoarte de săpătură, sintagma de „vase miniaturale" este folosită ori de câte ori este vorba despre descoperirea unor recipiente de mici dimensiuni. Prezentarea noastră îşi propune să dezbată folosirea acestui termen, folosind pentru exemplificare descoperirile din cimitirul neolitic târziu, aparţinând culturii Hamangia, cercetat la Cernavodă în punctul *Columbia D*. Au fost considerate aproximativ 100 de vase de mici dimensiuni. Analiza porneşte de la clasificarea lor din punctul de vedere al formei, pastei, tipului de ardere şi decorului (atunci când acesta există). Au fost evitate clasificările pe categorii funcţionale şi s-a optat pentru o tipologie care ţine cont de geometria vaselor analizate. Această primă parte este urmată de o prezentare şi analiză a contextelor de descoperire, a distribuţiei spaţiale în cadrul cimitirului, precum şi a modului de raportare spaţială la corpul defunctului. În final, prezentarea noastră îşi propune să dezbată conceptul de vas miniatural pe baza datelor prezentate până în acel punct.

Small-sized vessels from the Hamangia cemetery excavated at Cernavodă – Columbia D

In studies or excavation reports, the phrase „miniature vessels" is used every time a small sized recipient is discovered. Our presentation proposes a debate on the use of this phrase, using as examples the discoveries from the Late Neolithic Hamangia cemetery at Cernavoda – Columbia D. Approximately 100 small-sized vessels have been considered. The analysis opens with their classification from the point of view of the shape, fabric, burning and decoration (when any). The classifications based of functional denominations were avoided and it was opted instead on a typology that considers the geometry of the analyzed vessels. This first part is followed by a presentation and analysis of the contexts of discovery for this type of artefacts, of their spatial distribution inside the cemetery, and on the spatial position of the artefact in relation to the body of the deceased. In the end, our presentation intends to debate on the concept of miniature vessels based on the data presented up to that point.

Un oraș preistoric din România. Turdaș-Luncă, județul Hunedoara

Sabin Adrian LUCA

Așezarea preistorică de la Turdaș este cercetată prin săpături arheologice din 1875. Din 1992 echipele noastre au cercetat intens situl, ajungându-se la un perimetru de peste 15 ha dezvelite. Ne propunem ca în 2019 să se finalizeze toate aceste cercetări intruzive. S-au publicat până acuma patru cărți și câteva sute de articole științifice și alte câteva sute de popularizare. Sperăm ca într-un interval de 10 ani toate cercetările să fie publicate.

The prehistoric settlement of Turdaș is researched through archaeological excavations since 1875. Since 1992 we and our teams have intensively researched the site reaching a perimeter of over 15 ha uncovered. We intend that all intrusive researches will be over in 2019. So far, four book, hundreds of scientific articles and hundreds of popularization articles were published. We hope that within ten years all researches will be published.

Elemente de arhitectură și organizare a spațiului în tell-ul eneolitic de la Geangoești-Hulă, com. Dragomirești, jud. Dâmbovița

Ana ILIE

Începând cu 2015, în jurul așezării de perioadă eneolitic târziu de la Geangoești-Hulă a fost implementat un proiect de cercetare sistematică: „Cercetări arheologice pe cursul superior al râului Dâmbovița: situl Geangoești-Hulă". Scopul proiectului era, într-o primă etapă, de a obține date despre starea de conservare a sitului și fezabilitatea efectuării unor cercetări arheologice tip *open area*.

Obiectivele celei de-a doua etape, ce urmează a fi implementate în perioada 2017-2021, sunt mai complexe și propun atât cercetarea pluridisciplinară a sitului, cât și înțelegerea relațiilor dintre siturile de aceeași perioadă, situate pe cursul superior și mijlociu al râului Dâmbovița. Săpăturile efectuate în campaniile de cercetare 2017-2019 au vizat deschiderea jumătății sudice a sitului. Acest tip de cercetare în suprafață a permis acumularea unor cantități impresionante de date, dar în acest studiu ne propunem să prezentăm informații preliminare despre dimensiunea așezării, detaliile arhitecturale și chiar despre organizarea planimetrică a construcțiilor în diversele etape din evoluția așezării preistorice.

Archaeological research on the upper course of Dâmvovița river - the site „Geangoești-Hulă" is a new archaeological long term fundamental research project which has started in 2015. A preliminary objective of this project was to determine the present state of preservation of the site and if it is suitable for an open area excavation.

The second stage of this project (2017-2021) is targeting a multi-disciplinary research of the site as the understanding the relations established between this site and other sites from the same period, up and down the same river stream. Between 2017-2019 the southern area of the site was opened for research, and an overwhelming quantity of data was recorded. In the present study, preliminary information about the size of the settlement, architectural details as the distribution of constructions on different stage in the site evolution are offered.

O locuinţă Cucuteni A de la Bodeşti - Cetăţuia Frumuşica

Roxana MUNTEANU, Daniel GARVAN

Cetăţuia Frumuşica (Bodeşti, jud. Neamţ) este bine cunoscută în literatura arheologică referitoare la eneolitic, în principal ca reper pentru descoperirile din prima fază a culturii Cucuteni. Cele mai multe informaţii despre acest sit au fost obţinute în urma săpăturilor desfăşurate în anii 40 ai secolului trecut. Pentru lămurirea unor aspecte referitoare la stratigrafie, în 2011-2013 au fost realizate noi cercetări, în cadrul cărora a fost identificată şi locuinţa care constituie subiectul prezentei lucrări.

Este vorba despre o construcţie incendiată, datând din faza A a culturii Cucuteni, dintr-unul din primele niveluri de locuire de pe *Frumuşica*. Structura s-a păstrat parţial, fiind amputată de intervenţii posterioare: tăiată

pe latura de est de şanţul din epoca bronzului, pe cea de nord de un complex de locuire aparţinând cel mai probabil fazei Cucuteni A-B şi afectată spre est de alunecările pe pantă, locuinţa se prezenta sub forma unei mase quasi-rectangulare de chirpici cu latura de aproximativ 3 m. După îndepărtarea nivelului de distrugere s-au observat urmele podelei – din lut, arsă neuniform, având o grosime de max. 1 cm – pe care se aflau mai multe vase întregibile. În colţul de sud-est al construcţiei s-a aflat o casetă cu cinci râşniţe de piatră. Vatra locuinţei nu se afla în suprafaţa păstrată. Au fost recoltate circa 15 vase, a căror restaurare s-a încheiat de curând. Între acestea se remarcă atât prezenţa recipientelor mari, de provizii, cât şi a mai multor cupe şi a unui vas-suport, toate decorate în maniera specifică fazei Cucuteni A.

The well-known archaeological site Cetăţuia Frumuşica from Bodeşti (Neamţ County) is recorded mainly as a landmark for the discoveries of the first phase of the Cucuteni culture. Most of the information about this site was obtained from the excavations carried out in the 40's. In order to clarify some aspects regarding the stratigraphy, in 2011-2013 new researches were carried out, within which the dwelling that constitutes the subject of the present work was identified.

This is a wattle-and-daub building from one of the oldest layers of the site, which was destroyed by a fire. The structure was partially preserved, being cut by posterior interventions: by the trench from the Bronze Age on the east side, by a Cucuteni A-B structure on the North side and also touched by the landslide of the Eastern slope of the hill. The structure consisted of a quasi-rectangular 3 sqm mass of burnt clay lumps. Underneath, scarce traces of the original clay floor were preserved - having a thickness of max. 1 cm, unevenly touched by the fire causing the destruction of the house. Several whole vessels were identified, as well as a clay frame with five stone grinders (a "grinding corner"), on the south-eastern part of the building. There were no traces of a hearth in the preserved area of the construction. About 15 vessels, recently restored, were identified on the floor - some large containers, as well as several cups and a standing-pot, all decorated in the specific manner of the Cucuteni A phase.

Despre așezările gumelnițene din spațiul pruto-nistrean

Eugeniu MISTREANU

Prima așezare gumelnițeană, cea aflată lângă Bolgrad, a fost descoperită în 1960 de I.T. Černjakov, iar în 1962 au fost publicate primele rezultate. După aproximativ 60 de ani de cercetări arheologice, este încă dificil de a caracteriza suficient complexitatea fenomenului eneolitic gumelnițean din sudul Basarabiei. În aşezările gumelniţene studiate nu s-a identificat o continuitate culturală, lipsa unui strat cultural anterior comunităţilor gumelniţene (cât şi imediat după) prezintă un model de colonizare şi dispariţie a unor populaţii de agricultori cu o bogată cultură materială, care necesită încă o abordare complexă. Odată identificate, noile așezări nu dispun de o definiție acceptată unanim. Nu a fost stabilit exact statutul taxonomic al noilor aşezări identificate, utilizându-se diverse formulări, acestea variind între: *cultură, aspect cultural, grup cultural, tip cultural, facies cultural, grup local*. Aceste încadrări au diferite denumiri în diverse lucrări: *Gumelniţa; Gumelniţa-Ariuşd; Bolgrad; Aldeni II; Stoicani-Aldeni; Bolgrad-Aldeni*. Rămâne neclară perioada, cauzele apariţiei şi dispariţiei acestor aşezări. Semnalăm totuși că ideea generală a cercetătorilor este că aceste aşezări aparţin unor populaţii de agricultori din zona danubiană sau înrudite strâns cu acestea, fiind comunităţi gumelniţene timpurii, care își fac apariția în zonă la mijlocul mil. V a.Chr. Fiind amplasate pe hartă, avem o imagine reală a răspândirii acestora în zona noastră de studiu. Se observă traseele de colonizare ale acestui spațiu pe cursurile râurilor, văilor, într-o zonă cât mai apropiată de Dunăre.

Grupul de aşezări dintre Prut şi Nistru ocupă partea de sud-vest a acestui spaţiu, iar cartografierea siturilor ne arată că acestea au arealul în zona de nord-est a comunităţilor de agricultori din eneoliticul timpuriu, care au migrat dinspre sud şi vest la mijlocul mil. V a.Chr. în acest spaţiu. Sunt amplasate pe terasele joase ale râurilor, în preajma cursurilor de apă, pe văile laterale în apropierea izvoarelor, pe terasele marilor lacuri basarabene. Astfel, așezări cert identificate aparținând culturii Gumelnița sunt 33: 12 pe teritoriul Republicii Moldova; 21 în Ucraina. De la începutul descoperirii culturii Gumelnița, în zona noastră de studiu până la ziua de astăzi au fost cercetate prin săpături arheologice 13 așezări: Bolgrad (1962-1963, 1970, 1984, 1999), Cealîc (2010-2012), Cucoara I (1972), Lopățica I (1965-1966, 1968), Nagirne II (1964, 1966, 1969, 1971, 1981, 1983-1991), Nova Nekrasivka II (2003), Novosil's'ke I (1984, 1988-1989), Ozerne (1963-1965), Taraclia I (1982-1985), Vulcănești II (1962-1963, 1965, 1969-1970). În anii '80 ai sec. XX au fost efectuate nişte sondaje în siturile Matros'ka şi Reni. Din anul 2000 reîncep săpăturile sistematice la Kartal, când a fost confirmat nivelul gumelnițean (Bolgrad-Aldeni) și în situl Orlovka I.

Datorită unei locuiri relativ de scurtă durată, comunităţile nou-apărute în zonă nu au lăsat un model de locuire de tip tell, aşezări întâlnite în nord-estul Munteniei, Dobrogea şi sudul Moldovei în România.

About the Gumelnița settlements in the Prut-Nistru space

The first Gumelnița settlement found, the one near Bolgrad, was discovered in 1960 by I. T. Chernjakov, and in 1962 the first results were published. After approximately 60 years of archaeological research, it is still difficult to characterize sufficiently the complexity of the Eneolithic phenomenon Gumelnița in southern Bessarabia. In the studied Gumelnița settlements, no cultural continuity was identified, the lack of a cultural layer before the Gumelnița communities and immediately after, it presents a model of colonization and disappearance of some populations of farmers with a rich material culture, which still requires a complex approach. The exact taxonomic status of the newly identified settlements was not established, as different names are used such as: culture, cultural aspect, cultural group, cultural type, cultural facies, local group. These groups have different names in various works: Gumelniţa; Gumelniţa-Ariuşd; Bolgrad; Aldeni II; Stoicani- Aldeni; Bolgrad-Aldeni. What remains unclear is the period, the causes of development and disappearance of these settlements. We would like to point out that the general idea behind all research is that these settlements belong to populations of Danubian farmers or closely related to them, these are early Gumelnița communities that appear in this area in the middle of the 5th millennium BC. Being placed on the map, we have a real picture of their spreading in our area of study. We can see the colonization routes of this area on rivers, valleys, in an area as close to the Danube.

The group of settlements between Prut and Nistru are found in the Southwestern part of this area, and site mapping, shows us that they occupy the northeast area of the early Eneolithic farming communities that migrated from the South and West in the middle of the 5th millennium BC in this space. The sites are located on the low riverbanks, near the water courses, in the valleys near springs, on terraces of Bessarabian lakes. Today, settlements that have been identified with certainty as belonging to the Gumelniţa culture are 33: 12 on the territory of the Republic of Moldova and 21 in Ukraine. From the beginning of the discovery of Gumelnița culture in our area of study to this day, 13 settlements have been subject of archaeological excavations: Bolgrad (1962-1963, 1970, 1984, 1999), Cealîc (2010-2012), Cucoara I (1972), Lopăţica I (1965-1966, 1968), Nagirne II (1964, 1966, 1969, 1971, 1981, 1983-1991), Nova Nekrasivka II (2003), Novosil's'ke I (1984, 1988-1989), Ozerne (1963-1965), Taraclia I (1982-1985), Vulcăneşti II (1962-1963, 1965, 1969-1970). In the 1980s, surveys were conducted in the Matros'ka and Reni sites. Since 2000, there have been systematic excavations at Kartal, where the Gumelnița (Bolgrad-Aldeni) level has been confirmed in the Orlovka I site.

Because of a rather short period of life, the new communities in the area did not leave tell*-type habitations, types of settlements like in northeastern Wallachia, Dobrogea and southern Moldova in Romania.*

Plastica antropomorfă gumelnițeană de lut din colecțiile Muzeului Dunării de Jos

Andreea Loredana PARNIC, Valentin PARNIC

Cultura Gumelniţa reprezintă una dintre cele mai spectaculoase culturi eneolitice din spaţiul balcanic. În cursul evoluţiei lor îndelungate pe teritoriul României, comunităţile culturii Gumelniţa au realizat o serie de piese din lut care imită silueta umană, unele dintre ele remarcându-se printr-o excepţională valoare artistică.

Cele mai multe dintre piesele prezentate au fost descoperite în aşezarea gumelniţeană Măriuţa - La Movilă (în număr de 32), dintre acestea cele mai multe fiind întruchipări feminine, urmate de patru obiecte în formă de cap şi o reprezentare antropozoomorfă. Din 56 de figurine, doar trei prezintă pe corp mai multe incizii orizontale, paralele, mărginite de una verticală, care pot simboliza un obiect vestimentar.

În cadrul acestui studiu ne propunem să surprindem trăsăturile generale ale plasticii antropomorfe gumelniţene aflate în colecţiile Muzeului Dunării de Jos. Din raţiuni practice, pentru o cât mai nuanţată analiză, în metodologia de lucru, am avut în vedere încadrarea materialului arheologic din punct de vedere tipologic, dar şi morfologic. De asemenea, ne-am oprit şi asupra datelor tehnice (dimensiunile pe orizontală, dar şi pe verticală).

Gumelniţa culture represents one of the most spectacular Eneolithic cultures in the Balkan space. During their long evolution on the territory of Romania, the Gumelnița culture communities have made a series of clay pieces that pattern on the human silhouette, some of them remarking themselves by an exceptional artistic value.

Most of the pieces presented were found in the village of Măriuța - La Movilă (32 of them), most of them being female embodiments, followed by four objects possessing the shape of heads and an anthropomorphic representation. From the 56 figurines, only 3 bear on their body several horizontal, parallel, bordered incisions that can symbolize a costume.

The aim of this study is to bring into light the main features of Gumelnita anthropomorphic plastics found in collections of the Lower Danube Museum. For practical reasons, for a more nuanced analysis, in the working methodology we considered the framing of the archaeological material both typologically and morphologically. We have also stopped on technical data (horizontal, but also vertical dimension).

Unelte realizate din mandibule de câine (*Canis familiaris*) de la Vitănești (Gumelnița B) şi Căscioarele

Valentin RADU, Monica MĂRGĂRIT,
Adrian BĂLĂȘESCU, Radian ANDREESCU, Pavel MIREA

Materialele faunistice prelevate din tell-urile eneolitice de la Căscioarele și Vitănești au reprezentat o sursă importantă de informații care a contribuit la caracterizarea paleoeconomiei animaliere a acestor situri, ca și uneltele descoperite realizate din materii dure animale. În această prezentare analizam din punct de vedere tehno-funcțional două mandibule de câine (*Canis familiaris*), una din situl de la Vitănești prelevată din nivelul Gumelnița B și o alta de la Căscioarele. Ambele mandibule prezintă intervenții tehnologice la nivelul procesului coronoid ce au avut scopul de a forma o suprafață activă ascuțită dar și de uzură în urma folosiri lor cel mai probabil la prelucrarea unor materiale moi (piei sau vegetale). Astfel de descoperiri rămân singulare pentru această perioadă.

Această comunicare este susținută de către un grant al Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică, CNCS - UEFISCDI, proiectul PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676.

Outils faites dans de mandibules de chiens de Vitănești (Gumelnița B) et de Căscioarele

Les matériaux fauniques issus de tells néolithiques Căscioarele et Vitănești ont été une base importante d'information contribuant à la caractérisation de la pale-économie animale de deux sites mais aussi une source pour des outils réalisés en matière dure animales. Dans cette présentation on analyse du point de vue techno-fonctionnelle deux mandibules de chien (Canis familiaris) issues de Vitănești niveau Gumelnița B et de Căscioarele. Les deux portent des traces laissés par les interventions technologiques au niveau de processus coronoïde pour former une surface biseautée mais aussi des traces d'usures laissées le plus probablement par le traitement des peaux et des matériaux végétaux. Pour ce période ces genres de découvertes restent singuliers.

Considerații experimentale privind reconstituirea etapelor constructive și funcționale ale unei instalații de ardere a ceramicii neolitice

Bogdan MANEA, Vasile OPRIȘ, Theodor IGNAT,
Marian GHEȚI, Cătălin LAZĂR

În mod cert, arheologia tradițională nu poate oferi o imagine reală asupra ansamblului de operații efectuate de către oamenii din preistorie în vederea realizării unei instalații de ardere a ceramicii. Tocmai de aceea, arheologia experimentală - care prin parcurgerea procesului tehnologic de construire și mai apoi de utilizare a unor astfel de structuri (atribuite unui context arheologic) își propune înțelegerea metodelor folosite și a lanțului decizional care a stat în spatele alegerii unui tip sau altul de instalații de ardere - poate completa setul de date necesare unei analize coerente.

În acest context, lucrarea de față are scopul de a prezenta rezultatele obținute în cadrul programului de arheologie experimentală de la Sultana-Malu Roșu, pe segmentul dedicat instalațiilor de ardere a ceramicii, în campaniile 2018 și 2019. Experimentul a constat în reconstituirea la scara de 1:1 a unui cuptor bicameral semi-îngropat și cu tunel de foc, atestat arheologic în Ucraina, la Luka Vrublevețkaia, și atribuit culturii Tripolie, faza A (Precucuteni III). Dacă, în general, tipurile de instalații de ardere reconstituite de către echipa noastră diferă de la un an la altul, după o serie de dificultăți constatate în 2018 (atât în timpul construirii, dar și a utilizării acestui model de cuptor), obiectivul nostru pentru campania 2019 a fost reluarea experimentului, atât la nivel de construcție, cât și de utilizare.

În conținutul prezentării vor fi discutate toate aspectele referitoare la tipul, prepararea și cantitatea materialelor utilizate, etapele constructive ale structurilor de combustie, procesul de uscare, arderile preliminare și arderile experimentale. De asemenea, pentru fiecare dintre etapele *chaine operatoire*, vor fi evidențiate datele temporale și forța de muncă utilizată.

În final, examinarea și compararea rezultatelor obținute în cadrul acestui experiment, desfășurat pe parcursul a două campanii, au rolul de a surprinde și de a corecta erorile constructive în vederea identificării modului optim pentru construirea acestui tip de instalație de ardere a ceramicii.

Acestă comunicare a fost realizată într-un proiect finanțat de Ministerul Cercetării și Inovării prin Programul 1 – Dezvoltarea sistemului național de cercetare-dezvoltare, Subprogram 1.2 – Performanță instituțională- Proiecte de finanțare a excelenței în CDI, Contract nr.15PFE/2018.

Experimental considerations regarding the reconstruction of the constructive and functional stages of a Neolithic pottery firing device

Certainly, traditional archaeology cannot give a real picture of the whole range of operations performed by prehistoric people in order to build a pottery firing device. That is why, experimental archaeology, by going through the technological process of construction and afterwards using such structures (attributed to an archaeological context) aims to understand the methods used and the decision-making chain that was behind the choice of building one type of device or another, can complete the data set needed for a coherent analysis.

In this context, the present paper aims to present the results obtained in the experimental archaeology program from Sultana-Malu Roșu, on the segment dedicated to the pottery firing devices, during the 2018 and 2019 campaigns. The experiment consisted of reconstruction on a 1:1 scale of a semi-buried two-chambered kiln with a fire tunnel, archaeologically attested in Ukraine, at Luka Vrublevețkaia, and attributed to the Tripolie culture phase A (Precucuteni III). If the types of pottery firing devices reconstructed by our team differ from year to year, after a series of difficulties experienced in 2018 with this particular model (during construction but also at the moment of use), our goal during the 2019 campaign was to resume the experiment, both at the level of construction and use.

The current paper will explore all aspects regarding the type, preparation and quantity of the materials used, the construction stages of the kiln, the drying process, the preliminary firing and the experimental firing. Also, for each of the chaine operatoire *stages, the temporal data and the labor force used will be highlighted.*

Finally, the examination and comparison of the results obtained in this experiment, carried out during two campaigns, have the role of detecting and correcting the constructive errors in order to identify the most optimal way to build this type of pottery kiln.

This communication was realized in a project financed by the Ministry of Research and Innovation through Program 1 - Development of the national research - development, Subprogram 1.2 - Institutional performance - Projects to finance excellence in CDI, Contract no. 15PFE / 2018.

Exploatarea bovinelor în eneoliticul din sud-estul României

Adrian BĂLĂȘESCU, Valentina VOINEA,
Bartłomiej SZMONIEWSKI, Valentin RADU

Bovinele domestice au jucat un rol esențial în majoritatea societăților neolitice care s-au răspândit în Europa de-a lungul curentului danubian. La un mileniu de la introducerea lor în actualul teritoriu al României, vitele rămân o componentă majoră a economiilor calcolitice, deși procentajele lor variază în funcție de diferitele culturi. Prezentarea noastră trece în revistă activitatea de creștere a bovinelor în două culturi din sud-estul României relativ bine cercetate în ultimii 20 de ani: Hamangia și Gumelnița. Rolul predominant al bovinelor din economia culturii Hamangia este nuanțat de importanța crescândă a ovicaprinelor și a porcinelor din cultura Gumelnița, fapt pe care îl punem pe seama sedentarizării accentuate a acestor populații. Cu toate acestea, exploatarea bovinelor ne arată o continuitate în ceea ce privește producția de carne și lapte. Aceasta din urmă a fost atestată și de studiul rezidurilor lipidice din ceramica gumelnițeană de la Bordușani Popină. Studiul profilelor de abataj al bovinelor din diferite situri calcolitice ne arată rațiunile pentru care aceste animale erau crescute, iar diferențele relevate fiind relativ minore.

Această lucrare a fost realizată în cadrul programului BioMapPrehist CNCS – UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676 și a proiectul inter-academic româno-polonez *Dynamic of Biodiversity of the Central Dobrudja from Neolithic to the Ottoman Empire times.*

Les bovines domestiques ont joué un rôle essentiel dans la plupart des sociétés néolithiques qui se sont répandues dans toute l'Europe le long du Danube. Un millénaire depuis leur introduction en Roumanie, les bovins restent une composante majeure des économies chalcolithiques, bien que leurs pourcentages varient en fonction des cultures. Notre présentation passe en revue l'activité d'élevage des bovins dans deux cultures du sud-est de la Roumanie, relativement bien documentée au cours des 20 dernières années: Hamangia et Gumelnița. Le rôle prédominant du bétail dans l'économie de la culture Hamangia est marqué par l'importance croissante des caprines et des cochons de la culture Gumelnița, fait qui est lié de la sédentarisation accrue de ces populations. Cependant, l'exploitation des bovins montrent une continuité en termes de production de viande et de lait. Cette dernière a également été attestée par l'étude des résidus lipidiques de la poterie Gumelnița de Bordușani Popina. L'étude des profils d'abattage de bovins provenant de différents sites calcolithiques nous montre les raisons pour lesquelles ces animaux ont été élevés et les différences révélées sont relativement mineures.

Ce travail a été réalisé dans le cadre du programme CNCS - UEFISCDI BioMapPrehist, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676 et du projet inter-academique roumain-polonais Dynamic of Biodiversity of the Central Dobrudja from Neolithic to the Ottoman Empire times.

Pescuitul la comunitățile eneolitice din Dobrogea

Valentin RADU, Adrian BĂLĂȘESCU

Cercetarea arheologică complexă realizată pentru câteva situri eneolitice (Hamangia, Boian, Gumelnița) din Dobrogea ne-a furnizat un material faunistic abundent care a permis conturarea câtorva din caracteristicile principale ale pescuitului și evoluția acestuia pentru această regiune.

Lista speciilor pescuite este în strânsă legătură cu potențialul piscicol existent în mediul înconjurător din vecinătatea fiecărui sit. Resturile cele mai numeroase aparțin peștilor de apă dulce de mari dimensiuni precum crapul, somnul, șalăul sau sturionii. Datele referitoare la dimensiunile indivizilor ne arată că taliile evoluează în această perioadă către o pantă descendentă.

În siturile continentale (Cheia și Luncavița) cel mai probabil peștele este obținut prin schimburi, ceea ce ne arată importanța peștelui în alimentația acelor comunități, dar și limitarea altor activități de procurare a hranei la acele comunități bazate predominant pe creșterea animalelor și vânătoare.

Analizele realizate pentru resturile de scoici de origine acvatică (genurile *Unio* și *Anodonta*) consumate de locuitorii așezărilor ne-au furnizat informații referitoare la modificările parametrilor ecologici ale acestor specii. Datorită interacțiunii directe dintre acești doi taxoni (dar și faptului că peștii sunt gazde intermediare în ciclul de dezvoltare ale acestor bivalve) considerăm că aceste modificări în principal de ordin hidrologic ar fi putut avea consecințe asupra populațiilor de pești iar indirect acestea ar fi contribuit și la modificarea strategiilor de pescuit.

Această lucrare a fost realizată în cadrul programului BioMapPrehist CNCS – UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676.

La pêche aux communautés énéolithiques de la région de Dobrogea

La recherche archéologique complexe menée dans certains sites énéolithiques du Dobrogea (Hamangia, Boian Gumelnita) nous a fournis un abondant matériel faunique qui a permis de tracer les principaux caractéristiques de la pêche et son évolution pour cette région.

La liste des taxons pêchés est en corrélation avec le spectre taxinomique naturel caractéristique pour les eaux du milieu environnant du chaque site. Les plus abondantes restes sont ceux appartenant aux grands poissons d'eau douce tels : la carpe, le silure, le sandre et les esturgeons. Les données concernant les dimensions de pêche nous montrent que la taille évolue dans cette période vers une pente décroissante.

Dans les sites continentale (Cheia et Luncavița) il est probable que les poissons soit consomme grâce aux échanges. D'une part ce fait nous confirme que le poisson et un aliment appréciée et d'autre part que certains activités comme la chasse et l'élevage sont limitatives pour développer une activité de pêche à un tel niveau qu'elle peut compter dans les stratégies d'alimentation.

Les analyses menées sur les mollusques aquatiques (bivalves genres Unio et Anodonta) ont fourni des informations en liaison avec les changements des leurs paramètres écologiques. Et par ce qu'il est bien connu l'interaction directe entre les deux taxons (les poissons sont des hôtes intermédiaire dans le cycle de développement de ces bivalves) on considère que ces changements qui ont été surtout d'ordre hydrologique auraient pu avoir des conséquences aussi sur les populations des poissons et indirectement sur les stratégies de pêche.

Cercetările arheologice de la Pietroasa Mică-*Gruiu Dării* (campania 2018). Perioada eneolitică târzie

Laurenţiu Florin GRIGORAŞ

Campania din 2018 a condus la identificarea în secţiunea S12, pentru prima dată de la începerea cercetărilor arheologice de la *Gruiu Dării*, a două niveluri eneolitice (N.1 şi N.2). Succesiunea stratigrafică a nivelurilor eneolitice din secțiunea S12 face plauzibilă existenţa unor etape distincte de pătrundere şi aşezare pe *grui* a comunităţilor de tip Cernavoda I – Cucuteni B. Analizarea materialelor arheologice din cele două niveluri a oferit posibilitatea de a urmări modul de derulare al proceselor de sinteză şi evoluţia stilistică sau tipologică a unor categorii ceramice implicate în fenomenele de interferenţă specifice zonei. Valoarea cronologică sau doar stilistică a produselor rezultate din astfel de procese rămâne să fie clarificată prin acumulările de informaţii şi dezbaterile viitoare. Au fost identificate trei complexe arheologice: C 276 (N.1) reprezentând, cel mai probabil, resturile unei construcţii; C 277 (N.1), vatră realizată pe un „pat" din pietre; şi C 276a (N.2), „aglomerare" de materiale arheologice concentrate, preponderent, în zona caroului B al secţiunii S12. Printre materialele arheologice aparţinând celor două niveluri din secţiunea S12 au fost identificate produse ceramice şi unelte care nu se regăsesc în descoperirile anterioare de la *Gruiu Dării*.

Descoperirea, pentru prima dată la *Gruiu Dării*, a unor fragmente ceramice cu decor asemănător celui aplicat pe unele piese găsite în situl de la Hârşova şi atribuite fazei Cernavoda Ib deschide dezbaterea privind relevanţa cronologică sau doar stilistică a pieselor respective. Judecând după valoarea cronologică a încadrării de la Hârşova, s-ar putea formula opinia unei posibile prezenţe mai timpurii în zonă a comunităţilor cernavodene purtătoare de elemente de tip „C". Totuşi, descoperirea laolaltă, pe acelaşi nivel, a fragmentelor ceramice de tip Cernavoda Ib și Ic ar trebui să determine reevaluarea valențelor cronologice atribuite stilurilor ceramice respective.

O altă noutate a campaniei din 2018 o reprezintă descoperirea primelor unelte realizate din cupru. Trebuie de asemenea menţionată şi descoperirea, în cursul aceleiaşi campanii, a unui vas întreg cu tub. Acest vas reprezintă a doua descoperire de acest tip de la *Gruiu Dării* în contextul unei prezenţe destul de rare a acestei categorii de recipiente în siturile atribuite eneoliticului târziu.

Archaeological researches from Pietroasa Mică-Gruiu Dării (2018 campaign). Chalcolithic Period

The excavations from 2018 conducted in section S12 led to the identification of two Eneolithic layers (N.1 and N.2) for the first time since the beginning of the archaeological researches at Gruiu Dării. The identification of the two layers allows for some considerations regarding the possible existence of distinct stages of penetration in this area of the Cernavoda I and Cucuteni B communities, both of them with C-type cultural contribution. The analysis of the archaeological material from the two layers offered the possibility to follow the progress of the synthesis processes and the stylistic or typological evolution of some categories of objects involved in the specific interference phenomena for this area. The chronological or just stylistic value of the products resulting from such processes remains to be clarified by the accumulation of information and future debates. Three archeological complexes have been identified: C276 (N.1) most likely representing the remains of a structure; C277 (N.1), a hearth with a flat cobbles base and C276a (N.2), representing an „agglomeration" of archaeological materials concentrated mainly in the area of the B-square of the S12 section. Among the archaeological materials belonging to the two layers of section S12, we identified ceramic products and tools which were not found in previous discoveries from Gruiu Dării.

The novel discovery of pottery shards with similar decorations to those applied to some pieces found on the site of Hârşova and attributed to the Cernavoda Ib phase, opens the debate on the chronological or just stylistic relevance of these pieces. Judging by the chronological value assigned to the Hârşova classification, we may formulate the opinion of a possible earlier presence in the area of Cernavoda communities carrying C-type elements. However, the discovery of these pottery shards and those of the Cernavoda Ic type already attested on the same layer, raises questions about the chronological or just stylistic value of these pieces.

Another novelty of the 2018 excavations is the discovery of the first tools made of copper. It is also worth mentioning the discovery during the same excavations of a whole vessel with a tube. This vessel represents the second discovery of this type from Gruiu Dării in the context of a rather rare presence of this category of containers in the sites attributed to the Chalcolithic period.

Noi date cronologice referitoare la culturile Cucuteni și Cernavodă I, obținute în urma cercetărilor arheologice de la Săveni (județul Ialomița)

Constantin PREOTEASA, Florin VLAD,
Adrian BĂLĂȘESCU, Radu COMAN

Cercetările arheologice sistematice efectuate în 2002-2003 în cuprinsul așezării Cernavodă I de la Săveni-*La Movile* (județul Ialomița) au permis descoperirea a șase fragmente ceramice ce constituie importuri din mediul cultural cucutenian. Acestea reprezintă părțile componente a șase vase cucuteniene de prestigiu, realizate din pastă fină, arse oxidant, de culoare roșie-cărămizie. Patru dintre piese sunt pictate monocrom, fiind acoperite cu culoare albă. Alte două fragmente sunt decorate bicrom, unul cu o spirală înfășurată de culoare neagră, pe fond roșu, iar altul cu spirale continui de culoare brună, pe fond alb. Caracteristicile acestor fragmente ceramice permit încadrarea lor în faza Cucuteni B. Informațiile de cronologie relativă au fost ulterior completate cu trei date ^{14}C, obținute prin analizarea unor eșantioane sigure, recoltate din complexe închise, care indică faptul că locuirea Cernavodă I de la Săveni-*La Movile* s-a derulat cu aproximație în intervalul de timp 3700-3500 BC. Această perioadă corespunde în bună măsură cu evoluția etapei Cucuteni B_2 și indică o foarte probabilă relație de contemporaneitate între comunitățile umane aparținând celor două medii culturale.

The systematic archaeological investigations carried out in 2002-2003 inside Cernavodă I settlement of Săveni-La Movile (Ialomița County) allowed the discovery of six potsherds, which represent imports from the Cucuteni culture. These artefacts were the component parts of six prestigious Cucuteni vessels, made of fine clay, oxidizing burns, red-brick color. Four of the pieces are painted in one color, being covered in white. Two other fragments are decorated in two colors, one with a black spiral on a red background, and the other with continuous brown spirals on a white background. The characteristics of these potsherds allow them to be included in the Cucuteni B phase. The relative chronology information was subsequently supplemented with three ^{14}C calibrated data, obtained by analyzing safe samples, collected from closed archaeological complexes, which indicate that the Cernavodă I habitation from Săveni-La Movile took place approximately between 3700-3500 BC. This period corresponds largely with the evolution of the Cucuteni B_2 stage and indicates a very probable contemporary relation between the human communities of these two cultures.

New Data about the Transition from the Eneolithic to the Bronze Age from Kozareva Mogila (Western Black Sea Region)

Petya GEORGIEVA

The Kozareva Mogila site, comprising a settlement mound and a necropolis, is located near the city of Burgas, Bulgaria, about 4 km from the modern Black Sea coast. Eneolithic, Bronze Age, Hellenistic, and Mediaeval remains are found there. The excavations on the settlement mound during the last few years discovered a horizon dating from the end of the Kodjadermen–Gumelniţa–Karanovo VI culture or the beginning of the transition to the Bronze Age. It can be classified as the fourth phase of the culture (according to the periodization used in Bulgaria) or as chronologically following the Gumelniţa B I stage (according to the periodization used in Romania). This horizon is stratigraphically delimited at several locations of the settlement mound below Early Bronze Age fireplaces and above a burned horizon from the end of Phase III of the Kodjadermen–Gumelniţa–Karanovo VI culture.

The majority of the ceramics is like that characteristic of Phase III of the culture. Short-necked vessels with an S-shaped profile present new types for the period. There are several large vessels with a hitherto unknown for the region oval shape of the body: a short neck and an outward-bent mouth. Two of them are made of clay mixed with clam shells. They have analogues in the Cucuteni culture and the Khvalynsk culture. Small quantities of ceramics painted with graphite continue to be present. There are numerous vessels coloured in full or in part with red paint as well as vessels decorated with different variations of punctured ornamentation.

There are quite a few finds of anthropomorphic figurines that are completely analogous to those characteristic of the Kodjadermen–Gumelniţa–Karanovo VI culture. These are: female figurines seated on chairs, a hollow female figurine, a miniature figurine, and parts of figurines.

A model of a dwelling and a model of a furnace were found, again with shapes and decorations analogous to those characteristic of the Kodjadermen–Gumelniţa–Karanovo VI culture. There is a find of a clay model of an axe-adze/pick-hoe. A find of a copper knife/dagger is related most likely to this period.

Several burials in the necropolis are probably related to this chronological horizon. Two of them feature funerary rites similar to those characteristic of the so-called steppe cultures, while one features rites analogous to those characteristic of the Kodjadermen–Gumelniţa–Karanovo VI culture, but with ceramic grave goods that imply synchronicity with the chronological horizon under consideration.

The enumerated finds, given the definite stratigraphic situations, present an opportunity to revise the issues around the end of the Kodjadermen–Gumelniţa–Karanovo VI culture, the transition to the Bronze Age, and the migration of the pastoralists belonging to cultures such as Khvalynsk and Sredny Stog southward along the west coast of the Black Sea.

Investigations of the area around the Tell Kozareva Mogila

Veselin Danielov DANOV

The tell Kozareva Mogila is located near Kableshkovo, District Burgas, about 4 km West of the present-day coast of the Black sea. It is one of the most important and longest studied prehistoric sites on the Southern part of the Bulgarian Black sea coast. In the last few archaeological seasons, along with the research of the settlement mound, there has been some investigations of the surrounding area. An emphasis is put on the necropolis close to the settlement mound. Until now 52 graves from the Eneolithic and antiquity have been studied. Among them prevail the ones from the late Eneolithic. Several pits without any human remains have been studied apart from the necropolis. They are all from the Eneolithic. Their function and connection to the burials remains not entirely clear. In addition to the necropolis, other sectors from the late and early Eneolithic close to the settlement mound have been investigated. In this report the main results of the studies will be presented, together with an interpretation of the structures.

Tumulul nr. 5 de la Medgidia (Autostrada Cernavodă - Constanţa): date arheologice și antropologice

Gabriel VASILE, Radu BĂJENARU,
Dorin SÎRBU, Anca POPESCU

În vara 2010 au fost efectuate săpături arheologice preventive în zona situată în apropierea oraşului Medgidia, pe traseul pe care avea să se construiască Autostrada A2 (tronsonul Cernavodă-Medgidia). Cu acest prilej, dintr-un grup de patru tumuli (din care au fost cercetați doar trei), a fost investigat şi tumulul nr. 5, care constituie obiectul prezentului studiu.

Acesta avea o formă aproximativ circulară, cu diametrul de cca. 60 m. Înălţimea maximă a tumulului era de 2,80 m. Au fost descoperite 11 complexe arheologice, dintre care opt erau morminte. În şapte dintre acestea se afla câte un defunct, iar într-un singur mormânt au fost depuși doi indivizi. Datele radiocarbon şi cele dendrocronologice au indicat şapte morminte ca aparținând perioadei timpurii a epocii bronzului (cultura Jamnaja, cca. 3100-2500 BC). Un complex funerar, datat pe bază de radiocarbon, a fost încadrat la mijlocul mileniului al II-lea BC.

În majoritatea situațiilor, defuncții au fost aşezați în decubit lateral dreapta. Individul din mormântul primar al tumulului a fost depus în decubit dorsal, cu braţele întinse pe lângă corp şi cu picioarele îndoite şi căzute spre stânga.

Cei nouă indivizi au fost analizați din punct de vedere antropologic. S-au stabilit numărul minim de indivizi, starea de conservare și inventarul scheletic; a fost determinat sexul și estimate vârsta la deces și statura scheletică a defuncților. De asemenea, au fost observate anomaliile și patologiile dentare și osoase, precum și o serie de caracteristici epigenetice și trăsături ale stresului biomecanic. Împreună cu datele biometrice, informațiile obținute se adaugă celor rezultate din analizele antropologice ale scheletelor provenite din alți tumuli datați în epoca bronzului timpuriu din Dobrogea de tip Jamnaja: Cernavodă (jud. Constanța) - tumulii nr. 3, 7, 7A, 7B și Rahman (com. Casimcea, jud. Tulcea) - tumulii nr. 1 și 2.

Analiza antropologică s-a desfășurat în cadrul proiectului *Platformă pluridisciplinară complexă de cercetare integrativă şi sistematică a identităţilor şi patrimoniului cultural tangibil şi non-tangibil din România* (PATCULT#RO) – cod PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0686.

Tumulus no. 5 from Medgidia (Cernavodă - Constanța): archaeological and anthropological data

In the summer of 2010, preventive archaeological excavations were carried out in the area near the city of Medgidia, on the route on which the A2 motorway (Cernavodă-Medgidia section) was to be built. On this

occasion, from a group of four tumuli (of which only three were excavated), was also investigated the tumulus no. 5, which represents the object of the present study.

It was of approximately circular shape, with a diameter of approx. 60 m. The maximum height of the tumulus was 2.80 m. 11 archaeological complexes were discovered, eight of which were tombs. In seven of them there was one deceased, and in one tomb two individuals were buried. Radiocarbon and dendrochronological data indicated seven graves as belonging to the early Bronze Age period (Yamnaya culture, ca. 3100-2500 BC). A radiocarbon dated funerary complex was placed in the middle of the second millennium BC.

In most cases, the dead were placed in the right lateral decubitus. The individual from the primary tomb of the tumulus was placed in the dorsal decubitus, with the arms outstretched near the body and with the legs bent and fallen to the left.

The nine individuals were analyzed from an anthropological point of view. Minimum number of individuals, conservation status and skeletal inventory were established; biological sex was determined and age at death and skeletal stature of the deceased were estimated. Dental and bone abnormalities and pathologies, as well as a number of epigenetic characteristics and features of biomechanical stress, were also observed. Together with the biometric data, the information obtained is added to the results from the anthropological analyzes of the skeletons from other tumuli dated to the early Bronze Age in Dobruja Yamnaya type: Cernavodă (Constanța County) - tumuli no. 3, 7, 7A, 7B or Rahman (Casimcea village, Tulcea County) - tumuli no. 1 and 2.

The anthropological analysis was carried out within the project Complex multidisciplinary platform for integrative and systematic research of tangible and non-tangible cultural identities and cultural heritage in Romania (PATCULT # RO) *- code PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0686.*

Noi descoperiri de epoca bronzului în situl de la Jijila - *La Grădini*, jud. Tulcea

S. AILINCĂI, F. MIHAIL, M. MOCANU,
A. STĂNICĂ, F. CIULAVU, M. BLEOANCA, C. MICU,
I. MUREȘAN, L. MUREȘAN

În urma săpăturilor arheologice preventive efectuate în perioada octombrie 2018-mai 2019 în situl de la Jijila, punctul *La Grădini*, jud. Tulcea, au fost cercetate o serie de complexe ce pot fi datate în epoca bronzului. Este vorba de o mică necropolă plană, de inhumație. Prezența ocrului și poziția chircită a defuncților indică o datare probabilă în perioada timpurie a epocii bronzului. Aceste descoperiri sunt completate de o serie de gropi cu materiale specifice bronzului timpuriu, cât și culturii Noua.

Așezarea fortificată din perioada mijlocie a epocii bronzului de la Siliștea-*Pe Cetățuie*, județul Neamț. Rezultate recente

Neculai BOLOHAN

Continuarea cercetărilor arheologice pe baza îmbinării diferitelor tipuri de investigare susține obținerea unor rezultate care diversifică imaginea unei comunități preistorice. În ultimele campanii arheologice susținute în așezarea fortificată de la Siliștea-*Pe Cetățuie*, pe lângă materialul artefactual caracteristic perioadei mijlocii a epocii bronzului de la răsărit de Carpați, au fost aduse completări privind structurile de locuire caracteristice perioadei de studiu. În acest context am acordat o atenție deosebită următoarelor obiective: identificarea planului unei locuințe, obținerea informațiilor privind detaliile constructive și materialele utilizate, amplasarea instalațiilor anexe, prezența și distribuția artefactelor și a resturilor osteoarheologice.

Prin îmbinarea treptată a acestor date este posibilă realizarea unei imagini actualizate privind existența unei comunități aflată într-o zonă de contact cultural.

The Middle Bronze Age stronghold at Siliștea-Pe Cetățuie, Neamț County. Recent results

The continuation of the archaeological researches based on the combination of the different types of investigation supports the achieving of results, which diversifies the image of a prehistoric community. In recent archaeological campaigns carried out in the stronghold at Siliștea-Pe Cetățuie, in addition to the artefactual material characteristic of the Middle Bronze Age in the eastern Carpathians, completions were made regarding the dwelling structures characteristic for the study period. In this context, I have focused on dealing to the following purposes: identification of the plan of a dwelling, obtaining data on the constructive patterns and

materials used, the location of the facilities, the presence and distribution of the artifacts and the osteoarchaeological remains.

By gradually combining these data it is possible to make an updated image of a prehistoric community located in a cultural contact area.

Typical pottery from the Yamnaya settlement of Generalka 2

Oleg TUBOLTSEV, Polina PAVLIUKOVA,
Simon RADCHENKO (Kiev, Ukraina)

Generalka 2 is in Ukraine, on the Island of Khortitsa, the biggest river island in Europe located in the river Dnieper. The upper layer of the site belongs to the Yamnaya culture. The site consists of two cultural levels. The lower one is connected with the system of ditches that create a curvilinear barrier around the site. The upper level consists of household complexes (dwellings, amounts of bones etc.). The older layer appears to be a causewayed enclosure, connected to the other European sites of that type. The younger one, according to faunal remains and ceramic assemblage appears to be a settlement of Late Yamnaya culture. The lower level is dated by a cattle bone to 4326±28 BP (OxA-23080: 3086—2907 BC). Samples of cattle bone from the upper level used for ^{14}C analysis returned a date of 4190±35 BP (Poz-67457: 2817—2666 BC). Faunal remains consist of fragmented bones of cattle's (82 %), sheep's/goats (15 %) and horses (2 %).

Generalka 2 pottery collection counts more than 200 vessels and 47 % percent of them are ornamented. The most wide-spread ornamentation types are straight and oblique cord, fingerprints, impressions made by tubular or hollow bone. Composition contains of so-called "parquet", horizontal lines and filled by different ornamentation triangular zones.

Complex analysis of the ornaments and clay compound allows describing general technical and typological vessel groups. The ornamentation and general composition motives as well as clay parameters are much more similar inside the group than outside.

Besides, Generalka 2 ceramic complex characterized by clear volume clusters — large vessels (18—19 l), medium (5.5—10 l) and small ones (1—2 l). Medium cluster is the best represented here and contains more than 60 % percent of ceramic assemblage. Vessels inside the one group are duplicated in different volume clusters.

Typical pottery of Generalka 2 reflects the level of ceramic production on the site. Despite the absence of potter's wheel, clear volume clusters and their connection with technical and typological groups reveals non-systematic and seasonal production inside the separated families. It is proven also by homogenous of different technical and typological groups as well as the entire pottery collection of Generalka 2 upper layer. These results are innovative for the settlement of Yamnaya culture.

Analiza unui lot de olărie din perioada mijlocie a epocii bronzului de la Piatra-Neamț - *Lutărie*

Ana DROB

Această contribuție prezintă un model de investigare macroscopică a olăriei prin intermediul unor criterii standardizate, care permit studierea obiectivă a acestei categorii de artefacte. A fost realizată cercetarea istoriografică și muzeistică, apoi creată o bază de date în care a fost analizat un lot de 19 fragmente ceramice provenite din așezarea de la Piatra-Neamț - *Lutărie*, luând în considerare o serie de informații precum culoarea, tehnica de realizare, tipul, dimensiunea, funcționalitatea și categoria vasului, date legate de incluziuni (tip, dimensiune, frecvență, formă). Toate aceste informații sunt analizate și comparate pentru a obține un rezultat coerent cu privire la olărie, fiind vizată identificarea, pe cât posibil prin intermediul unui astfel de studiu, unor etape din procesul de manufacturare a olăriei, de la realizare și până la părăsire.

The analysis of a Middle Bronze Age pottery set from Piatra-Neamț – Lutărie

This contribution presents a model of macroscopic investigation of pottery trough standardized criteria, which allow the objective study of this category of artifacts. After the historiographical and museistic research, was created a database in which a batch of 19 ceramic fragments from Piatra-Neamț – Lutărie was examined, considering a series of information such as color, production technique, type, size functionality and category of the vessel, data related to inclusions (type, size, frequency, shape). All this information is analyzed and compared in order to obtain a coherent result regarding the pottery, aiming to identify, as far as possible through such a study, some stages of the pottery manufacturing process, from the production to abandonment.

Analiza micromorfologică a succesiunii stratigrafice din Peștera Craniilor (com. Grădina, jud. Constanța)

Constantin HAITĂ

Analiza micromorfologică a avut în vedere un număr de opt eșantioane, prelevate pe profilul sudic al secțiunii S II, cercetată în fața intrării peșterii. Succesiunea stratigrafică poate fi descrisă astfel (din bază către partea superioară):

- Nivel siltic gălbui, de loess omogen, ce suprapune depozitele de calcar jurasic;
- Nivel de paleosol siltic, brun cenușiu, omogen, format pe depozitele de loess;
- Nivel siltic brun cenușiu, cu structură granulară fină, cu constituenți antropici, atribuit perioadei eneolitice;
- Nivel siltic gălbui, omogen, ce reprezintă o posibilă nivelare în baza locuinței;
- Nivel de podea incendiată; locuință atribuită perioadei eneolitice;
- Nivel de cenușă cu textură fină, omogenă, acumulată pe o podea de lut incendiată;
- Nivel siltic, gălben verzui, omogen, fără constituenți antropici; acumulare naturală;
- Al doilea nivel de podea incendiată; locuință atribuită epocii fierului;
- Al treilea nivel de podea incendiată; locuință atribuită epocii fierului.
- Nivel siltic gălbui, omogen, ce poate reprezenta o acumulare naturală și include materiale atribuite perioadei Hallstatt.

Analiza micromorfologică a avut ca scop identificarea activităților umane corespunzătoare nivelurile de locuire eneolitice și din epoca fierului, dar și caracterizarea unităților de acumulare naturală, în special a condițiilor de mediu asociate acestora.

Primul nivel eneolitic corespunde, cel mai probabil, unor activități de scurtă durată și intensitate redusă, locuirea fiind concentrată în interiorul peșterii. Nivelarea cu silt gălbui, de tip loess, este amenajată în scopul construirii locuinței.

Nivelurile de podea și lutuielile observate sunt constituite din sedimente siltice de tipul loessului și prezintă diferite grade de ardere, în condiții oxidante sau reducătoare, și includ fragmente vegetale fine de tipul paielor și golurile caracteristice asociate acestora. Nivelurile de locuire corespunzătoare acestei locuințe sunt reprezentate prin acumulări de cenușă și cărbune fin ce conțin rare fragmente de cochilii și oase de pești. Au fost observate câteva niveluri fine, cu grosime de câțiva mm, fin stratificate, ce conțin frecvente fitolite formate, cel mai probabil, prin depunerea *in situ* a resturilor rezultate din prelucrarea cerealelor. De asemenea, ele se asociează cu frecvente niveluri de remaniere de către apă a sedimentelor fine, în timpul precipitațiilor, ca și o fisurație caracteristică ambienței umede.

Nivelurile de locuire atribuite epocii fierului conțin niveluri compacte de cenușă și frecvent cărbune de lemn și rare oase și cochilii. Au fost observate, de asemenea, importante impregnații fosfatice și frecvente depuneri calcitice pe fisuri.

Sedimentarea activă și îngroparea rapidă au permis conservarea în foarte bune condiții a acestor niveluri de locuire, atribuite unor structuri construite. Nivelurile de distrugere nu sunt observarbile sau au grosimi foarte mici, ceea ce poate fi rezultatul unor amenajări ale suprafeței prin îndepărtarea acestora. Acumularea naturală care le separă prezintă caracteristicile unui paleosol, organic, cu evoluție în condiții umide.

Micromorphological analysis of the stratigraphic succession from the Peștera Craniilor Cave

The micromorphological analysis considered a number of 8 samples, taken on the southern profile of section S II, investigated in front of the cave entrance. The stratigraphic sequence can be described as follows (from base to top):

- Yellow silty level of homogeneous loess, which overlaps the Jurassic limestone deposits;
- Greyish brown, silty, homogeneous paleosoil level, formed on loess deposits;
- Greyish brown silty level, with fine granular structure, attributed to the Eneolithic period;
- Yellow silty level, homogeneous, representing a possible levelling at the base of dwelling;
- Fired floor unit; dwelling attributed to the Eneolithic period;
- Level of ash with fine texture, homogeneous, accumulated on the burnt clay floor;
- Silty level, greenish yellow, homogeneous, without anthropogenic constituents; natural accumulation;
- The second level of fired floor; dwelling attributed to the Iron Age;
- The third level of fired floor; dwelling attributed to the Iron Age;

- At the top, a yellowish silty level, that may represent a natural accumulation and includes materials attributed to the Hallstatt period.

The micromorphological analysis aimed to identify the human activities corresponding to the levels of Eneolithic and Iron Age occupation, but also to characterize the units of natural accumulation, especially the environmental conditions associated with them.

The first Eneolithic level corresponds, most probably, to activities of short duration and low intensity, the occupation being concentrated inside the cave. The levelling unit with yellow silt, of loess type, is arranged for the purpose of building the house.

The observed levels of floor and plasterings are composed of loess-type silt sediments and have different degrees of combustion, under oxidizing or reducing conditions, and include straw like vegetal fragments and the characteristic associated voids. The levels of occupation corresponding to this dwelling are represented by accumulations of ash and fine coal containing rare fragments of shells and fish bones. There were observed some fine levels, with thickness of few mm, finely stratified, containing frequent phytolites, which are formed, most probably, by the in situ accumulation of the residues resulting from the processing of cereals. Also, they are associated with frequent levels of water reshuffling of fine sediments, during precipitation, as well as characteristic fissuration for the humid environment.

The dwelling levels attributed to the Iron Age occupation contain levels of compact ash with frequent charcoal and rare bones and shells. Important phosphatic impregnations and frequent calcite deposition on cracks were also observed.

The active sedimentation and the rapid burial allowed the preservation in very good conditions of these levels of occupation, attributed to built structures. The levels of destruction are not visible or have very small thickness, which may be the result of the refinement of the surface by removing them. The natural accumulation that separates them has the characteristics of a paleosoil, organic, with evolution in humid conditions.

60 years of underwater archaeology in Bulgaria

Preslav PEEV

In Antiquity, contacts and mutual exchange of information happened most intensely on water, especially by sea. Since 1970s, the lands of Southeastern Europe in Antiquity were called with the scientific term *Thracia Pontica*, covering not only the coast of *Euxeinos Pontos*, but also *Propontis*, *Aegae* and some Aegean islands, the Thracian-inhabited coasts together with their hinterland in general. As a rule, in the history of the Old World, there has been a rich cultural life on the sea and river coasts. It was concentrated around the ports located in convenient bays and near fertile areas, though in most cases – small in size.

Underwater archaeological fieldwork has taken place in Bulgaria since the end of the 1950s. The first underwater archaeological survey in Bulgaria has been held in 1959 at the aquatory of Cape Kallikara. For these 60 years, dozens of underwater archaeological surveys took place in many sites in Bulgaria. The investigations include submerged prehistoric settlements, quarters of ancient *poleis*, wrecks, etc.

In Bulgarian Black Sea, there are all of types of underwater historical and archaeological sites. They are united in four groups according to chronological periods and kinds. The first group is submerged settlements and necropolis from Prehistoric times previously from the Eneolithic and the Early Bronze Age. The second group is antique quarters and harbor facilities. The third is shipwrecks. The fourth group is anchors.

A series of international scientific research projects which were dealing with a submerged archaeological heritage of Western part of the Black Sea are realized or ongoing. The results are published as chapters of several monographs.

I expect that new sites that are so far unknown from the written sources or the historiography will be recorded in future archeological research. With the advancement of high-tech marine technology and the ever closer cooperation of modern underwater archeology with the natural sciences, other archaeological sites will be registered, which cannot be found on the modern map today.

SECȚIA GRECO – ROMANĂ

O primă privire asupra unui lot mare de teracote de la Histria

Maria ALEXANDRESCU VIANU

Prezentarea unui lot important de teracote provenite din săpăturile vechi, Pârvan-Lambrino și cele ale Mariei Coja. Stadiul actual al cercetării, clasare, stabilirea unor serii și generații. Problematica legată de aceste teracote.

Présentation d'un lot important de terres cuites en provenance de Histria, résulté des fouilles anciennes de Pârvan-Lambrino, ainsi que de celles de Maria Coja. L'état actuel de la recherche, les critères de classement des séries et des générations dans le cadre de ces séries. Problèmes de la destination de l'importante production des terres cuites à Histria.

Date noi și vechi despre incinta arhaică a Acropolei

Mircea ANGELESCU

Noi informații provenind din vechi publicații și din Carnetele de săpătură ale lui Scarlat și Marcelle Lambrino par să confirme existența unei incinte care înconjura Acropola în epoca arhaică. Acestea constituie confirmarea unei informații care a circulat în *vulgata* șantierului și care provenea de la prof. Dinu Adameștieanu (participant ca student la săpăturile Lambrino) cu ocazia vizitei sale la Histria din 1967.

Des nouvelles informations des publications anciennes, mais aussi des Cahiers de fouilles de Scarlat et Marcelle Lambrino semblent confirmer l'existence d'un rempart entourant l'Acropole à l'époque archaïque. Ce sera une confirmation de l'information circulant seulement sur voie orale, en provenance du professeur Dinu Adameștieanu (ancien participant aux fouilles Lambrino, en tant qu'étudiant) à l'occasion sa visite sur le site en 1967.

Acic-Suat (Caraburun), o aşezare greco-romană în teritoriul histrian. Noi date arheologice

Vasilica LUNGU, Alexandre BARALIS, Alina MUŞAT-STREINU,
Marius STREINU, Pascal LEBOUTEILLER, Myriam STERNBERG,
Tsvetana POPOVA, Răzvan PANTELIMON

Campania de săpături arheologice din 2019 la Acic-Suat - Caraburun a adus noi rezultate interesante, dintre care reţinem aici câteva: 1. Degajarea parţială a unei construcţii şi a mai multor materiale arheologice de epocă arhaică (al doilea sfert al secolului VI – începutul secolului V a.Chr.); 2. Extinderea cercetării asupra construcţiilor din piatră cu acoperiş din ţigle, datate de la sfârşitul epocii clasice la începutul epocii elenistice, identificate în anii trecuţi şi dotate cu un bogat material ceramic; 3. O imagine mai completă a edificiilor aparţinând secolelor II-III p.Chr. Nivelurile de locuire de epocă arhaică sunt marcate de un strat de distrugere prin foc, care a fost deja remarcat în anii trecuţi. Materialul ceramic rezultat este similar celui recunoscut în siturile mari de la Istros şi Orgame, ca şi în cele rurale de la Nuntaşi şi Tariverde sau în fortificaţia getică de la Beidaud.

A doua perioadă importantă de ocupare a sitului în secolele IV-III a.Chr. se caracterizează printr-o evoluţie arhitecturală importantă a locuinţelor din piatră cu acoperiş din ţigle. Foarte numeros şi bogat este materialul ceramic contemporan lor, majoritare fiind amforele de Thasos, Heraclea Pontica şi Sinope, la care se adaugă vase fine cu firnis negru de factură atică şi, câteodată, cu decor „west slope", vase de factură histriană (boluri, căni etc.). Vasele lucrate cu mâna rămân în continuare minoritare.

Edificiile de la începutul epocii romane au livrat, de asemenea, importuri egeo-anatoliene de *sigillata* (Çandarli) sau imitaţii pontice, precum şi amfore de transport. Acestea anunţă deja aceleaşi tipuri deja recunoscute în comunicările şi publicaţiile precedente (tip Dressel 24 din Cos; Zeest 76, 84–85, Pre-Kapitan II, Kapitan II). În aşezarea romană, ceramica de bucătărie de factură loco-regională apare în cantităţi mai mari decât în aşezările de epocă greacă, arhaică şi elenistică.

La campagne de fouilles archéologiques de 2019 à Acic Suat – Caraburun a livré des résultats intéressants parmi lesquels nous retiendrons: 1. Le dégagement partiel d'une construction et des plusieurs matériels archéologiques d'époque archaïque (second quart du VIème s. av. J.-C. - début du Vème s. av. J.-C.). 2. L'extension de la recherche sur le soubassement en pierres sèches et de la couverture en tuiles, daté de la fin de la période classique et du début de l'époque hellénistique, identifié dans les années précédentes et accompagné d'un riche mobilier céramique. 3. Une image plus complète des édifices appartenant aux IIème-IIIème s. ap. J.-C. Les niveaux d'époque archaïque sont marqués par une couche épaisse de destruction par feu, qui a été déjà observée les années précédentes. Le mobilier céramique apparaît, pour l'époque archaïque, similaire avec celui reconnu tant sur les sites majeurs d'Istros et Orgamè, que sur les établissements ruraux, comme ceux de Nuntaşi et Tariverde ou des fortifications Gètes, la plus proche étant celle de Beidaud.

La seconde période d'occupation du site durant les IVème et IIIème s. av. J.-C. se caractérise par une évolution architecturale des maisons faisant usage des pierres sèches et d'une toiture en tuile. Aussi bien nombreux est le matériel céramique contemporain, majoritairement formé d'amphores de Thasos, Héraclée Pontique et Sinope, de vases fins des services de table de facture attique à vernis noir ou à décor de style west slope, de productions histriennes de la céramique commune (bols, cruches). Les vases modelés restent toujours minoritaires.

Les édifices du Haut-Empire ont livré aussi des importations de vases de Çandarli, des imitations pontiques et aussi d'amphores de transport. Celles-ci annoncent les mêmes types de conteneurs déjà reconnus dans les présentations et les publications précédentes, comme ceux d'Héraclée (Selov A-B), de l'espace égéen (type Dressel 24 de Cos ; Zeest 79, 84–85, Pre-Kapitan II, Kapitan II). Dans l'établissement d'époque romaine, la céramique de cuisine de facture locorégionale apparaît en quantité plus importantes que dans les établissements grecs, archaïque et hellénistique.

Relațiile economice dintre *polis* și *chora.* Studiu de caz: Albești

Livia BUZOIANU, Nicolaie ALEXANDRU

Prezentarea actualizează problema teritoriului rural al Callatidei din perioada autonomă din punctul de vedere al informațiilor literare, epigrafice și arheologice. Sunt discutate toponimii antice și puncte actuale de interes arheologic, caracterul grecesc și funcția așezării fortificate de la Albești. Raporturile economice dintre polis și chora sunt analizate din punctul de vedere al importurilor amforice din centre bine reprezentate la Callatis și în zona vest-pontică și cu cronologii stabilite (Heraclea Pontica, Thasos, Sinope și Rhodos). Coincidențele onomastice și tipologice fac posibilă stabilirea participării coloniei în difuzarea acestor produse. Neconcordanțele cronologice între colonie și așezarea din teritoriu pot fi un indiciu al situației coloniei la un moment dat și al gradului de dependență dintre colonie și chora.

Amforele elenistice din aşezarea de la Slava Rusă, punctul „Donca"

Natalia MATEEVICI,
Dorel PARASCHIV, Mihaela IACOB

În 2012-2017 au fost realizate cercetări arheologice în așezarea de la Slava Rusă, punctul „Donca". Așezarea e situată pe un promontoriu înalt, la nord de râul Slava.

Au fost trasate mai multe secțiuni, majoritatea pe direcția vest-est, fiind identificate mai multe complexe, în exclusivitate gropi menajere. Din acestea a fost recuperată o mare cantitate de material ceramic atât lucrat la roată, în special amfore, cât și vase cenușii și câteva fragmente de ceramică acoperită cu firnis negru, dar și fragmente de vase modelate cu mâna. Vasele lucrate la roată (majoritatea fiind amfore grecești) reprezintă circa 85 % din cantitatea de ceramică şi pot fi atribuite următoarelor centre producătoare: Thasos, Heracleea, Chios, Mende, Sinope, Milet, Chersones, Peparethos, Rhodos, Cos, „tip Murighiol".

După analiza materialului din așezarea de la „Donca", apreciem că aceasta se datează în sec. V-III a.Chr. (cele mai timpurii sunt fragmentele de amfore de Milet de tip clasic și *chiote* de tipul III, care datează începând cu al treilea sfert al sec. V a.Chr, iar limita superioară este datată de amforele de Sinope, Chersones, Heracleea și Rhodos din prima jumătate a sec. III a.Chr.), iar așezarea însăși, după părerea autorilor, reprezintă, mai degrabă, o mică factorie grecească sezonieră.

Hellenistic amphorae from the settlement at Slava Rusă, the „Donca" point

In 2012-2017, archaeological research was carried out in the settlement at Slava Rusă, the „Donca" point. The settlement is situated on a high promontory, North of the Slava River.

Several excavations were made, most of them in the West-East direction, as a result of which several complexes were discovered, exclusively household pits. From these pits a large amount of ceramic material was collected, both the wheel-made vessels, especially amphorae, but also grey pots and some fragments of black-glazed ware, and fragments of hand-molded pottery. The wheel-made vessels (mostly Greek amphorae) make up about 85% of the total amount of pottery and can be attributed to the following production centers: Thasos, Heraclea, Chios, Mende, Sinope, Milet, Chersonesus, Peparethos, Rhodes, Cos, the so-called Murighiol type.

After analyzing the material from the "Donca" settlement, we consider that it is dated the 5th-3rd centuries BC (the earliest are the fragments of Miletus amphorae of classical type and the Chios amphorae of the 3rd type dating from the middle or the third quarter of the 5th century BC, and the upper limit is dated by the amphorae of Sinope, Chersonesus, Heraclea, and Rhodes of the first half of the 3rd century BC) and in the authors' opinion it is rather a small seasonal Greek trading post.

Ceramica dacică descoperită la Romula

Mircea NEGRU

În perioada 2003-2018, în cursul cercetărilor arheologice din orașul roman Romula, atât în sectorul de nord, cât și în sectorul Fortificației centrale au fost descoperite fragmente de vase ceramice dacice. Acestea sunt modelate din lut cu mâna, iar după ardere au căpătat, în general, culori negricioase. Forma cea mai frecventă este oala cu corp bombat, buza arcuită la exterior și baza plată, dar nu lipsesc nici fragmente din cești tronconice, specifice dacilor.

Descoperirea unor vase din repertoriul ceramicii dacice la Romula, chiar într-un procent nesemnificativ raportat la cantitatea totală de ceramică produsă și folosită în acest oraș roman, indică supraviețuirea în zonă a unei populații autohtone, care folosea într-o măsură tot mai redusă, probabil, recipientele ceramice tradiționale

Dacian potterry discovered in Romula

Fragments of Dacian pottery were discovered during the archaeological excavation undertaken between 2003-2018 in the Roman town of Romula, in the Northern Sector and also in the Central Fort. The most frequent form is the pot with curved body, everted rim and flat bottom. Conical cups, known as dacian cups, were also discovered here. They were hand-made, and after they were fired, most of them were of blackish colour.

The discoveries of Dacian pottery in Romula, even in not relevant percent reported to the total found pottery in this Roman city is an argument for surviving of a native population in this area, that used their traditional ceramic vessels more seldom probably.

Vase dacice inedite descoperite fortuit la Barboși

Valeriu SÎRBU

Rațiunea de a prezenta aceste piese rezultă din faptul că din epoca preromană a acestui sit s-au publicat foarte puține planuri, profile, complexe și piese, astfel că orice lot nou de artefacte de aici aduce un plus de informații. Vor fi prezentate variate tipuri de vase dacice, modelate cu mâna sau cu roata, arse oxidant sau inoxidant, cu decor în relief, lustruit, incizat sau pictat, databile în sec. II a.Chr.-I p.Chr.

La raison de publier ces pièces est issue de la publication insuffisante des plans, profils, complexes et pièces de l'époque préromaine de ce site, de sorte que tout nouveau lot d'artefacts apporte plus d'informations. On y présentera des types variés de vases daciques, faits à main ou tournés, cuits en atmosphère oxydante ou réductrice, au décor en relief, poli, incisé ou peint, datables au IIe siècle av. J.-C. –Ier siècle apr. J.-C.

Ceramica de import de tip pontic *sigillata* în mediul militar roman de la Dunărea de Jos. Studiu de caz: *castellum*-ul de la Barboși

Mihaela Denisia LIUȘNEA

În lucrarea de față ne-am propus analiza, folosind metodele specifice arheometriei, a fragmentelor ceramice ce pot fi atribuite categoriei *Pontic Sigillata,* descoperite în perimetrul fortificației militare de la Barboși

(Galați), pentru a determina tipologia vaselor de la care provin și caracteristicile de producere, ce ne ajută să stabilim ateliere nord-pontice de proveniență și să refacem traseele comerciale antice. Reamintim că numele convenţional de *Pontic Sigillata* desemnează ceramica din Bazinul Pontic, datată în prima jumătate a secolului I - sec. III d.Hr. Se regăsesc influenţele ceramicii de tip: *Eastern sigillata* (*Pergame sigillata şi Eastern sigillata B*) şi *sigillata* italică (Zhuravlev 2008), în ceea ce priveşte tectonica vaselor (platouri, boluri, castroane, chalice, cupe, *skyphoi* ş.a.), tehnica de ornamentare şi decorul (Popescu 2013). În final, sperăm să contribuim la clarificarea unor aspecte, precum datările privind organizarea și tipologia fortificației de pe *limes*-ul de la Dunărea de Jos, și pe baza analogiilor prezente în alte situri de pe cursul inferior al fluviului.

In the present paper we proposed the analysis, using the specific methods of archaeometry, of the ceramic fragments that can be attributed to the Pontic Sigillata *category, discovered in the perimeter of the military fortification from Barboși (Galați), to determine the typology of the vessels from which they come and the characteristics of production, which helps us to establish North-Pontic workshops of provenance and to restore ancient trade routes. Recall that the conventional name of* Pontic Sigillata *refers to the pottery from the Pontic Basin, dated in the first half of the 1st -3th century AD. The influences of the ceramic type are found:* Eastern sigillata *(*Pergame sigillata *and* Eastern sigillata B*) and Italian* sigillata *(Zhuravlev 2008), regarding the tectonics of the vessels (plates, bowls, bowls, chalice, cups,* skyphoi *etc.), technique of ornamentation and decoration (Popescu 2013). Finally, we hope to contribute to the clarification of some aspects, such as the dates on the organization and typology of the fortification on the Lower Danube limes, and based on the analogies present in other sites on the lower course of the river.*

Marble use and production in Thrace. Comparing Coastal with Inland Cities

Walter PROCHASKA

Marble studies on Roman marble trade, production, artefacts can reveal stories behind the object, confirm or reject theories, supplying essential information for developing new theories and studies. To pinpoint the source of marbles used for architectural and sculptural purposes a series of scientific methods are applied within an on-going project funded by the Austrian Academy of Sciences. The area of interest is focused on the inland territory of Thrace and adjacent areas of the provinces in the Eastern Rhodope Mountains and the Black Sea coast.

From different locations on the pontic coast a series of samples from marble sculptures (mainly from Sozopol but also from Obzor and Pomorie) have been investigated in order to determine the provenance of the marbles used. It turns out that the majority of the marbles investigated are of Prokonnesian origin especially those samples from Late Antiquity. Four samples (Hellenistic to Imperial Roman) out of twenty do not correspond with the mineralogical and chemical features of Prokonnesian marbles. They are determined to have come from Pentelikon, from Thasos and one is most probably of local origin.

Ancient marble quarries near Villa Armira testify the local use of Thracian marble in the villa itself and are considered by some archaeologists to also have been exported to some degree. Architecture and sculpture in the province of Thrace reveal striking connections to Asia Minor and the influence of workshops from there will be investigated on the basis of the materials used and also on art-historical grounds. By researching the marble of Villa Armira in Bulgaria (focused on decorative architectural elements, as well as marble construction materials), the question regarding marble trade as well as the cultural and technological connection of the owner with the local quarries should be definitively pursued. Villa Armira is a luxurious villa, whose remarkable planning scheme, lavish marble decorations and original floor mosaics characterize it as a unique specimen of Roman provincial art and architecture of international significance. It is built in the second half of 1st century AD by a prominent Thracian aristocrat, and it is covering an area of 3.600 square meters. The results of this research reveal the regional trade in white marbles represented a significant economic-historical component in the Roman imperial period (1st-3rd centuries AD), the quality and material condition were decisive criteria for the processing and specific use of white marbles. In contrast to the marbles investigated on the Black Sea coast, the marbles of the villa Armira in the Eastern Rhodopies lack any imports from international sources and is entirely of local origin.

Consideraţii asupra mormântului Sfântului Mucenic Emilian de la Durostorum

Emilian POPESCU

Pornind de la informaţiile oferite de Actele Martirice, coroborate cu descoperirile arheologice şi epigrafice, autorul deschide o discuţie în legătură cu posibila localizare a mormântului Sfântului Mucenic Emilian de Durostorum. (sec. IV p.Chr.)

Starting with the information offered by Actele Martirice, corroborated with archaeological and epigraphic discoveries, the author openes a discussion regarding the possible localization of the tomb of Saint Emilian of Durostorum.

Un fragment dintr-o scrisoare romană oficială către o cetate din Pontul Stâng

Dragoș HĂLMAGI

Colecțiile Muzeului Național de Antichități (MNA) gestionate de Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" din București conțin câteva inscripții de proveniență necunoscută încă nepublicate. Una dintre acestea, scrisă în greacă pe o placă de marmură, este un fragment dintr-o scrisoare oficială romană către o cetate grecească de pe litoral, Histria, Tomis sau Callatis. Comunicarea va prezenta inscripția și comenta textul scrisorii, oferind totodată și unele sugestii de restituire a textului pierdut.

A fragmentary official Roman letter to a Greek city in the Left Pontus

The collections of the National Museum of Antiquities "managed by th" "Vasile Pârvan" Insitute of Archaeology in Bucharest contain several hitherto unpublished inscriptions of unknown provenance. One of them, written in Greek on a marble slab, holds a fragmentary official Roman letter to a Greek city on the coast of the Black Sea. The name is missing from the preserved text, so it can be either Histria, Tomis, or Callatis. The paper will present the inscription and analyse the text of the letter, putting forward suggestions for restoring parts of the lost text.

Două fragmente de inscripții descoperite la Halmyris în 2019

Mihail ZAHARIADE

În acest an (2019) au fost găsite două fragmente de la două inscripții distincte lângă turnul 4 de la Halmyris, obiectiv în curs de cercetare. Sunt două piese inscripționate cu litere și nume de mare interes în domeniul epigrafic și istoric.

Two fragments of two different inscriptions have been found next to the tower 4 of the Halmyris fortress, under investigation this year. There are two intriguing pieces bearing letters and names apparently of some interest in the epigraphic field.

Ala II Hispanorum et Aravacorum în provincia romană Scythia Minor – Noi dovezi și particularități

Cristian CEALERA

Lucrarea de față se concentrează asupra uneia dintre unitățile auxiliare din provincia romană Scythia Minor, Ala II Hispanorum et Aravacorum, cantonată aici pe o durată de mai bine de un veac, cel mai probabil din ultimii ani ai secolului I p.Chr. și până în 200 p.Chr. (data ultimei mențiuni certe). Dovezile existenței acestei unități militare care își avea sediul la Carsium sunt numeroase și au fost descoperite în diverse zone ale Dobrogei (Tomis, Histra, Arrubium etc.). Inscripțiile descoperite pe altare funerare, miliarii găsiți pe limesul danubian și alte izvoare dezvăluie identitățile și poveștile unora dintre soldații din Ala II Hispanorum et Aravacorum și a veteranilor din această unitate, care au ales să rămână în Scythia Minor și să își întemeieze familii, după satisfacerea stagiului militar.

Pe lângă reunirea tuturor acestor dovezi și reinterpretarea lor în conformitate cu noile teorii și descoperiri legate de armata romană din perioada Principatului, comunicarea de față abordează și un subiect ceva mai delicat, și anume cel legat de etnia reală a militarilor din *ala*, la diverse intervale de timp, la 30, 50 sau 100 de ani de la cantonarea unității în Scythia Minor. Cât de mult s-a păstrat în structura acestei unități de

cavalerie filonul inițial celt-iber, de unde erau recrutați noii soldați la jumătatea secolului II p.Chr., de exemplu, acestea vor fi doar două dintre întrebările la care această lucrare își propune să ofere răspunsuri. Pentru aceasta, vom prezenta în premieră detalii legate de tribul iberic al aravacilor/arevaci, trib originar din provincia romană Hispania Tarraconensis. Aceste detalii au fost obținute în urma unei cercetări efectuate în zona Segovia, Spania (zonă locuită de aravaci/arevaci în antichitate), și a studierii izvoarelor locale legate de acest trib iberic.

The present communication focuses on one of the auxiliary units cantoned in the Roman province of Scynthia Minor, for a duration of more than a century, most likely in the last year of the 1st century BC and until 200 AD (the date of the last clear statement). The evidences of the existence of this military unit based in Carsium are numerous and have been discovered in various areas of Dobrogea (Tomis, Histria, Arrubium, etc.). The inscriptions found on funerary altars, the miliaria *found on the Danube limes and other sources reveal the identity of the soldiers of Ala II Hispanorum et Aravacorum and the veterans of this unit, who chose to stay in Scynthia Minor and to establish their families, after satisfying the military duty.*

In addition to gathering all these evidences and reinterpreting them in accordance with the new theories and discoveries related to the Roman army from the Principality period, the present communication also addresses a somewhat more delicate topic, namely the one related to the real ethnicity of the military from ala, at various intervals of time, at 30, 50 or 100 years from the unit's cantonment in Scythia Minor. How much was kept in the structure of this unit the initial Celtic-Iberian vein, from where the new soldiers were recruited in the middle of the second century BC, for example, these will only be two of the questions to which this paper aims to provide answers. For this, we will present for the first time unique details related to the Iberian tribe of the Arevaci, a tribe originally from the Roman province of Hispania Tarraconensis. These details were obtained from a research conducted in the area of Segovia, Spain (area inhabited by Arevaci in antiquity), and the study of local sources related to this Iberian tribe.

Noi fortificații romane descoperite recent în Dobrogea

Ovidiu ȚENTEA, Ioan C. OPRIȘ, Constantin BĂJENARU,
Florian MATEI-POPESCU, Alexandru RAȚIU

În cursul cercetărilor arheologice non-invazive din ultimii ani, în vederea definitivării listei indicative UNESCO, în cadrul Programului National LIMES, au fost realizate investigații pe scară largă atât în zona frontierei dunărene, cât și în interiorul Dobrogei. Demersurile noastre au avut în vedere atât înregistrarea și cartarea siturilor cunoscute prin recunoașteri de teren, cât și identificarea unor date privitoare la delimitarea siturilor (fortificații, așezări, necropole sau diverse instalații). Cum era și firesc, pe baza unor informații mai vechi, în urma unor verificări pe teren, am identificat câteva situri noi foarte relevante, care vor fi prezentate pe larg.

Roman fortifications recently discovered in Dobrogea

This paper will present some results of recent non-invasive archaeological research, undertaken during the completion of the UNESCO indicative list. Within the framework of LIMES National Programme large-scale investigations have been carried out both in the Danube border area, but also inside Dobrogea territory. We have considered both the recording and the mapping of the sites known through field walks and also the identifying site limits (fortifications, settlements, necropolis or various installations). Relying on previous research and information, followed by our own field surveys, we have identified several relevant new sites, all of which will be presented extensively in our paper.

Cercetări arheologice în Sectorul Sud de la Histria. Campania 2018

Mircea DABÎCA

Din 2010 obiectivul principal al cercetării arheologice în Sectorul Sud de la Histria este punerea în evidenţă a oraşului roman timpuriu, mai puţin cunoscut şi cercetat în economia investigaţiilor arheologice de pe acest sit.

În comunicarea de față sunt prezentate principalele rezultate ale cercetării arheologice din Sectorul Sud din 2018. În această campanie arheologică, efortul a fost direcționat asupra *edificiului public roman timpuriu* (secolul III p.Chr.) descoperit aici în anii din urmă. Acesta a continuat să fie analizat la nivel planimetric, cercetarea fiind concentrată asupra laturii sale de vest și a colțului de SV. Un al doilea obiectiv a fost continuarea cercetării în suprafață, concretizat în această campanie prin analizarea tuturor complexelor funerare, care

aparțin necropolei de secol IV - sfârșit de secol V p.Chr., care suprapun edificiul roman timpuriu de secol III p.Chr.

Pentru atingerea acestor obiective au fost continuate investigațiile arheologice în secțiunea S15 și în suprafață în S16. În această campanie arheologică au fost cercetate și documentate în suprafața S15 încă două morminte de inhumație (M27/2018 și M28/2018), aparținând tipologic și stratigrafic necropolei din secolul IV - sfârșitul secolului V p.Chr. Cercetarea a continuat şi în suprafață S16, unde au fost investigate și documentate alte trei morminte de inhumație (M29/2018, M30/2018 și M31/2018), care aparțin tipologic și stratigrafic aceleiași necropole menționate mai sus. Dintre acestea din urmă se remarcă M29/2018, o inhumare dublă în groapă simplă.

Spre sfârșitul campaniei arheologice din acest an a fost atins obiectivul central al cercetării din S16, și anume dezvelirea colțului de SV al edificiului roman timpuriu de secol III p.Chr. (posibil *horreum*), care are aceeași formă și aceleași dimensiuni ca și colțul de NV. Astfel a fost întregită planimetria acestei clădiri și pe partea de S şi V.

Depuis 2010, l'objectif principal des recherches archéologiques dans le Secteur „Sud" de Histria est de mettre en valeur la ville romaine du Haut-Empire, une période moins connue et moins présente dans l' économie des recherches archéologiques de ce site.

Cette communication présente les principaux résultats des recherches archéologiques menées dans le Secteur Sud en 2018. Au cours de cette campagne archéologique, l'effort a été dirigé vers l'édifice public romain du Haut-Empire (III^e siècle ap. J.-C.) découvert ici au cours des dernières années. On a continué notre analyse au niveau planimétrique, la recherche étant centrée sur son côté ouest et le coin SO. Un deuxième objectif a été la poursuite de la recherche en surface, concrétisée dans cette campagne sur l'analyse de tous les complexes funéraires, appartenant à la nécropole du IVe siècle - fin du Ve siècle ap. J.-C. et chevauchant l'édifice fonctionnant depuis le début du III^e siècle ap. J.-C.

Afin d'atteindre ces objectifs, les recherches archéologiques ont été poursuivies dans la section S15 et la surface S16. Dans la surface S15, dans cette campagne archéologique ont été recherchées et documentées, deux autres tombeaux (M27 / 2018 et M28 / 2018) appartenant du point de vue typologique et stratigraphique à la nécropole du IV^e-fin du V^e siècle ap. J.-C. La recherche s'est également poursuivie dans la surface S16, où 3 autres sépultures (M29 / 2018, M30 / 2018 et M31 / 2018) appartenant, de manière typologique et stratigraphique, à la même nécropole, ont été examinées et documentées. Parmi ceux-ci, il faut mentionner M29 / 2018, une double sépulture dans une seule tombe.

Vers la fin de la campagne archéologique de cette année, l'objectif central de la recherche dans S16 a été atteint, c'est-à-dire le dévoilement du coin SO du début de l'édifice romain du Haut-Empire (éventuellement horreum*) qui a la même forme et la même taille que le coin de NO. Ainsi, la planimétrie de ce bâtiment a été complétée sur les côtés sud et ouest.*

Rezultate preliminare ale cercetărilor arheologice în *hinterland*-ul sitului antic Troesmis

Cristina Georgeta ALEXANDRESCU

În ciuda importanței sale în antichitate, situl antic Troesmis a fost foarte puțin în centrul cercetărilor arheologice de specialitate, fiind mai degrabă subiectul studiilor de epigrafie și istorie antică. În cadrul unui proiect de cercetare multidisciplinar derulat în perioada 2010-2015, au fost documentate ruinele încă vizibile ale celor două cetăți (romană târzie și bizantină), precum și unele ruine din așezarea civilă romană timpurie, parțial descoperite în 1977 de o cercetare de salvare nefinalizată.

Pe baza observațiilor făcute prin interpretarea surselor cartografice și a imaginilor aeriene și satelitare, precum și a datelor LiDAR, au fost stabilite zone de interes pentru cercetări de teren. Rezultatele acestora au fost apoi utilizate pentru selectarea ariilor prospectate geomagnetic. Rezultatele finale ale documentației non-invazive din zona centrală a sitului Troesmis au fost localizarea castrului legiunii V Macedonica, a canabae-lor acesteia, precum și unele zone de necropolă.

Alimentarea cu apă din zona centrală a sitului, în special urmele de pe teritoriul comunei Greci, a fost un subiect de interes special, studiat pe teren în principal în 2016 și 2017. În ultimii doi ani, cercetările arheologice s-au concentrat pe structuri antice militare și civile din vecinătatea zonei centrale a sitului Troesmis, reperate datorită unor informații de arhivă, precum și observațiilor din timpul prospecțiunilor. Cercetările de teren au fost realizate în 2015 și 2016, folosind același model metodologic al perieghezei, urmate, în 2017, de prospecțiuni geomagnetice.

Importanța acestor investigații este deosebit de mare, deoarece aceste zone, deși au fost semnalate și înregistrate ca având sarcină arheologică încă din prima jumătate a secolului trecut, au fost și sunt supuse unor activități de agricultură intensivă și pastorală și, în consecință, sunt asemeni majorității tumulilor din regiune, complet sau aproape distruse.

Preliminary results of archaeological research in the hinterland of Troesmis

In spite of its importance in Antiquity, Troesmis was very little in the focus of specialized archaeological research, being rather the exclusive subject of epigraphy and ancient history studies limited to epigraphic material analysis from the area. Within a multidisciplinary research project conducted between 2010-2015, there have been documented the still visible ruins of the two fortresses (late Roman and Byzantine) as well as some ruins from the early Roman civilian settlement, partially uncovered by an unfinished rescue research in 1977.

Based on the observations made by interpretation of cartographic sources, satellite and aerial images as well as LiDAR data, research areas for the linewalking and raster survey have been established. Their results allowed the targeted geophysical prospections. The final results of the non-invasive documentation of the central area of the Troesmis site were the location of the fortresses of the legio V Macedonica, its canabae, as well as some necropolises areas.

The water supply of the settlements in the central area of the site, especially the remains on the territory of the Greci commune, was a subject of special interest, studied on the ground mainly in 2016 and 2017. During the last two years the archaeological research has focused on military and civilian antique structures in the vicinity of the central area of the Troesmis site, revealed by archival information as well as observations made in 2015 and 2016, using the same methodological pattern of survey followed in 2017 by geomagnetical prospections.

The importance of these investigations is especially high, since these areas, although registered as having an archaeological value since the first half of the last century, were and are subject to intensive farming and pastoral activities, and consequently are, the same as most of the tumuli from the region, completely or almost destroyed.

***Principia* târzie de la Capidava (2013-2019). Concluzii preliminare publicării monografice**

Alexandru RAȚIU, Ioan C. OPRIȘ

Edificiul care face obiectul comunicării noastre a fost cercetat în cursul a șase campanii intensive, începând din 2013. Săpătura a fost proiectată conform unui plan multianual și a fost gestionată pornind de la un caroiaj local prealabil de 4 x 4 m, dar fără păstrarea de martori. Cercetările au pus în evidență o funcționalitate oficială a clădirii – *principia* de epocă romană târzie (sec. IV), cu recompartimentări și reamenajări ulterioare, în sec. VI p.Chr. Ea suprapunea fundațiile celor mai vechi clădiri (probabil *contubernia*) din prima etapă constructivă a *castellum*-ului de la Capidava. Comandamentul a fost suprapus ulterior, ca de altfel întreaga terasă pe care se găsește, de așezarea de bordeie medio-bizantine, ansambluri cercetate de Gr. Florescu la sfârșitul anilor 50 ai secolului trecut. Este cel de-al doilea edificiu de mari dimensiuni la vest de *via principalis* (după *horreum*, care împreună cu porticul său ocupă nu mai puțin de 750 mp), iar însăși gruparea acestor clădiri oficiale în jumătatea dinspre Dunăre a fortificației trebuie remarcată din capul locului. *Principia* măsoară 22 x 16 – 16.50 m, dar latura lungă dinspre Dunăre a fost iremediabil compromisă de o posibilă alunecare de teren, semnalată de Radu Florescu, iar apoi demantelată la amenajarea bordeielor de pe terasă. Edificiul prezintă două compartimentări: prima quasi-pătrată, iar cea de-a doua continuată de o absidă, al cărei zid este poligonal (5 laturi) la exterior. La interiorul primei compartimentări, de formă pătrată, au fost instalați 10 piloni (diam. 0.7-1.00 m).

Analogii ale clădirii oficiale sunt cunoscute la Iatrus (Krivina), Sexaginta Prista (Ruse) și, în apropiere de Capidava, la Ulmetum (Pantelimonu de Sus); cercetări ale unei noi *principia* sunt în plină desfășurare la Dimum (Belene).

Callatis, cercetare arheologică la incinta de vest, secolele IV-VI p.Chr.

Nicolaie ALEXANDRU, Robert CONSTANTIN, Mihai IONESCU

În funcție de detaliile topografice ale sitului Callatis percepute mult mai bine în perioada interbelică, profesorul Th. Sauciu-Săveanu a delimitat încă din 1926, în raport cu o funcționalitate spațială, acropola, portul antic, cartierul comercial. Zidul fortificat al acropolei se întinde de la mare și poate fi urmat până la Șoseaua

Constanței. Zidul acropolei are o grosime de cca. 3/3,20 m, și pe anumite tronsoane cercetate în perioada interbelică se păstrează în elevație până la o înălțime de 2,45 m.

În locul în care am efectuat curenta cercetare arheologică, adică la o distanță de 52 m de extremitatea vestică a zidului de nord, în raportul *Callatis III* (din *Dacia* nr. 4, p. 112) autorul descrie un turn de mari dimensiuni cu laturile de 15,5 m și frontul de 19 m. Cercetarea a fost efectuată până la – 5 m, unde s-a oprit în pământ galben curat.

Cercetarea noastră în acest punct a dus la identificarea laturii de sud a unui turn, care făcea joncțiunea, la aprox.15 m est, cu traseul incintei de vest a orașului din epoca romană târzie.

SECŢIA MEDIEVALĂ

O catacombă alană din sec. V-VI descoperită la Vlădeni-Popina Blagodeasca (jud. Ialomiţa)

Emilia CORBU

Prezentarea conţine următoarele: descrierea catacombei şi a inventarului ceramic; încadrarea cronologică pe baza analogiilor ceramice, constructive şi de ritual funerar; atribuirea etnică pe baza situaţiei arheologice şi istorice.

Catacomba se compune dintr-un dromos şi o cameră funerară. Dromosul era un culoar din lemn, de 2,20 x 1,50 m, orientat NE-SV, care ducea într-o cameră adâncită. Aceasta era de formă rectangulară, de 3,50 x 3,20 m, cu adâncimea de 1,44 m, avea aceeaşi orientare NE-SV și era amenajată din lemn. Sub aceasta se afla o cameră funerară ovală orientată N-S, cu diametrul gurii de 2,50 x 2,30 m şi al bazei de 3,50 m. Camera funerară avea nişe puternic boltite în partea de vest și o adâncime, de la nivelul actual al solului, de 2,50 m. Scheletul uman se afla depus pe fundul neamenajat al gropii, chiar în centru, cu capul la nord. Picioarele erau flectate spre răsărit. Era mutilat şi răvăşit din vechime. Lipseau viscerocraniul, toracele şi antebraţul drept. Craniul era deformat. Deasupra şi sub schelet se afla o depunere de cărbune.

Mutilarea scheletului sugerează două ipoteze. Prima este aceea a jefuirii. A doua se referă la neutralizarea rituală a morţilor, ritual care se aplica craniului şi coloanei vertebrale, în special.

În camera funerară, sub placa de argilă, se afla un dig de fragmente ceramice şi oase de la animale mari, materiale care au stat la baza datării întregului complex. În „dig" se aflau 217 fragmente ceramice depuse alături de oase fragmentare de la vite mari, mai ales în nişele gropii, începând de la adâncimea de -1,50 până la -2,40 m, în special între - ,70 - 2,20 m. Din punct de vedere tehnic, fragmentele ceramice sunt modelate cu mâna şi lucrate la roată, unele din pastă roşie, altele din pastă cenuşie. Statistic vorbind, fragmentele lucrate cu mâna şi cele din pastă roşie (inclusiv amfore) erau aproape la paritate, de 44,23 % (96 fragmente), respectiv 46,56 % (101 fragmente). Din pastă cenuşie s-au găsit doar 20 de fragmente (9,21 %). Materialul ceramic a fost datat în secolele V-VI şi are analogii în cetăţile romano-bizantine din Dobrogea şi în ceramica populaţiei nomade. Mormântul a fost atribuit etnic unui membru important al populaţiei alane de la Dunărea de Jos menţionată documentar în secolele II-VI. La începutul secolului al V-lea, alanii din nordul Mării Negre, din Scythia Minor şi Moesia Inferior au primit statutul de federaţi ai Imperiului Roman. Spre această atribuire etnică converg şi alte date istorice şi arheologice, cum ar fi tipul de catacombă cu analogii în ritul funerar alan, precum şi craniul deformat, o modă specifică alanilor începând din secolele III-IV până târziu în secolul al IX-lea.

This study of an alanic grave contains: descriptions of the catacomb and of the pottery inventory; chronological dating upon analogies of pottery, building features and funeral ritual; ethnic determination based on archeological and historical arguments.

The catacomb has had two parts: a „dromos" and a funeral chamber. The „dromos" was a wooden hallway (2.20 x 1.50 m) which opened into a room like a rectangular pit (3.50 x 3.20 m, -1.44 m) oriented NE-SV, full of burnt timber. A clay plate like a floor laid on the bottom of the room. Beneath the clay plate, we discovered a funeral chamber. It was an oval pit by 2.50 x 2.30 m at the mouth and 3.50 m diameter of bottom, oriented N-S. The depth is 2.50 m from the present level of soil. The funeral chamber has had niches dug into the west side.

The funeral skeleton laid on the center of the pit, with the head towards north. The feet were inflected to the eastern part. The skeleton was mangled and spread from ancient time. The face, the thorax and the right forearm are missing. The skull was deformed. There was a residue of charcoal above and beneath the skeleton.

The mangling of the skeleton suggests two hypotheses. The first is a pillage of the grave. The second is about the inactivation ritual of the dead. This ritual presumes the mangling of the skull and spine.

Inside the grave (-1.70 - 2.20 m), we found in niches a „barrage" of broken pottery (217 pieces) and animal bone (170 fragments). Part of the pottery was handmade (44.23 %). Other part was made by wheel, of a good quality, red (46.56 %) and grey colour (9.21 %). The pottery dates from the 5th-6th centuries A.D. It has many analogies in the Roman-Byzantine cities from Dobroudja and in nomad people's pottery. From the ethnical point of view, the grave belonged to an important person (man or woman) of Alanic people from the Lower Danube, documentary mentioned in the 2nd - 6th centuries A.D. During the first half of the 5th century, the Alan people from Scythia, Moesia and north of Black Sea became „federati" of the Roman Empire. The deformed skull and type of catacomb are other proofs for alanian culture.

Similar traits and influences in the production of belt sets in Bulgaria and Romania during the early Middle Ages. Part II

Stella DONCHEVA, Ivajlo BUNZELOV

In the 10th century, the fashion of the ornamental metal belt was widespread, and the large population of medieval city center required not only repeatedly tying the items, but also their continued presence in the marketplaces. It is no accident that the metal art items, which are discovered sporadically on various places in Preslav, are the same as those made in production centers around it and obviously originate from these places. In addition, in the vicinity of production centers there were several other settlements, some of which were significant in their size. With the increased interest in metalworking products, especially those related to the belt and clothing decoration, their inhabitants were also among the potential users of this production. Under these circumstances, it is not difficult to conclude that in the middle of the 10th century the capital Preslav was surrounded by settlements whose population had different livelihoods, including the manufacture of jewelry, too. The outlined picture implies intense contact between people and a dense and secure road network. Routes are difficult to establish, but archaeological surveys show that life in the area has not been interrupted and inhabited places undergo minor changes.

The main activity of the centers around Preslav is metalworking. There is no melted ore here, so there are no remains of melting furnaces, from the ore itself and the accompanying similar metallurgical activity waste production. Third center of metal art that is located in the vicinity of Nadarevo, municipality of Targovishte, is not yet systematically studied. The investigations made on the Novosel and Zlatar sites helped clarifying some controversial issues connected with the place and role of a large number of metal items found by archaeologists or donated to museums in the past two decades.

The investigations on the second centre - near Zlatar, started in 2007 are still in progress. A total of 2200 artefacts have been found so far on both sites. Most of them are metal items, such as belt decorations - mounts, strap ends, buckles; cult objects - crosses and medallions; jewellery - rings and earrings; single and double sided stamps. Typical ceramic and coins found [folles of Leo VI (866-912), Romanos I Lekapenos (920-944), Constantine VII and Romanos II (945 -950)] help us define that activity of all metal art centres was in the first half of 10th century AD.

Diversitatea genetică a liniei materne în necropola de la Capidava (Constanța, România)

Ioana RUSU, Alessandra MODI, Cristina MIRCEA, Claudia RADU,
Claudia URDUZIA, Zeno Karl PINTER, Cătălin DOBRINESCU,
Vitalie BODOLICĂ, Tiberiu POTÂRNICHE, Octavian POPESCU,
David CARAMELLI, Beatrice KELEMEN

Provincia istorică Dobrogea, situată în sud-estul României, a cunoscut intense mișcări ale populațiilor umane, invazii și episoade conflictuale în Evul Mediu, fiind un important punct de intersecție între Asia și Europa. Cea mai informativă sursă privind ereditatea maternă este genomul mitocondrial complet al specimenelor arheologice, dar în prezent nu există suficiente date de ADN vechi disponibile pentru perioada medievală, în această regiune geografică, pentru a suplimenta descoperirile arheologice. Am reconstruit, folosind abordarea clasică PCR / clonare / secvențiere și secvențierea de nouă generație, genomurile mitocondriale a șaisprezece indivizi medievali îngropați în necropola Capidava (Dobrogea), unele prezentând semne ale unei morți violente. Au fost identificate paisprezece linii materne distincte (H1, H5e1a1, H11a1, H13a1a3, U3a, U4d2, U5a1c2a, U6a1a1, J1c15, T2b, N1a3a, N9a9, V1a, R0a2'3) având un trecut filogenetic diferit și evidențiind istoria genetică

eterogenă a grupului medieval analizat. Distribuția liniilor mitocondriale în necropolă a evidențiat existența a două grupuri de doi indivizi cu relații materne strânse, prezentând haplotipuri mitocondriale identice. Remarcabil pentru acest sit este prezența atât a unor linii mitocondriale specifice Centrului Asiei (N9a), cât și a haplotipurilor europene comune, revelând Capidava ca punct de convergență între Est și Vest. Folosind analize de înaltă rezoluție specifice geneticii populaționale mitocondriale, am dedus afinitățile genetice ale setului de date medievale disponibile de la Capidava cu alte populații antice eurasiatice. Datele genetice au fost corelate cu informații arheologice și antropologice pentru a caracteriza o mică piesă a mozaicului care dă imaginea istoriei populației medievale europene.

The historical province of Dobruja, located in southeastern Romania, has experienced intense human population movement, invasions, and conflictual episodes during the Middle Ages, being an important intersection point between Asia and Europe. The most informative source of maternal population histories is the complete mitochondrial genome of archaeological specimens, but currently, there is insufficient ancient DNA data available for the medieval period in this geographical region to complement the archaeological findings. We reconstructed, by using the classic PCR/cloning/sequencing approach and Next Generation Sequencing, the mitochondrial genomes of sixteen medieval individuals buried in the Capidava necropolis (Dobruja), some presenting signs of a violent death. Fourteen distinct maternal lineages (H1, H5e1a1, H11a1, H13a1a3, U3a, U4d2, U5a1c2a, U6a1a1, J1c15, T2b, N1a3a, N9a9, V1a, R0a2'3) with different phylogenetic background were identified, pointing out the heterogeneous genetic aspect of the analyzed medieval group. The distribution of mtDNA lineages in the necropolis highlighted the existence of two groups of two individuals with close maternal relationships as they share the same haplotypes. Remarkable for this site is the presence of both Central Asiatic (N9a) and common European mtDNA haplotypes, establishing Capidava as a point of convergence between East and West. Using population genetic analysis based on high-resolution mitochondrial data, we inferred the genetic affinities of the available medieval dataset from Capidava to other ancient Eurasian populations. The genetic data were integrated with the archaeological and anthropological information in order to sketch a small, local piece of the mosaic that is the image of medieval European population history.

Objects for personal veneration from the medieval town of Vratsa, NW Bulgaria

Maria CHRISTOVA-PENKOVA, Aleksandra PETROVA

The medieval town of Vratsa is developed as both administrative and military center, guarding the passages and the important copper mines in the region. The remains of the fortification can be found 2 kilometers from the center of the currently existing city, however regular archaeological studies, with limited resources, are being carried out since 2007. The city is based among two fortified units; one in Gradishte area next to the passage, and the second, known as Kemer-kale, where the river exits the gorge. The name of the city Vratitsa is witnessed in an epigraphic monument from the 13th century, represented in a fragment of a royal deed of honor for a monastery whose exact location remains controversial to this day. Within the fortified urban area are located two Middle Ages churches as well. However, the place and role of Christianity is determined not only by the architecture, but also by the objects for personal veneration used by the local population. The discovered crosses and a ring with christogram are the subject of this report, facing us with questions like how were those artefacts distributed from worship / production centers, as well as if there is a possibility of local production.

Medieval jewelry with cowrie shell (Cypraea Pantherina) – archaeological context and historical realities

Aleksandra PETROVA, Maria CHRISTOVA-PENKOVA

The authors are looking at the archeological context in which the cowrie shell appears on the territory of medieval Bulgaria. Their attention is drawn to the fact that these shells are endemic to the Red Sea, Arabian and Gulf of Aden, which raises the question of the ways of their spread in the Balkans, and in particular the territory of Bulgaria. Their discovery in the pagan necropolis near Balchik, dated around the 7th-8th centuries A.D., and their absence in the later necropolises of the First Bulgarian Kingdom make us think that they have been brought from their exit territories. Cowries have been witnessed in number necropolises on the Northern Black Sea and the Caucasus, where they come from the Transcaucasians trade routes. The most numerous samples of cowries from the territory of Bulgaria are found as part of glass bead beads in necropolises from the 11th-13th

centuries A.D.. Their distribution is probably related to the establishment of crusaders in the Middle East. One might assume they were traded between returning pilgrims from the Holy Sepulcher and the local population. After losing control over the Holy Land by the Crusaders, these ornaments stop appearing into Bulgarian territory. Their return was witnessed during the excavation of late middle aggies necropolises dating from the 15th-17th centuries A.D. and may be associated with the restoration of trade contacts with the Middle East within the Ottoman Empire.

A brief contribution of some pathological disorders from human skeletal remains from regular archaeological excavations around and in the town of Vratsa

Kaloyan VASILEV

During the archaeological excavations in and around the town of Vratsa, three necropolises dating from the 12th to the 16th centuries AD were explored. The excavated human remains were examined at the National Anthropological Museum - BAS and revealed some interesting pathologies - the subject of this report.

Diseases found on skeletal remains can be divided into the following categories: dental and maxillofacial pathology; degenerative joint diseases; metabolic disorders and congenital malformations. All these pathological changes serve as an indicator of the socio-economic status of the population inhabiting Medieval Vratsa and enlighting the data obtained from archaeological and narrative sources.

Prezențe ale Hoardei de Aur și cetatea bizantină de la Nufăru, jud. Tulcea

Oana DAMIAN, Mihai VASILE, Andra SAMSON

Cercetările arheologice desfășurate în situl medio-bizantin de la Nufăru, jud. Tulcea, aflat pe malul drept al brațului dunărean Sf. Gheorghe, au evidențiat existența unei așezări de tip urban, datând de la sfârșitul secolului al X-lea până la mijlocul secolului al XIII-lea, distrusă în vremea invaziei tătare. O serie de elemente (arheologice și numismatice) sugerează prezența în zonă, până spre sfârșitul secolului al XIV-lea, a Hoardei de Aur, sub forma unui punct de control și influență asupra gurilor Dunării.

The archaeological research of the Middle Byzantine site at Nufăru, Tulcea county, on the right shore of the most southern branch of the Danube river, Saint George, outlines the image of an urban type settlement, from the 10th to the middle of the 13th century, destroyed during the Tatars invasion. Some archaeological and numismatic data suggest the presence of a Golden Horde centre until the end of the 14th century.

1359 – an de înființare a Mitropoliei Ungrovlahiei sau de transfer al scaunului acesteia de la Vicina la Curtea de Argeș?

Radu Ștefan VERGATTI

Utilizându-se o scrisoare a sinodului Patriarhiei Oecumenice, datată în mai 1359, către domnul Țării Românești Nicolae Alexandru (1352-1364), se afirmă, încă din sec. XIX, că în anul 1359 s-ar fi creat Mitropolia Țării Românești, având-l în frunte pe Hiacinth din Vicina. Documente din registrele Patiarhiei Oecumenice din Constantinopol permit să se redateze apariția Mitropoliei. În anul 1285, ca membru al sinodului Patriarhiei Oecumenice semna un Teodor sau Theodosie, care avea titlul și rangul de mitropolit de Vicina. Puțin mai târziu, în anul 1304, mitropolitul Luca din Vicina era menționat ca având autoritate asupra locuitorilor din jurul fluviului Istros (Dunărea), care credeau în Hristos. În fine, ridicarea domnilor din familia Basarabilor a cerut ca, alături de ei, să fie un ierarh de rang corespunzător. Această nouă situație a determinat mutarea sediului Mitropoliei din decăzutul port dunărean Vicina în prospera rezidență a Basarabilor, Curtea de Argeș.

Using a 1359, May letter of the Synod of the Ecumenical Patriarchate to the Romanian Wallachian prince Nicolae Alexandru (1352-1364), it is been stated, since the 19th century, that the Metropolitanate of Wallachia, led by Hiacinth of Vicina, was created în 1359. Documents in the registers of the Ecumenical Patriarchate in Constantinople allows re-dating of the Metropolitanate. In 1285, a Theodor or Theodosius signed as a member of the synod of the Ecumenical Patriarchate, holding the title and rank of metropolitan of Vicina. A little later, in 1304, Metropolitan Luke of Vicina was mentioned as hierarch of the inhabitants of the river Istros (the Danube) who believed in Christ. Finally, the Valachia leaders, the Basarab familiy princes, demanded to be attended by

an appropriate hierarch. This new situation caused the transfer of the Metropolitan's seat from the fallen Danube port Vicina to the prosperous princely residence at Curtea de Argeș.

Așezarea rurală medievală de la Enisala-*Palanca*: Cercetări arheologice și arheozoologice

Margareta Simina STANC, Alexandra Elena CABAT, Daniel Ioan MALAXA,
Sorin Cristian AILINCĂI, Aurel Daniel STĂNICĂ, Aurel Constantin MOTOTOLEA

Situl arheologic din punctul *Palanca* este situat la circa 1,5 km NE de localitatea Enisala (jud. Tulcea), în zona de contact a lacurilor Razim şi Babadag. Vestigiile arheologice au fost semnalate pe marginea unei terase joase aflate în imediata vecinătate a apei, extinzându-se şi pe un promontoriu stâncos. În perioada 2003–2006 au fost efectuate cercetări de salvare, iar în anul 2010 a fost investigată o suprafață de 920 mp situată în zona vestică a sitului, dar cele mai cuprinzătoare investigații au avut loc în campania arheologică din anul 2013, ocazie cu care s-a reuşit cercetarea unei suprafețe de aproximativ 6000 mp (au fost identificate 402 complexe arheologice, dintre care 210 atribuite perioadei medievale). Studierea materialului rezultat în urma cercetărilor arheologice preventive din situl Enisala-*Palanca* oferă o imagine de ansamblu asupra locuirii din secolele XIV-XV în nordul Dobrogei. Situl de la Enisala-*Palanca* reprezintă, în momentul de față, singura așezare rurală medievală care a beneficiat de o cercetare pe suprafață mare.

Au fost colectate 3632 resturi faunistice, dintre care 1230 sunt oase în conexiune anatomică, provenite de la indivizi aruncați întregi în diverse gropi: resturi provenite de la trei indivizi de găină, unul de vită domestică, zece de câine, unul de cal, trei de ovicaprine, doi de porc, unul de lup și doi de vulpe. Proporția cea mai mare o au resturile de cerb, mistreț și iepure de câmp.

Resturile animale provin de la cinci grupe faunistice: moluște, pești, reptile, păsări și mamifere; cea mai mare parte dintre fragmente aparțin peștilor și mamiferelor. Speciile de mamifere domestice identificate sunt: bovină domestică, oaie, capră, porc, cal, măgar, câine; ponderea cea mai ridicată o au resturile de bovină domestică, ovicaprine și porc. Au fost identificate și șapte specii de mamifere sălbatice: cerb, mistreț, căprior, iepure de câmp, bursuc, lup și vulpe.

Cercetarea s-a desfășurat în cadrul unui grant oferit de Ministerul Cercetării și Inovării din România CNCS-UEFISCDI, proiect numărul PN-III-P4-ID-PCE-2016-0852 (în PNCDI III).

Câteva date asupra fortificațiilor de la Caransebeș

Silviu OȚA, Adrian ARDEȚ

Prima atestare documentară a Caransebeșului (Sebeș) datează din timpul regelui Ladislau I Cumanul (1272-1290), din 1289, care la acea dată emitea acte în această localitate.

În ceea ce privește cetatea de aici, ea a fost menționată documentar abia în veacul al XIV-lea, în anul 1325, prin menționarea unui castelan (Pousa de Szer), în vremea lui Carol I Robert de Anjou (1308-1342). Ce însemna cetatea la acea vreme, nu putem spune cu precizie. Din acel moment însă, până în veacul al XVIII-lea, ea a fost menționată constant în documentele medievale prin castelanii săi. Prin pacea de la Požarevac (1718) se stipula, printre altele, distrugerea cetății.

În anul 1365 cetatea a fost dăruită, alături de Timișoara, Mehadia și Orșova, lui Stracimir, țarul Bulgariei, iar în 1432 orașul fortificat a fost distrus de turci și Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447).

Regele Vladislav al II-lea (1490-1516) recunoaște privilegiile orașului în 1497, iar în anul următor îi acordă și dreptul de spadă. Ioan I Zapolya (1526-1540) reconfirmă privilegiile orașului (1531) din timpul lui Sigismund de Luxemburg, iar din 1541 Caransebeșul intră sub jurisdicția transilvănenilor. Cel mai probabil prin 1552 (?) cetatea este reparată sub supravegherea inginerului italian Alessandro Cavalini da Urbino, la comanda generalului B. Castaldo.

În anul 1658 orașul intră sub dominația otomană, iar doi ani mai târziu este vizitat de către Evlya Celebi, care oferă și o descriere a sa. A fost eliberat de către generalul Friedrich von Veterani (1688), în timpul domniei împăratului Leopold I (1658-1705).

Pentru identificarea în teren au fost folosite atât surse cartografice, cât și documentare, la care s-au mai adăugat și câteva observații făcute pe teren în anul 2016. Campaniile de săpături sistematice au început în anul 2017 și au dus la identificarea incintelor nordice ale orașului, a porții de Transilvania și a micii fortificații din interiorul său (din care au fost identificate două fragmente cu grosimea de 2,10 - 2,20 m și înălțimea de 1 m). În interiorul său a funcționat foarte probabil și o biserică.

Caransebeș (Sebeș) was for the first time mentioned in documents during Ladislau I the Cuman's reign (1272-1290), who in 1289 issued documents in this town.

The fortification of Caransebeș was for the first time mentioned in documents in the 14th century, more precisely in 1325, during Carol I Robert of Anjou's reign (1308-1342), when Pousa de Szer, the lord of the castle, was attested. What the fortification meant at that time, we cannot know for sure. From that moment up until the 18th century, the lords of the castle were constantly mentioned in written documents. One of the stipulations of the peace in Požarevac (1718) regarded the destruction of the fortification.

Together with Timișoara, Mehadia and Orșova, Caransebeș was given to the Bulgarian Czar Stracimir in 1365 and in 1432 the fortified city was destroyed by the Ottomans allied with Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447).

King Vladislav II (1490-1516) recognizes the privileges of the city in 1497 and in the next year grants it the right of sword, too. The privileges of the city granted by Sigismund of Luxemburg were reconfirmed in 1531 by Ioan I Zapolya (1526-1540) and in 1541 Caransebeș comes under the jurisdiction of the Transylvanians. Most probably in 1552 (?) the fortress is repaired under the supervision of the Italian engineer Alessandro Cavalini da Urbino, at the command of the General B. Castaldo.

In 1658 Caransebeș comes under the Ottoman rule and two years later is visited by Evlya Celebi, who describes it. The city was liberated by General Friedrich von Veterani (1688), during Leopold I reign (1658-1705).

Both cartographic and documentary sources were used in order to identify the fortification, to which were added some observations made in the field in 2016. The results of the systematic excavations begun in 2017 consist in the identification of the northern fortification walls, of the gate of Transylvania and of the small fortification within the town. Two fragments with a thickness of 2.10-2.20 m and a height of 1.00 m were supposed to belong to the small fortification, inside which very probably a church was functioning.

Un fier medieval moldovenesc pentru marcarea cailor

Eugen NICOLAE

Autorul prezintă un fier pentru marcarea cailor (examinat în 2016, într-o colecție privată), descoperit întâmplător, împreună cu monede ale Hoardei de Aur și moldovenești, la Lărguța, raionul Cantemir, Republica Moldova. Semnul de marcat are aspectul literei П surmontată de cruce, iar figuri similare au fost inițial observate pe monede moldovenești. În urmă cu peste două decenii, cu ocazia publicării unor descoperiri monetare de la Suceava, o emisiune moldovenească puțin cunoscută, situată de Octavian Iliescu în perioada 1432-1457, a fost atribuită lui Ștefan al II-lea, pe baza asemănării dintre reprezentarea de pe revers și aceea însoțind scutul de pe reversul unora dintre emisiunile deja atribuite principelui, ambele având aspectul literei П surmontată de cruce. Tot atunci, a fost formulată ipoteza că această „siglă heraldică" era stema Țării de Jos a Moldovei. Ulterior, aceeași figură a fost observată pe inelul sigilar al comisului „pan Galeș" (epoca lui Ștefan cel Mare), descoperit la Orheiul Vechi (Trebujeni, raionul Orhei, Republica Moldova). Recent, Lilia Dergaciova a confirmat, în teza de doctorat susținută la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", pe baza unor piese noi, mai bine conservate, atât existența unor emisiuni monetare cu această „siglă heraldică" plasată în scut, pe revers, cât și atribuirea lor lui Ștefan al II-lea (în perioada asocierii la domnie cu Iliaș, când stăpânea în Țara de Jos).

Pe baza analogiilor menționate, fierul pentru marcarea cailor poate fi datat în secolul al XV-lea. Analiza informațiilor disponibile întărește ideea că „sigla heraldică" prezentă pe toate aceste piese este stema Țării de Jos. Aspectul ei geometric sugerează că provine din sistemul de semne (tamgale) din epoca Hoardei de Aur, fiind probabil adoptată în această formă (cu cruce) imediat după separarea, în 1369, a principatului Țării de Jos de imperiul oriental. Interpretarea piesei de la Lărguța este confirmată de publicarea recentă a unui fier pentru marcarea cailor cu semnul conducătorilor Cernihovului - bidentul Rurikid, descoperit în raionul Ferzikovski, regiunea Kaluga, Rusia, datat înainte de invazia tătară.

L'auteur présente un fer pour le marquage des chevaux (examiné en 2016, dans une collection privée), découvert par hasard, avec des monnaies de la Horde d'Or et moldaves, à Lărguța, district de Cantemir, République de Moldavie. La marque a l'aspect de la lettre П surmontée d'une croix, et des figures similaires ont été observées initialement sur des monnaies moldaves. Il y a plus de deux décennies, à l'occasion de la publication de quelques découvertes monétaires de Suceava, une émission moldave peu connue, située par Octavian Iliescu dans l'intervalle 1432-1457, a été attribuée à Étienne II, se fondant sur la similarité entre la représentation sur le revers et la figure accompagnant l'écu sur le revers de quelques émissions déjà attribuées

au prince, les deux ayant l'aspect de la lettre Π surmontée d'une croix. Au même moment, on a formulé l'hypothèse que ce «sigle héraldique» était l'emblème de Ţara de Jos (Basse-Moldavie). Par la suite, la même figure a été observée sur la bague sigillaire du comte des écuries «pan Galeș» (époque d'Étienne le Grand), découverte à Vechiul Orhei (Trebujeni, district d'Orhei, République de Moldavie). Récemment, Lilia Dergaciova a confirmé, dans sa thèse de doctorat soutenue à l'Institut d'Archéologie «Vasile Pârvan», se basant sur de nouvelles pièces, mieux conservées, l'existence des émissions ayant ce «sigle héraldique» placé dans l'écu, au revers, et leur attribution à Étienne II (à l'époque de son co-règne avec Iliaș, quand il dirigeait Ţara de Jos).

Sur la base des analogies mentionnées, le fer pour le marquage des chevaux peut être daté au XV^e^ siècle. L'analyse de l'information disponible renforce l'idée que le «sigle héraldique» figuré sur tous ces objets représente l'emblème de Ţara de Jos. Son aspect géométrique suggère qu'il provient du système de signes (tamgas) de la Horde d'Or, étant probablement adoptée sous cette forme (avec croix) immédiatement après la séparation, en 1369, de la Principauté de Ţara de Jos de l'empire oriental. L'interprétation de la pièce de Lărguța est confirmée par la publication récente d'un fer pour le marquage des chevaux avec le signe des dirigeants de Tchernigov – le bident des Riourikides, découvert dans le district Ferzikovski, oblast de Kalouga, Russie, daté d'avant l'invasion tatare.

Istoria evoluției comunităților armenești din Izmail și Orhei în perioada țaristă

Ion GUMENÂI

Cultul apostolic armenesc este cunoscut în spațiul românesc încă din perioada medievală, referindu-ne, în acest caz, la secolul al XV-lea, la perioada domniei lui Alexandru cel Bun. În spațiul pruto-nistrean găsim, de asemenea, urme ale cultului armenesc încă din perioada medievală, referindu-ne îndeosebi la comunitatea armenească din Cetatea Albă.

În prezentarea noastră vom constata existența comunităților armenești la Izmail și Orhei încă din perioada anexării Basarabiei la Imperiul Rus și până la revenirea acestui teritoriu la patria mamă. Subiectele care vor fi abordate în acest material se referă, în primul rând, la perioada întemeierii comunităților în aceste târguri. De asemenea, prezintă interes și o serie de probleme legate de statutul acestor comunități în perioada de referință. Este necesară o comparație atât între aceste comunități cu celelalte comunități armene de pe teritoriul Basarabiei, pe de o parte, iar, pe de alta, cu alte comunități religioase din această zonă.

Sunt importante de urmărit și fluctuațiile demografice ale acestor comunități, luându-se în considerație faptul că numărul enoriașilor nu era atât de mare și că constatarea numărului acestora este o problemă destul de dificilă. De asemenea, vor fi abordate și o serie de probleme de ordin spiritual-cultic, în sensul datării construcțiilor de cult ale acestei comunități, existența școlilor parohiale, activitatea enoriașilor și ctitorilor, în sensul susținerii instituției bisericii, care, pentru acel moment, reprezenta principalul instrument de menținere a entității etnico-religioase din această zonă, și nu numai.

De asemenea, este important de urmărit evoluția acestor comunități în raport cu politica religioasă a autorităților țariste față de această confesiune.

The Armenian apostolic cult is known in the Romanian space from the medieval period, referring in this case to the fifteenth century, during the reign of Alexander the Good. As for the Pruto-Dniester area, here we also find traces of the Armenian cult since the medieval period and we refer especially to the Armenian community in the White Fortress.

If we refer to the subject addressed in the material, then we will find the existence of the Armenian communities, in Izmail and Orhei, from the period of annexation of Bessarabia to the Russian Empire and until the return of this territory to the mother country. The topics that will be addressed in this paper refer, first and foremost, to the founding of communities in these fairs. Also, there are some issues related to the status of these communities during the reference period. A comparison between these communities with the other Armenian communities in the territory of Bessarabia is required, on the one hand, and on the other with other religious communities in this area.

It is also important to keep track of the demographic fluctuations of these communities, considering the fact that the number of parishioners was not so high and that finding their number is quite a difficult problem. Also addressed will be a series of problems of a spiritual-cultic nature, in the sense of dating of cult constructions in these communities, the existence of parochial schools, the activity of parishioners and founders in the sense of supporting the church institution, which for that moment was the main instrument for maintaining the ethno-religious entity in this area and beyond.

It is also important to follow the evolution of these communities, in relation to the religious policy of the Tsarist authorities towards this confession.

Biserica „îngropată" din Căușeni, Republica Moldova. Etape ale cercetării și restaurării

Ion TENTIUC, Mariana VASILACHE-CUROȘU

Biserica din Căușeni reflectă fidel soarta celor care au edificat-o. Abandonată, a fost salvată, în anii 1923-1925, de autoritățile românești, după reîntregirea țării, când a fost reparat acoperișul, s-au zugrăvit pereții exteriori și s-au construit parapeți la scara de acces din afara locașului.

La mijlocul secolului XX, sovieticii au transformat locașul în uscătorie de fructe și depozit. În anii 60-70 ai aceluiași secol, biserica a fost înscrisă în lista siturilor (alături de cetățile Soroca și Tighina) care urmau a fi restaurate și incluse în circuitul turistic. Cu această ocazie, în anii 1967-1968, a fost reparat acoperișul, iar, în anii 1969-1970, restauratori de la Moscova au conservat frescele din interior. Între 1982-1983 a fost realizat un sistem de drenaj pentru evacuarea apelor pluviale care inundau biserica. Fundația, pe exterior, a fost izolată cu hârtie gudronată. Proiectul a fost finalizat doar în 1991, sub conducerea inginerului Constantin Pavelescu din București. Pentru a evita distrugerea locașului, în interior, pe toată suprafața podelei, a fost turnată o placă de beton, extinsă și sub pereții edificiului. Un proiect de restaurare a bisericii, în anul 2002, a prevăzut înlocuirea acoperișului vechi cu unul temporar și consolidarea antiseismică a pereților.

Lucrările efectuate în jurul bisericii, când a fost excavat solul pe perimetrul locașului, în lipsa unei supravegheri arheologice efective, au condus la distrugerea unui șir de morminte. Presa periodică anunța că în procesul lucrărilor au fost descoperite *„mai multe oseminte"* și două monede din secolul al XVI-lea.

În 2016 a demarat un nou proiect de restaurare complexă a bisericii, finanțat de guvernul SUA, în care au fost antrenați experți și restauratori din România. Cu această ocazie, au fost realizate investigații arheologice preventive.

Primele cercetări arheologice în zona bisericii s-au realizat în secolul XIX. În 1877, preotul Elefterie Mihalevici, la comanda Academiei de Arte din Sankt-Petersburg, a efectuat cercetări arheologice în interiorul acesteia, ridicându-se câteva dale ale pardoselii. Săpăturile, în opinia cercetătorilor, *„n-au relevat nimic important"*.

Cercetările arheologice preventive din curtea bisericii au fost efectuate în anii 2002, 2004 și 2016. Au fost excavate 38 de morminte. Câteva morminte, datate cu monede, aparțin secolului al XVI-lea (anii 1520, 1530, 1560). În anul 2016, au fost descoperite fundațiile de piatră ale exonartexului, un sistem rudimentar de evacuare a apei, resturi de fundații ale altor edificii, câteva morminte din cadrul necropolei bisericii.

Pisania în limba greacă, din exterior, menționează că „Biserica… a fost înălțată din temelie de mitropolitul Proilaviei, kyr Daniil Comparatu, din Ioanina, în anul 1763". Textul pisaniei românești din interior precizează că *„biserica… fiind mai înainte de lemnu, veche și sfărămându-se de tot, kyr Daniil n-a lăsat acest lucru Dumnezeesc să rămâe jos…"*.

Elementele arhitecturale ale bisericii actuale de zid, conform cercetătorilor, cum sunt arcadele, nișele și portalul intrării, terminate în arc de acoladă, leii protectori sculptați în relief, nu pot fi datate anterior secolului al XVII-lea. Necropola adiacentă era utilizată deja în prima jumătate a secolului al XVI-lea, amplasată, probabil, în jurul bisericii vechi, de lemn, rămasă neidentificată.

The church from Căușeni faithfully reflects the fate of the caregivers who built it. Abandoned, it was saved in 1923-1925 by Romanian authorities, after the reunification, when the roof was repaired, the exterior walls were painted and the access stairs were constructed on the outside of the dwelling.

In the middle of the 20th century the Soviets transformed the place into a fruit dryer and storage. In the 60-70s of the same century, the church was included in the list of sites (along with the fortresses of Soroca and Tighina) that were to be restored and included in the tourist circuit. On this occasion, in 1967-1968 the roof was repaired, and in 1969-1970 the Moscow restorers conserved the inside frescoes. In 1982-1983, a drainage system was developed for the evacuation of rainwater who flooded the church. The foundation, on the outside, was insulated with tar paper. The project was only completed in 1991 under the leadership of the engineer Constantin Pavelescu from Bucharest. In order to avoid the destruction of the dwelling, inside, on the entire surface of the floor was poured a concrete slab, extended also under the walls of the building. In 2002, a project of restoration of the church provided the replacement of the old roof with a temporary one and the anti-seismic reinforcement of the walls.

The works carried out around the church, when the soil was excavated on the perimeter of the site, in the absence of effective archaeological surveillance, led to the destruction of a series of graves. The periodic press announced that "several bones" and two coins from the sixteenth century were discovered in the work process.

In 2016, a new project of complex restoration of the church, funded by the US government, was initiated, in which experts and restaurateurs from Romania were trained. On this occasion, preventive archaeological investigations were carried out.

The first archaeological researches in the area of the church were made in the 19th century. In 1877, the priest Elefterie Mihalevici, at the command of the Academy of Arts in Saint-Petersburg, carried out archaeological research inside it, erecting some floor tiles. The excavations, according to the researchers, "revealed nothing important".

Preventive archaeological investigations in the church yard were carried out in 2002, 2004 and 2016. 38 tombs have been excavated. Some tombs, dated with coins, belong to the 16th century (1520s, 1530s, 1560s). In 2016, the stone foundations of the exonartex were discovered, a rudimentary water drainage system, remains of foundations of other buildings, several graves within the church necropolis.

The Greek language inscription from the outside, mentions that "the Church ... was erected from the ground by the Metropolitan of Proilavia, kyr Daniil Comparatu, from Ioanina, in the year of 1763". The Romanian text from the interior states that "the church ... being before from wood, old and crumbling, kyr Daniil did not allow this God work to remain down ...".

The architectural elements of the present-day church, according to the researchers, such as the arches, niches and the entrance portal, finished in a bracing arch, the protective lions sculpted in relief, cannot be dated before the seventeenth century. The adjacent necropolis was already used in the first half of the sixteenth century, probably located around the old, wooden church, which remains unidentified.

Iconografia apei în mentalul omului medieval. Studiu de caz: Breviarul Brukenthal din Sibiu (sec. al XVI-lea)

Adrian STOIA

Codicele cunoscut sub numele de „Breviarul Brukenthal”, păstrat în colecția Muzeului Național Brukenthal din Sibiu, este o carte de rugăciuni ilustrată, destinată pietății private, folosită atât de clerici, cât și de laici. Deși scopul principal al manuscrisului a fost unul de factură spirituală, iconografia realizată ne-a lăsat o mărturie suplimentară, legată de percepția, mentalitatea și secvențe din viața cotidiană a omului medieval. Imaginea apei ca forță motrice în acționarea morilor, sursă de hrană, cale de acces a mijloacelor de transport, parte a sistemului de fortificare a unei așezări, mijloc de delectare (amenajarea unei fântâni), a fost ilustrată în acest manuscris miniat din secolul al XVI-lea.

În prezentul material vom încerca identificarea și descrierea acestor imagini lucrate manual pe parcursul celor 630 de pagini, pe pergament din piele de ied (Jungferpergament).

The codex known as the "Brukenthal Breviary", kept in the collection of the Brukenthal National Museum in Sibiu, is an illustrated prayer book, intended for private piety, used by both clergy and laity. Although the main purpose of the manuscript was of spiritual kind, the iconography depicted left us an additional testimony, related to the perception, mentality and scenes from the daily life of the medieval man. The depiction of water as a driving force in the operation of mills, as a food source, access route for means of transportation, part of the system of fortification for settlements or means of delight (setting up fountains), was illustrated in this miniature manuscript from the 16th century A.D.

In this material we will try to identify and describe these images, hand-crafted throughout the 630 pages, on parchment of kidskin (Jungferpergament).

Inscripțiile în limba greacă din cimitirul maritim din orașul Sulina: sursă pentru investigarea comunității elene locale

Edith-Adriana UNCU

Mormintele din cimitirul maritim din Sulina au fost subiectul multor legende, alimentate, mai ales, de lipsa unor traduceri exacte. Lucrarea de față își propune să facă lumină în inscripțiile în limba greacă din cimitirul cosmopolit din orașul Sulina, fiind rodul cercetărilor de teren efectuate între anii 2017 și 2019, și realizează o repertorizare a acestora pentru o cercetare ulterioară detaliată a caracteristicilor și indiciilor lăsate de

surprinzătoarele mesaje descifrate, de transliterarea și traducerea acestora, într-un cadru care analizează și cimitirul urban din Sulina. Obiectul de studiu al prezentării se limitează la studierea acelor monumente funerare care au aparținut grecilor, cu inscripții cu litere grecești, fără a le lua în considerare pe cele scrise în alfabet latin, dovadă a scăderii populației de etnici greci și a șubrezirii cunoștințelor de limba greacă. Lucrarea va scoate la iveală importanța inscripțiilor pentru comunitatea elenă locală, evidențiind edenicul timpurilor trecute și locul deținut de comunitatea elenă în perioada de înflorire a orașului Sulina. Printre epitafurile studiate se numără și cele versificate, de mari dimensiuni, dar și inscripții de dimensiuni reduse, pe monumente foarte impozante, care denotă dominația unei etnii care deținea cele mai importante poziții din oraș.

Οι τάφοι του νεκροταφείου του Σουλινά αποτέλεσαν αντικείμενο πολλών θρύλων ιδιαίτερα λόγω ελλείψεως ακριβούς μετάφρασης. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να βγάλει στο φως τις επιγραφές στην ελληνική γλώσσα του κοσμοπολίτικου νεκροταφείου του Σουλινά και είναι αποτέλεσμα της επί τόπου έρευνας μεταξύ 2017 και 2019. Η εργασία παρουσιάζει τον κατάλογο των επιγραφών με σκοπό την περαιτέρω λεπτομερή ανάλυση των χαρακτηριστικών και των ενδείξεων που μας άφησαν τα αποκρυπτογραφημένα μηνύματα, την μεταγραφή και τη μετάφρασή τους, σε ένα πλαίσιο που εξετάζει επίσης το αστικό χαρακτήρα του νεκροταφείου του Σουλινά. Το αντικείμενο της παρούσας εργασίας περιορίζεται όμως στην μελέτη εκείνων των ταφικών μνημείων που άνηκαν σε Έλληνες, με επιγραφές γραμμένες με ελληνικά γράμματα, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι επιγραφές με λατινικά γράμματα, οι οποίες είναι απόδειξη της μείωσης του ελληνικού πληθυσμού και της εξασθένησης των γνώσεων ελληνικής γλώσσας. Η εργασία θα εστιαστεί στην σημασία των επιγραφών για την τοπική ελληνική κοινότητα και θα τονίσει το εδεμικό των περασμένων χρόνων και τη σημαντική θέση της ελληνικής κοινότητας κατά την περίοδο άνθισης της πόλης Σουλινά. Εκ των επιγραφών θα αναφέρουμε στιχουργήματα μεγάλων διαστάσεων αλλά και μικρές επιγραφές σε επιβλητικά μνημεία που υποδηλώνουν την κυριαρχία μιας ομάδας πληθυσμού που κατείχε τις σημαντικότερες θέσεις της πόλης.

The tombs of Sulina Maritime Cemetery have been the subject of many legends, fueled especially by the lack of accurate translations. This paper aims to shed light on the inscriptions in Greek in the cosmopolitan cemetery in the town of Sulina, being the fruit of the field research carried out between 2017 and 2019 and it thus draws a repertory of the inscriptions for a further detailed investigation of the characteristics and indications left by the surprising messages deciphered, by their transliteration and translation, in a framework which analyzes the urban cemetery in Sulina. The study subject of this paper is limited to the study of those funerary monuments which belonged to the Greeks, with inscriptions in Greek letters, without taking into account those written in the Latin alphabet, a proof of the decrease of the Greek ethnic population and of knowledge decay of the Greek language. The paper will highlight the importance of the inscriptions for the local Greek community, emphasizing the edenicity of the past times and the place held by the Greek community during the flowering period of the town of Sulina. Among the epitaphs studied there are some large-size versified epitaphs, as well as some small inscriptions, on very impressive monuments, denoting the domination of an ethnic group which used to hold the most important positions in town.

SECŢIA NUMISMATICĂ

Consideraţii preliminare pe marginea unui lot de monede antice de aur din colecţia Muzeului Naţional al Banatului din Timişoara

Nicoleta DEMIAN, Emanuel PETAC

Autorii prezintă un lot de opt monede de aur aflate în colecţia Muzeului Naţional al Banatului din Timişoara. Cinci dintre acestea - un daric de la jumătatea sec. IV a.Chr., un stater din Lampsacus de tip autonom, emis pe la 370 a.Chr., respectiv trei stateri de tip Alexandru cel Mare emişi la Amphipolis, anii 325-319 a.Chr., Babylon de Seleucos I între 311-300 a.Chr. şi Milet, anii 300-295 a.Chr. Ele provin dintr-o confiscare efectuată de Miliţie în anul 1982, la vama Stamora-Moraviţa, într-un lot din care mai făceau parte alte 14 monede de aur, romane, bizantine, medievale și veneţiene. Nu dispunem pentru moment de date suplimentare privind provenienţa lor, cercetările de arhivă fiind în derulare. Alături de acestea, alţi trei stateri de tip Alexandru cel Mare provin din comerţul de antichităţi din perioada interbelică sau ulterior (un stater Alexandru cel Mare, din Teos, primit de muzeu la schimb în anul 1929 de la anticarul Mautner László din Budapesta; un stater Alexandru cel Mare achiziţionat de muzeu în 1943 din colecţia dr. Arthur Traufellner, consilier orăşenesc din Lugoj; un

stater Alexandru cel Mare achiziţionat în 1975, investigaţiile privind provenienţa sa fiind de asemenea în derulare). Insistăm asupra raritătii extreme a staterului autonom din Lampsacus şi a alăturării sale unui daric din aceeaşi perioadă, lotul de trei stateri tip Alexandru din aceeaşi confiscare, grupează emisiuni din Amphipolis (Macedonia), Milet şi Babylon, cu o dată finală în jurul anului 300 a.Chr. sau puţin după, ceea ce, păstrând prudenţa generată de posibilele date ce ar putea fi furnizate ulterior de arhivă, ne pot duce cu gândul la plata unui mercenar trac sau get din armatele participante la bătălia de la Ipsus din 301 a.Chr.

Authors present eight ancient gold coins from the collection of National Museum of Banat from Timişoara. Five of them-one daric from the middle of the 4th c. BC, one autonomous Lampsacus stater minted around 370 BC (extremely rare) and three Alexander the Great type staters struck at Amphipolis (325-319 BC), Babylon (Seleucos I, 311-300 BC) and Miletus (300-295 BC). All came from the communist Militia, confiscating in 1982 the coins (together with other 14 gold Roman, Byzantine, medieval and Venetian samples) in the duane from Stamora-Moraviţa. Archive investigations are under way. There are also other three Alexander type staters coming from the commerce; one came from Antiquarian Mautner László from Budapest (exchange), a second one was bought in 1943 by the museum from the collection belonging to dr. Arthur Traufellner from Lugoj and the third one was bought in 1975, investigations into its origin are also ongoing. Observing the presence together of two rare and unusual coins for the region (one Persian daric and one autonomous stater from Lampsacus), preserving the caution generated by the possible data that could subsequently be provided by the archive, we insist on the three Alexander type staters from Amphipolis, Babylon and Miletus, having a closing date around 300 BC and suggesting a possible connection with a mercenary serving in one of the Hellenistic armies involved in the battle of Ipsus in 301 BC.

Stateri de aur macedoneni din colecțiile Muzeului Municipiului București în lumina analizelor asupra metalului

Aurel VÎLCU, Dan PÎRVULESCU

Autorii prezintă rezultate ale analizelor metalografice efectuate asupra staterilor macedoneni și de tip macedonean păstrați în colecțiile Muzeului Municipiului București. Au fost supuși analizelor stateri de aur antumi și postumi de tip Filip II, Alexandru cel Mare și Lysimach. Dintre aceștia se remarcă unele piese rar întâlnite în colecții, dar și emisiuni târzii puse în circulație de orașele vest-pontice la mijlocul secolului III a.Chr. și în timpul războaielor mitridatice. În privința surselor de aur utilizate, rezultatele obținute în cazul staterilor macedoneni sunt comparate cu analize efectuate asupra altor categorii de emisiuni antice din același metal, precum daricii persani puși în circulație în secolele V-IV a.Chr.

Un tezaur de monede de argint antice din Dobrogea

Steluța MARIN, Emanuel PETAC

Autorii descriu un tezaur de 128 monede de argint emise de Histria, Callatis și Apollonia Pontica în sec. IV a.Chr. descoperit în Dobrogea. Acesta permite o mai bună cunoaștere a structurii emisiunilor de acest gen.

The authors describe a hoard of 128 silver coins issued by Istros, Callatis and Apollonia Pontica in the IV BC century discovered in Dobruja. This allows a better knowledge of the structure of such emissions.

Considerații privind evoluția titlului monedelor histriene de argint

Mihai DIMA

Autorul prezintă rezultatele obținute prin efectuarea de analize metalografice asupra unui eșantion alcătuit din peste 150 de monede de argint de tip clasic, între care se regăsesc piese de nominal mare și divizionare, din toate cele patru grupe de emisiuni ale cetății Istros, dar și câteva exemplare cu aspect barbarizat. Analizele au fost realizate cu un aparat cu raze X de măsurare a fluorescenței Fischerscope XAN 220.

The author presents the results obtained by carrying out metallographic analysis on a batch made up of over 150 silver coins of the classic type, among which are pieces of high denomination and subdivisions, from all four groups of issues of Istros, but also a few specimens with a barbarized appearance. The analysis were performed with a Fischerscope XAN 220 fluorescence X-ray measuring instrument.

Câteva monete histriene din argint dintr-o colecție bănățeană

Raoul M. ȘEPTILICI

Într-o colecție bănățeană am identificat șapte monete histriene din argint, o drahmă și șase diviziuni de drahmă. Piesele prezintă o stare destul de avansată de uzură, ele cântărind între 5,02 g (drahma) și 0,43 g. Din păcate aceste monete nu au un loc de descoperire, ele provenind din comerțul de antichități (cel puțin cinci exemplare au fost achiziționate din afara României, din colecții mai vechi). O piesă ar proveni din Cipru. Ele îmbogățesc repertoriul pieselor histriene, mai ales a diviziunilor de drahme, monete relativ rare.

In a Banat collection I identified seven silver histrionic coins, a drachma and six divisions of the drachma. The pieces show a rather advanced state of wear, they weigh between 5.02 g (drahma) and 0.43 g. Unfortunately, these coins do not have a place of discovery, they come from the antique trade (at least five were purchased from outside Romania, from older collections). One piece would come from Cyprus. They enrich the repertoire of the histrionic pieces, especially the divisions of drachmas, relatively rare coins.

Pace și război. Elemente simbolice în iconografia staterilor Lysimach timpurii în cetățile vest-pontice. Atena cu și fără suliță

Emanuel PETAC

Examinarea seriilor timpurii de stateri de tip Lysimach din cetățile greceşti vest pontice, datate către mijlocul secolului III a.Chr., permite observarea unui detaliu iconografic până acum neglijat: lipsa suliței zeiței Atena din inventarul atributelor acesteia. Această constatare priveşte, desigur, un număr restrâns de exemplare, piesele aflate în această situație fiind rarități numismatice. Cu toate acestea, staterii de acest tip se regăsesc cu o anumită regularitate în cazul mai multor cetăți: la Mesambria, pe staterii cu monogramele ΛA respectiv EP, la Tomis-piesele cu sigla TO şi monogramele respectiv N, la Odessos - seriile cu sigla şi monograma KOI, H şi acelaşi KOI, Byzantion emisiunea 39, cu monograma pe revers (datată 247-245 a.Chr.). Exceptând Byzantion, care a bătut exclusiv stateri de tip Lysimach, în cazul tuturor celorlalte cetăți, emisiunile în care Atena apare fără suliță sunt de fiecare dată primele de după staterii de tip Alexandru cel Mare ai aceloraşi cetăți, şi tot de fiecare dată au legături de ştanțe de avers (chiar şi la Byzantion) cu emisiunile imediat următoare, pe al căror revers Atena este purtătoare de suliță. Aceasta probează o introducere bruscă şi simultană a acestui element iconografic de altfel definitoriu pentru zeiță, consecință a unui anumit context politic şi a unei decizii politice la vârf, probabil în cadrul unei alianțe între Byzantion şi cetățile vest-pontice, la începutul celui de al treilea război sirian.

Examining the early series of the Lysimachus posthumous staters struck at the middle of the third century BC in the West Pontic Greek cities we noticed a novel iconographical detail: the absence of the spear from the inventory of the Athena's attributes This regards of course a restraint number of coins, all of them numismatic rarities. They appear with a certain regularity in several cities: Mesambria (staters with monograms ΛA and EP), Tomis (issues with monograms N and), Odessos (series with mintmarks or H and the same monogram KOI) and Byzantion, issue 39, having monogram on the reverse (years 247-245 BC). Except Byzantion (the single having an exclusive series of Lysimachus type staters), the issues without Athena's spear are the first of this recently adopted new type in all the others cities. Each time (including Byzantion) there are obverse die links between them and the next issues, having spear on goddess shoulder. This situation reflect a sudden and simultaneous adoption of this iconographic detail, as a probable consequence of a certain political context and a top level political decision making, reflecting an alliance between Byzantion and the West Pontic Greek cities, at the beginning of the third Syrian war.

Despre câteva descoperiri monetare în context funerar din Moesia Inferior

Gabriel M. TALMAȚCHI

Comunicarea analizează un număr de patru forme acumulative funerare de monede descoperite fie accidental, fie în urma cercetărilor arheologice preventive. Acestea, datate în perioadă romană timpurie, sunt descoperite în apropierea unor centre fortificate (*Carsium* și *Noviodunum*) și *vicus*-uri (Poiana, nu departe de capitala provinciei *Tomis*), aflate în spațiul teritorial al provinciei *Moesia Inferior*. În total sunt repertoriate un număr de 19 monede de bronz, dintre care 5 sestertii, 6 dupondii și 8 asi. Cele trei depozite și tezaurul se înscriu în categoria celor funerare depuse voluntar (cu intenție). Toate (dar mai ales primele trei) păstrează obișnuința constatată adeseori de a introduce în morminte monede ieșite din circulație de câteva decenii sau chiar de mai mult timp. Monedele aveau doar o valoare simbolică, fiind simple obiecte decorative. Exemplarele prezente par să confirme o alegere în general atentă a reprezentărilor de pe reversul acestora, pe baza unei decizii foarte importantă luată de familiile defunctului sau defunctei, pentru ultima sa călătorie în contextul mentalităților și superstițiilor ”la modă” ale perioadelor cronologice corespunzătoare. Uneori însă, aceste superstiții pot fi și doar personale, de aceea analizele trebuie făcute diferit de la situație la situație. Prezența mai multor monede în depozite sau tezaure poate avea legătură cu o credință particulară privind necesitatea plății mai multor treceri în lumea subpământeană.

The paper analyses a number of four monetary forms of funerary accumulations that were found either accidentally or as a result of preventive archaeological excavations. These coins are dated during the early Roman period, were found near fortified centers (Carsium and Noviodunum) and vici type settlements (Poiana, not far from the capital of the province, Tomis) located in the territorial area of the province of Moesia Inferior. A total number of 19 bronze coins are listed, of which five sestertii, six dupondii and eight asses. The three small batches of coins and the hoard fall in the category of the funerary items voluntarily (intentionally) deposited in graves. All of them (but especially the first three) illustrate the often identified custom of leaving in the graves coins that were out of circulation for several decades or even longer. The coins had only a symbolic value, being mere decorative objects. The identified coins seem to generally confirm a carefully made selection of the reverse representations, according to a decision taken by the deceased's family for his last trip. Thus, the iconographic selection illustrates the "fashionable" mentalities and superstitions specific for the corresponding chronological periods. However, sometimes, these superstitions can also be personal, which is why the analyses have to be done differently for each situation. The presence of several coins in deposits or hoards may be linked with a particular belief regarding the necessity of paying for several passes during their trip to the underworld.

Categorii de tezaure. Observații asupra semnificației descoperirilor de depozite monetare imperial romane

Cristian GĂZDAC

Subiectul prezentării este unul care a atras dintotdeauna interesul cercetătorilor, întrucât tezaurul monetar a reprezentat de-a lungul istoriei atât un simbol al avuției personale, cât și al unei tragedii umane, nemaifiind recuperat de proprietar. Totodată, aceste descoperiri misterioase și fascinante de tezaure în antichitate a făcut ca un număr larg de cercetători să le interpreteze doar printr-o viziune modernă: un număr de monede găsite împreună reprezintă un tezaur și este rezultatul unui eveniment istoric major. Fără a lua în considerare valoarea monedelor de piață în perioada respectivă, contextul arheologic sau fundalul cronologic.

Prezentarea intenționează să identifice fenomene generale și specifice ale comportamentului uman în asociere cu averea sa (tezaurul) în viața cotidiană (perioadă de pace sau în momente de pericol major-perioade de violență).

The topic of this paper is one that always attracted the scholars as the coin hoards have represented during history a symbol of wealth, as well as a proof of human tragedy, as these hoards were not recovered by the owners. At the same time, this fascinating and mysterious features given by the presence of hoards in antiquity has led generations of scholars to understand them only through the perception of contemporary

meaning: an accumulation of coins found together represent a treasure/hoard and was a result of a major historical event, no matter the value of coins at that time, the context of finding and the chronological background.

This paper attempts to identify general and specific patterns of human behaviour in association with his wealth (the hoard) in the normal daily life (peacetime) and while facing lethal danger (wartime).

Imitații după monede romane târzii de bronz descoperite la Ulmetum (sec. IV-V p.Chr.)

Dan VASILESCU

O categorie aparte în cadrul descoperirilor monetare romane târzii din bronz de la Ulmetum este cea a imitațiilor de epocă. Producția unor asemenea piese de mică valoare pare a fi avut drept scop remedierea situațiilor în care aprovizionarea cu monedă oficială într-o anumită regiune era întreruptă sau diminuată substanțial. Tocmai de aceea au fost imitate tipuri existente și, se pare că, în majoritatea cazurilor, nu a existat un decalaj prea mare între prototip și imitație.

Până în prezent, o singură imitație era cunoscută la Ulmetum. Realizată după tipul VICTORIAE DD AVGGQ NN, ea face parte din tezaurul descoperit de Vasile Pârvan în anul 1912, publicat mai târziu cu toate detaliile necesare (Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, *Tezaurul de monede romane târzii descoperit la Ulmetum în 1912*, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 163-186). Acesteia i se adaugă acum alte 15 exemplare, 12 descoperiri izolate și trei distribuite în două depozite/grupuri monetare. În ordine cronologică, sunt imitate tipurile FEL TEMP REPARATIO (FH3), GLORIA ROMANORVM (8), SALVS REIPVBLICAE (1/2), VIRTVS EXERCITI (2), CONCORDIA AVG (3)/CONCORDIA AVGGG (cruce), GLORIA ROMANORVM (11), CONCORDIA AVG (1) și monogramă. Astfel, prototipurile au fost emise în intervalul 353/354-474. Majoritatea este realizată din bronz și doar una dintre cele două monograme înregistrate este făcută din plumb (Marcian).

Deși puține, imitațiile descoperite la Ulmetum întregesc imaginea numerarului mărunt într-o zonă de frontieră, puternic militarizată. O parte provine din contexte bine definite, ceea ce îi conferă o valoare documentară sporită.

A special category in the finds of Late Roman bronze coins at Ulmetum is that of the contemporary imitative issues. The production of such pieces with small value seems to have been aimed at remedying situations where the supply of official currency in a certain region was interrupted or substantially diminished. This is precisely why existing types were imitated and, in most cases, it seems that there was not a large gap between the prototype and imitation.

Until now, only one imitation was known at Ulmetum. Made after VICTORIAE DD AVGGQ NN type, it is part of the hoard discovered by Vasile Pârvan in 1912, published later with all the necessary details (Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, Tezaurul de monede romane târzii descoperit la Ulmetum în 1912, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 163-186). Now, we can add 15 more of which 12 are isolated finds and three are distributed in two hoards/monetary groups. In chronological order, the types imitated are FEL TEMP REPARATIO (FH3), GLORIA ROMANORVM (8), SALVS REIPVBLICAE (1/2), VIRTVS EXERCITI (2), CONCORDIA AVG (3)/CONCORDIA AVGGG (cross), GLORIA ROMANORVM (11), CONCORDIA AVG (1) and monogram. Thus, the prototypes were issued between 353/354 and 474 AD. Most of them were made of bronze and only one of the two monograms recorded is made out of lead (Marcian).

Although few, the imitations discovered at Ulmetum complete the image of small cash in a heavily militarized border area. Some of them come from well-defined contexts, which give them a greater documentary value.

Monede romane descoperite la Capidava, în zona basilicii paleocreștine

Theodor ISVORANU, Irina ACHIM

În cadrul vastei campanii arheologice preventive de 11 săptămâni desfășurate în anul 2015 în aria singurului edificiu creștin *intramuros* cunoscut până astăzi la Capidava, a rezultat o cantitate importantă de material arheologic și numismatic, reprezentând un volum de informație corespunzător. În cursul săpăturilor au fost recoltate peste 90 de piese monetare din categoria metalului comun (billon, bronz și cupru) aflate într-o stare de conservare destul de bună, ce datează de la începutul epocii romane târzii (perioada Tetrarhiei) până în

a doua jumătate a secolului V. Circa jumătate dintre monede constituie un depozit (în context cu o serie de alte artefacte dintre care enumerăm o gemă de corneolă, o piesă de os și o brățară metalică care a fost restaurată) identificat într-una din cele două secțiuni din interiorul bisericii. Piesele au fost descoperite în secțiuni deschise atât în afara, cât și în interiorul monumentului, de regulă în straturi arheologice anterioare apariției basilicii creștine, care datează din cursul secolului VI.

During the long preventive archeological campaign in 2015 in the area of the only intramuros Christian basilica till now known in Capidava, resulted an important amount of archeological and numismatic material, representing a large volume of information. In the course of the excavations, over 90 Roman coins of common metal (billon, bronze and copper), in a good state of preservation, were found, dating from the beginning of the late Roman period (the Tetrarchy) to the second half of the 5th century AD. About half of the coins constitute a hoard (in context with a number of other artifacts, including a gem, a bone artefact and a metal bracelet that has been restored) identified in one of the two sections inside the basilica. The pieces were discovered in sections open both inside and outside the monument, usually in archaeological layers before the appearance of the Christian basilica, which is dating back to the sixth century.

Documente privind creșterea colecției numismatice a Muzeului Al. Saint-Georges în anii 1940-1949

Aurelia DUȚU

Pe baza documentelor păstrate în Arhivele Naționale ale României, autorul prezintă date inedite privind constituirea colecției de numismatică a fostului muzeu Al. Saint-Georges. În 1949 muzeul a fost închis și colecțiile au fost dispersate. Colecțiile numismatice sunt păstrate la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" al Academiei Române, dar informațiile referitoare la proveniența pieselor s-au pierdut. În vechile arhive ale muzeului Al. Saint-Georges păstrate la Arhivele Naționale ale României au fost găsite mai multe documente despre donații din anii 1940-1949, o bună parte cu loc de descoperire cunoscut.

O analiza tipologică a sigiliilor emise de Constantin al X-lea Ducas

Eugen PARASCHIV-GRIGORE

Autorul prezintă o analiză tipologică a sigiliilor emise de către împăratul Constantin aI X-lea Ducas (23 noiembrie 1059-23 mai 1067) plecând de la descoperirea, în anul 2017 a unui sigiliu emis de acesta, în zona "Trecere bac", Nufăru (com. Nufăru, jud. Tulcea), în cadrul cercetărilor arheologice efectuate în vara acelui an. În articolul de față se face și o analiză a tipurilor de sigilii imperiale emise de Constantin al X-lea Ducas și a matricelor cu care au fost confecționate.

The author present an imperial seal discovered at Nufăru (com. Nufăru, Tulcea County), during the archaeological researches carried out in the summer of 2107. The present seal is the only Imperial seal discovered at Nufăru and was issued by the Emperor Constantine X Ducas (November 23, 1059-May 23, 1067). This article analyzes the types of imperial seals issued by Constantine X Ducas and the matrices with which they were made.

Monede din secolele XI-XIII (1092-1204) descoperite în nordul Dobrogei

Gh. MĂNUCU-ADAMEȘTEANU

Din perioada cuprinsă între reforma monetară din anul 1092 și cucerirea Constantinopolului, în anul 1204, cunoaștem 1138 monede, descoperiri izolate (hyperperi-11 ex., aspron trachy de billon-929 ex., tetartera-197 ex., follis-1 ex.). Tezaurele-în număr de 14, se concentrează în zona așezării de la Isaccea-*Noviodunum* (Isaccea 1913, Isaccea 1916-1918, Isaccea 1918, Isaccea 1963 ?, Isaccea 1969, Mănăstirea Cocoș, Isaccea 1977, Isaccea 1985, Isaccea 1987, Isaccea 1990, Isaccea 1999, Isaccea 2003), doar două dintre acestea fiind descoperite la Beroe-Ostrov, respectiv Războieni (jud. Constanța).

Lista descoperirilor monetare-tezaure și descoperiri izolate din nordul Dobrogei, județele Tulcea și Constanța:

Aspron trachy de billon.

Constantinopol

Alexios I Comnenul (1081-1118) - 616 ex.: emisiunea I (1092/1093) – 14 ex., emisiunea II (1092-1107) – 119 ex. (varianta A – 36 ex., varianta B – 6 ex., varianta C – 32 ex.), emisiunea III (1107-1118) – 483 ex. (varianta A – 45 ex., varianta B – 135 ex., varianta C – 85 ex.).

Ioan II Comnenul (1118-1143) – 518 ex: emisiunea II (1122-1143) – 518 ex.: varianta A – 140 ex., varianta B – 378 ex.

Manuel I Comnenul (1143-1183) – 1278 ex.: emisiunea I (1143-1152 ?) – 209 ex. (varianta A – 120 ex., varianta B – 86 ex.), emisiunea II (1152 ? – cca. 1160) – 25 ex. (varianta A – 9 ex., varianta B – 13 ex.), emisiunea III (cca. 1160-cca. 1164) – 366 ex. (faza 1 – 279 ex., faza 2 – 87 ex.), emisiunea IV (cca. 1167-1183 ?) – 678 ex. (varianta A – 171 ex., varianta B – 147 ex., varianta C – 195 ex., varianta D – 151 ex).

Andronic I Comnenul (1183-1185) – 210 ex.: varianta A – 74 ex., varianta B – 130 ex.

Isaac II Anghelos (1185-1195) – 59 ex.: varianta A – 11 ex., varianta B – 35 ex., varianta C – 7 ex., varianta D – 6 ex.

Alexios III Anghelos (1195-1203) - 28 ex: varianta A – 17 ex., varianta B – 4 ex., varianta C – 2 ex., varianta D – 5 ex.

Pour l'intervalle compris entre la réforme monétaire de l'an 1092 et la conquête de Constantinople, en 1204, nous connaissons un total de 1138 monnaies, provenant de découvertes isolées (hyperpères-11 exemplaires, aspron trachy de billon-929 exemplaires, tétartéra-197 exemplaires, follis-un exemplaire.

Les 14 trésors se regroupent la plupart en proximité de l'établissement d'Isaccea-Noviodunum (Isaccea 1913, Isaccea 1916-1918, Isaccea 1918, Isaccea 19663 ?, Isaccea 1969, Monastère Cocoş, Isaccea 1977, Isaccea 1985, Isaccea 1987, Isaccea 1990, Isaccea 1999, Isaccea 2003) et seulement deux de ceux-ci ont été trouvés à Ostrov-Beroe (département de Tulcea) et, respectivement, Războieni (département de Constanţa).

La liste des découvertes monétaires-trésors et découvertes isolées-du nord de la Dobroudja Départements de Tulcea et Constanţa:

Aspron trachy de billon.

Constantinopol

Alexis I^{er} Comnène (1081-1118) – 616 exemplaires : Première émission (1092/1093) – 14 exemplaires, deuxième émission (1092-1107) – 119 exemplaires (variante A – 36 exemplaires, variante B – six exemplaires, variante C – 32 exemplaires), troisième émission (1107-1118) – 483 exemplaires (variante A – 45 exemplaires, variante B – 135 exemplaires, variante C – 85 exemplaires).

Jean II Comnène (1118-1143) – 518 exemplaires : Deuxième émission (1122-1143) – 518 exemplaires : variante A – 140 exemplaires, variante B – 378 exemplaires.

Manuel I^{er} Comnène (1143-1183) – 1278 exemplaires : Première émission (1143-1152 ?) – 209 exemplaires (variante A – 120 exemplaires, variante B – 86 exemplaires). Deuxième émission (1152 ? – c. 1160) – 25 exemplaires (variante A – neuf exemplaires, variante B – 13 exemplaires). Troisième émisssion (c. 1160-c. 1164) – 366 exemplaires (première phase – 279 exemplaires, deuxième phase – 87 exemplaires). Quatrième émission (c. 1167-1183 ?) – 678 exemplaires (variante A – 171 exemplaires, variante B – 147 exemplaires, variante C – 195 exemplaires, variante D – 151 exemplaires).

Andronic I^{er} Comnène (1183-1185) – 210 exemplaires : Variante A – 74 exemplaires, variante B – 130 exemplaires.

Isaac II Ange (1185-1195) – 59 exemplaires : Variante A – 11 exemplaires, variante B – 35 exemplaires, variante C – sept exemplaires, variante D – six exemplaires.

Alexis III Ange (1195-1203) – 28 exemplaires : Variante A – 17 exemplaires, variante B – quatre exemplaires, variante C – deux exemplaires, variante D – cinq exemplaires.

Moneda moldovenească de la Alexandru cel Bun contramarcată la Caffa

Lilia DERGACIOVA, Nikolaj ALEKSEYENKO

În comunicarea de față va fi prezentată o monedă moldovenească de cupru, găsită în suburbia orașului Simferopol din Crimea. Moneda este de tip pul, bătută în a doua parte de domnie a lui Alexandru I (1400-1432) și contramarcată în colonia genoveză de la Caffa (contramarca de tip "Turnul cu trei bastioane„). Va fi discutată

importanța acestei descoperiri, analogii existente și contramărcile de acest tip. Iar în baza monedei în discuție vor fi propuse rectificări referitoare la perioada de contramarcare a monedelor de acest gen.

The paper at hand will present a Moldovan copper coin, found in the suburb of Simferopol city in Crimea. The coin is of the pul type, have been strucked in the second part of the Alexander's I (1400-1432) reign and countermarked in the Genoese colony of Caffa (the countermark is of "The tower with three bastions" type). Will be discuss the importance of this discovery, analogies and countermarks of such type. Based on our coin, will be propose some rectifications regarding the period of usage of "The tower with three bastions type" countermarks.

Producția de monedă în Dobrogea, de-a lungul secolelor

Gabriel CUSTUREA

Autorul face o scurtă trecere în revistă a etapelor în care, pe teritoriul dintre Dunăre și Mare, s-au emis monede de către diferite autorități: orașele grecești Histria, Callatis și Tomis în perioada greacă și mai apoi în epoca romană - sec. V a.Chr.-248 p.Chr.-, administrația bizantină - sec. X-XI-, diferiți seniori creștini sau musulmani - sec. XIII-XIV-.

Întreaga prezentare este susținută de descoperirile monetare făcute în ultimul secol și de rezultatele cercetării specialiștilor români și bulgari, în primul rând.

The monetary production in Dobrudja over the centuries

The author briefly reviews the stages in which, on the territory between the Danube and the sea, coins were issued by different authorities: the Greek cities of Histria, Callatis and Tomis during the Greek period and, later on, during the Roman Empire – 5th cent. BC – 248 AD – Byzantine administration – 10th – 11th cent. - , various Christian or Muslim feudal seigneurs – 13th – 14th cent. - .

The entire presentation is supported by the monetary discoveries made in the last century and by the results of Romanian and Bulgarian researchers, first and foremost.

Informații inedite despre tezaurul monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Nalbant (jud. Tulcea): falsuri monetare, piese realizate prin suprabatere și ștanțe mult deplasate

Florin CIULAVU

Autorul prezintă un tezaur monetar otoman din prima jumătate a secolului al XVII-lea descoperit în anul 1976 la Nalbant, jud. Tulcea, în condiții necunoscute. Acesta este compus din monede otomane (peste 98 %) emise de sultanii Mehmed III, Osman II, Murad IV și Ibrahim I, o monedă tătărască, un taler olandez, o piesă poloneză și două piese raguzane, totalizând la momentul descoperirii 350 de bucăți. Unele considerații privind acest tezaur au fost publicate în anul 1996 de către Mihai Maxim, însă câteva importante aspecte numismatice nu au fost discutate. Subiectul acestei prezentări este reprezentat de câteva dintre monedele otomane. În componența tezaurului se află câteva falsuri de epocă realizate din cupru, unele piese care au fost ștanțate doar pe avers sau doar pe revers, câteva realizate prin suprabatere, pe care se observă detalii de la două ștanțe și multe monede pe care ștanța este mult deplasată. De asemenea, mai sunt câteva piese care prezintă erori de gravare a anului, cifrele fiind deformate. Piesele în discuție au fost bătute în monetăriile de la Kostantiniye (Istanbul) și Misir (Egipt). Marea majoritate a monedelor din tezaur sunt aspri realizați la monetăria din Istanbul. Toate piesele selectate pentru a fi prezentate cu această ocazie au fost emise de sultanul Ibrahim I (1640-1648), înainte de firmanul de la 1 ianuarie 1641, când s-a decis scoaterea din circulația monetară a monedelor false și menținerea „vechii" valori a asprului (1000 de aspri la 100 dirhemi de argint și o paritate de 120 aspri pentru o piesă de aur). De la sultanul amintit au fost identificate în acest tezaur foarte multe monede cu „probleme". În ceea ce privește îngroparea tezaurului, având în vedere cantitatea mare de piese problematice pe care o conține, se poate considera că evenimentul s-a produs pe fondul emiterii ordinului de la 1 ianuarie 1641.

The author presents an Ottoman monetary hoard from the first half of the seventeenth century discovered in 1976 in Nalbant, Tulcea County, under unknown conditions. It is composed of Ottoman coins (over 98%) issued by Sultans Mehmed III, Osman II, Murad IV and Ibrahim I, a Tatar coin, a Dutch thaler, a Polish piece and two raguzan pieces, totaling at the time of discovery 350 pieces. Some considerations regarding this

hoard were published in 1996 by Mihai Maxim, but some important numismatic issues were not discussed. The subject of this presentation is represented by some of the Ottoman coins. The hoard is composed of several antique forgeries made of copper, some pieces that have been striked only on the obverse or only on the reverse, some made by overstriking, on which you can see details from two dies and many coins on which the strike is moved. Also, there are some pieces that have engraving errors of the year, the figures being deformed. The pieces in question were striked in the mints of Kostantiniye (Istanbul) and Misir (Egypt). All the pieces selected to be presented on this occasion were issued by Sultan Ibrahim I (1640-1648), before the firman from January 1, 1641, when it was decided to remove from the monetary circulation of the fake coins and to maintain the "old" value of the aspers (1000 aspers for 100 silver dirhams and 120 aspers for one piece of gold). From the mentioned sultan, many coins with "problems" were identified in this hord. Regarding the hiding of the hoard, given the large number of problematic pieces it contains, it can be considered that the event occurred against the background of the issuance of the order from January 1, 1641.

Mahalaua Ungureni din Craiova în lumina descoperirilor arheologice și numismatice

Radu Gabriel DUMITRESCU, Irina VLAD

Începând cu vara anului 2018, Muzeul Olteniei a efectuat o săpătură de diagnostic arheologic la Biserica Sfântul Nicolae-Ungureni pentru a determina prezența sau absența materialelor arheologice, a structurilor, complexelor, în urma realizării centurii bisericii. Intervenția asupra monumentului istoric de secol XVIII a presupus efectuarea unor secțiuni arheologice, perpendiculare pe fiecare latură a bisericii. În anul 2018, s-au realizat trei secțiuni trapezoidale pe lateralele nord (secțiunea I), sud (secțiunea II) și pe cea estică (secțiunea III), urmând ca în anul 2019 să fie săpată o secțiune și pe latura vestică.

În urmă cu două secole și jumătate, cimitirul mahalalei Ungureni se afla de jur-împrejurul bisericii, dar legea pentru înmormântări, decretată la 18 martie şi promulgată la 27 martie 1864, a interzis săvârşirea oricărei *„înmormântări în biserici […] în orice edificiu în care se adună credincioşii de orice religie pentru celebrarea cultului lor […] şi nici chiar afară din aceste edificii, dacă aceste locuri se află în ocolul oraşelor sau satelor”*, astfel că înhumările au avut loc în noul *„Cimitir de roşu”.* Cu toate acestea, se pare că au existat înmormântări în jurul bisericii și după anul 1864, dovadă fiind monedele de 2 și 5 bani 1867, descoperite ca inventar funerar în câteva morminte. Nivelarea terenului, în anul 1885, a dus la dispariția oricăror semne vizibile deasupra solului în zona bisericii.

În urma săpăturilor din anul 2018 au fost depistate 58 de morminte al căror inventar nu este foarte bogat. Doar într-o treime din acestea se găsesc piese de podoabă (inele, cercei), accesorii de vestimentație și/sau monede.

În majoritatea cazurilor, monedele se găsesc alături de podoabe și sunt depuse în morminte atât între degete, cât și în zona pieptului sau, într-unul din cazuri, într-o cănuță aflată la picioarele defunctului. În ceea ce privește monedele putem vorbi de emisiuni ungurești, otomane, austriece sau românești. În cele 12 morminte care conțineau inventar numismatic au fost descoperite 44 de monede și fragmente de monede care se eșalonează din punct de vedere cronologic în ecartul temporal 1579-1867. Cele mai multe piese au fost găsite în secțiunea I (latura de nord a bisericii), aici fiind descoperite 25 de monede, toate databile în secolul al XIX-lea. În schimb, în secțiunea II, pe lângă monede de secol XIX, întâlnim și câteva emisiuni databile în secolele XVI și XVIII. În ultima secțiune au fost depistate monede din perioada secolelor XVI-XIX.

Din punct de vedere al nominalurilor, preponderente sunt cele de valoare mică: denari, akçele, parale, kreuzeri, bani, singura piesă de valoare mai mare fiind o monedă de 10 kreuzeri, din anul 1764, perforată.

Piesele monetare de la Biserica Sf. Nicolae-Ungureni au fost extrase din circulația monetară a vremii și reprezintă un eșantion din numerarul mărunt, disponibil într-una din mahalalele aflate la periferia Craiovei în secolele XVIII-XIX.

Starting with the summer of 2018, the Museum of Oltenia has carried out an archaeological diagnostic excavation at the Saint Nicholas-Ungureni Church to determine the presence or absence of archaeological materials, structures, complexes, following the achievement of the church belt. The intervention on the historical monument of the 18th century involved the carrying out of archaeological sections, perpendicular to each side of the church. In 2018, three trapezoidal sections were made on the north (section I), south (section II) and eastern (section III) sides, following that a section on the western side to be excavated in 2019.

Two and a half centuries ago, the cemetery of the Ungureni Slum was around the church, but the law for burials, decreed on 18th of March and promulgated on 27th of March, 1864, forbade any "burial in churches [...] in any building which gather the believers of any religion to celebrate their worship [...] and not even outside these buildings, if these places are outside the cities or villages", so that the burials took place in the new "Red Cemetery". However, it appears that there were burials around the church and after 1864, evidence being the coins of 2 and 5 bani 1867, discovered as a funeral inventory in a few graves. The levelling of the land, in 1885, led to the disappearance of any visible signs above the ground in the area of the church.

After the excavations in 2018, 58 tombs were found whose inventory is not very rich. Only in a third of these are jewellery pieces (rings, earrings), clothing accessories and / or coins.

In most cases, the coins are found next to ornaments and are deposited in tombs both between the fingers and in the chest area or, in one of the cases, in a hut at the feet of the deceased. As for the coins, we can talk about Hungarian, Ottoman, Austrian or Romanian monetary issues. In the 12 tombs containing numismatic inventory, 44 coins and coin fragments were discovered, which are chronologically staggered in the period 1579-1867. Most of the pieces were found in section I (north side of the church), with 25 coins being discovered here, all dating from the 19th century. On the other hand, in section II, in addition to 19th century coins, we also find some issues that date back to the 16th and 18th centuries. In the last section, coins from the 16th-19th centuries were found.

From the point of view of the nominal, the most valuable are the small ones: denari, akçe, para, kreuzer, money, the only piece of greater value being a coin of 10 kreuzer, from 1764, perforated.

The monetary items from the Church of St. Nicholas-Ungureni were extracted from the monetary circulation of the time and represent a sample of the small cash, available in one of the slums on the outskirts of Craiova in the 18th-19th centuries.

Tezaurul monetar din secolul al XIX-lea descoperit la Garvăn (jud. Tulcea). Date numismatice și metalografice

Florin CIULAVU, Dragoș Alexandru MIREA,
Maria Valentina ILIE, Decebal Alexandru IANCU

Autorii prezintă un fragment de tezaur monetar descoperit în localitatea Garvăn, județ Tulcea, care a fost recuperat de Inspectoratul de Poliție Județean. Tezaurul se păstrează în colecția Muzeului de Istorie și Arheologie Tulcea și este compus din 24 de monede, din care 13 de aur și 11 de argint, emisiuni otomane, habsburgice, o piesă din Imperiul Romano-German, franțuzești și rusești. Monedele au fost confiscate de la descoperitori împreună cu vasul de lut (fragmentar-spart în timpul descoperirii) în care au fost depuse. Piesele otomane și habsburgice sunt de aur și de argint, iar cele franțuzești, rusești și piesa romano-germană sunt de argint. Cele mai interesante sunt monedele habsburgice de aur realizate la monetăria de la Alba Iulia (două piese de 1 ducat) în anul 1848, emise de Ferdinand I (1835-1848), care sunt foarte rare. Prezența monedelor habsburgice în acest fragment de tezaur (șase bucăți – trei de aur și trei de argint) este foarte importantă, deoarece sunt cunoscute foarte puține astfel de piese din tezaure monetare descoperite în teritoriul dobrogean. Toate monedele au fost analizate din punct de vedere metalografic, prin metodele XRF și PIXE, iar rezultatele sunt foarte importante. Spre exemplu, în majoritatea pieselor, cantitatea de metal nobil este peste media cunoscută (în unele cazuri cu mult peste medie), iar în ceea ce privește cele două monede de aur bătute la Alba Iulia, puritatea metalului este peste cea a aurului nativ din Munții Apuseni.

Coroborând informațiile obținute în urma analizelor metalografice cu cele cunoscute referitoare la activitatea monetăriei de la Alba Iulia premergătoare baterii monedelor, se poate constata faptul că monetăria realiza mai multe operații de separare a metalului, astfel încât în final se atingea un procent foarte mare de metal nobil. Un alt ducat a fost bătut în anul 1855 la monetăria din Viena, iar titlul aurului este mult sub cel din piesele realizate în Transilvania. Importanța tezaurului este mai mare, dacă luăm în considerare faptul că este singurul din nordul Dobrogei care are în compoziție monede din toate statele amintite mai sus. Având în vedere faptul că se vorbește despre un fragment de tezaur monetar, nu se pot face estimări cu privire la data îngropării lui.

The authors present a fragment of a monetary hoard discovered in Garvăn, Tulcea county, which was recovered by the County Police Inspectorate. The treasure is kept in the collection of the Tulcea Museum of History and Archeology and is composed of 24 coins, of which 13 gold and 11 silver, Ottoman, Habsburg, a piece from the Roman-German Empire, French and Russian. The coins were confiscated from the discoverers

along with the clay vessel (fragmentary-broken during discovery) in which they were deposited. The Ottoman and Habsburg pieces are made of gold and silver, while the French, Russian and Roman-German pieces are made of silver. The most interesting are the gold Habsburg coins struck at the Alba Iulia mint (two pieces of 1 ducat) in 1848, issued by Ferdinand I (1835-1848), which are very rare. The presence of the Habsburg coins in this fragment of hoard (six pieces-three gold and three silver) is very important, because very few such pieces of monetary treasures discovered in the Dobrogean territory are known. All coins were analyzed from a metallographic point of view, using the XRF and PIXE methods, and the results are very important. For example, in most pieces, the amount of noble metal is above the known average (in some cases far above average), and as regards of the two gold coins struck at Alba Iulia, the purity of the metal is above that of the native gold in the Apuseni Mountains.

By corroborating the information obtained from the metallographic analyzes with the known ones regarding the activity of the minting of Alba Iulia before the coin strike, it can be seen that the mint carried out several operations of separation of the metal, so that in the end a very high percentage of noble metal was reached. Another duchat was striked in Vienna in 1855, and the gold title is far below that of the pieces made in Transylvania. The importance of the hoard is greater, if we consider the fact that it is the only one in the north of Dobrogea that has in its composition coins from all the states mentioned above. Given that the talk is about a fragment of a hoard, no estimates can be made about the date of its hiding.

SECŢIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Căsătoriile mixte din punct de vedere social în Ţara Moldovei în secolul XVII - începutul secolului al XIX-lea

Alina FELEA

Comunicarea va examina două situaţii concrete: mariajele ţiganilor cu româncele şi mariajele dintre şerbii ruşi sau militarii ruşi cu româncele din Ţara Moldovei în secolul XVII - începutul secolului al XIX-lea, uniuni care sunt mixte atât din punct de vedere social, cât şi din punct de vedere etnic. Deşi, din punct de vedere canonic, nu existau impedimente pentru aceste căsătorii, problema apare din cauza statutului social al reprezentanţilor etniei rome - cel de persoană aservită -, cea a şerbilor ruşi - care se refugiau în Moldova din regiunile Imperiului Rus, deseori ascunzând şi starea lor socială, şi starea lor civilă -, şi a militarilor ruşi.

Societatea românească din secolul XVII - începutul secolului al XIX-lea nu privea bine o căsătorie între reprezentanţii a două categorii sociale diferite, în special între cei aserviţi şi liberi, considerând-o un păcat în faţa lui Dumnezeu. În Ţara Moldovei, până în secolul al XVIII-lea, obiceiul pământului interzicea căsătoria unei persoane aservite cu o persoană liberă, situaţie confirmată şi de legislaţia ţării, căsătoria cu ţiganii fiind o modalitate de a spori numărul robilor.

Căsătoriile militarilor ruşi cu moldovencele erau cauzate, în mare parte, şi de prezenţa armatelor ruse pe teritoriul Ţării Moldovei, în special în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea. Mariajele creau confuzii în rândul preoţilor băştinaşi: dacă, pentru persoana autohtonă, era posibil a examina proveniența, a cere permisiunea părinților, a cunoaşte vârsta şi a cerceta dacă nu există impedimente pentru căsătorie, o altă situație era pentru cel străin, care trebuia crezut pe cuvânt, sau spusele lui trebuiau să fie confirmate de martori.

De cele mai dese ori, astfel de căsătorii sau erau desfăcute, sau se interziceau.

The communication will examine two concrete situations: the marriages of the Gypsies with the Romanians women and the marriages between the Russian Serfs and the Russian soldiers with the Romanians women from Ţara Moldovei in the XVIIth century- the beginning of the XIXth century, unions that are mixed both socially and ethnically. Although there were no canonical impediments to these marriages, the problem arises because of the social status of the Roma ethnic representatives – that of the dependent person and that of the Russian serfs, who took refuge in Moldova from the regions of the Russian Empire, often hiding their social status, and their civil status, but also of the Russian military.

The Romanian society from the XVIIth century - the beginning of the XIXth century did not look good on a marriage between representatives of two different social categories, especially between the dependent and the free people, considering it a sin before God. In Țara Moldovei until the XVIIIth century the custom of the land forbade the marriage of a dependent person with a free person, a situation also confirmed by the law of the country, the marriage with the Gypsies being a way to increase the number of slaves.

The marriages of the Russian soldiers with the Romanians women were mainly caused by the presence of the Russian armies on the territory of Țara Moldovei, especially in the second half of the XVIII century – the beginning of the XIXth century. Marriages were creating confusion among the native priests: if for the indigenous person, it was possible to examine the province, ask for the parents' permission, know the age and investigate if there are no impediments to the marriage, another situation was for the foreigner, who had to be believed by the word, or his words had to be confirmed by witnesses.

Often such marriages were either undone or they were forbidden.

Generalul Dimitrie D. Chirescu – amintiri din copilărie și adolescență

Lavinia DUMITRAȘCU

Dimitrie D. Chirescu - general, erou al Primului Război Mondial, ginere al lui Nicolae Iorga, prefect de Storojineț în perioada interbelică - provine dintr-o familie de preoți și învățători, creatori de școală românească înainte de revenirea Dobrogei la Țară.

Prezentăm o mică parte din amintirile sale: copilăria și adolescența, așa cum le rememorează acesta, în *Însemnările autobiografice*, la 87 de ani. Documentul, inedit, face parte din arhiva prof. univ. dr. Ion Solcanu.

Sănătatea publică în Craiova – între teorie, dezbatere și practică la sfârșitul secolului al XIX-lea

Lucian Popescu VAVA

Modernizarea legislației sanitare românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea, în condițiile creșterii numărului populației, atât prin sporul natural, cât și datorită emigranților, impunea administrației comunale demararea proiectelor de dezvoltare și modernizare a Craiovei.

Conform primei Legii sanitare adoptate în 1874, la nivelul orașului Craiova funcționa un Consiliu de Igienă și Salubritate Publică, sub conducerea primarului. Acest Consiliu avea misiunea de a propune măsurile necesare îmbunătățirii condițiilor igienice, de a inspecta stabilimentele publice (spitale, aresturi, închisori, școli, așezăminte industriale, farmacii etc.) și de a preveni și limita cauzele endemiilor.

În cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale filiala Dolj există un fond al Serviciului sanitar Craiova, care începe cu 1892, iar cercetarea acestuia ne permite să prezentăm, în premieră, cele mai importante discuții, dezbateri și decizii din cadrul ședințelor consiliului mai sus amintit, din ultimul deceniu al secolului al XIX-lea.

Demn de reținut este faptul că la baza marilor proiecte modernizatoare ale orașului, care s-au concretizat în această perioadă, au stat propunerile și deciziile membrilor acestui Consiliu de Igienă și Salubritate Publică. Dintre acestea, amintim desecarea bălților, alimentarea orașului cu apă potabilă, pavarea străzilor cu piatră cubică, introducerea iluminatului public și amenajarea Grădinii Bibescu. Pe lângă acestea, au existat o serie de propuneri și măsuri - unele materializate, altele nu -, care ne dezvăluie, chiar dacă la nivel micro, o lume aflată în continuă dinamică, dornică de modernizarea realităților înconjurătoare.

The modernization of the Romanian sanitary legislation from the end of the 19th century, in the conditions of the increasing number of population, both through the natural growing increase and by attracting the emigrants, required the communal administration to start the development and modernization projects of Craiova.

According to the first Sanitary Law adopted in 1874 in Craiova, functioned a Council of public hygiene and sanitation under the chairmanship of the city mayor. This Council had the mission to propose the necessary measures to improve the hygienic conditions, to inspect the public establishments (hospitals, arrests, prisons, schools, industrial establishments, pharmacies, etc.) and to prevent and limit the causes of the endemic.

Within the County Service of the National Archives, the Dolj branch has a Craiova health service fund that starts with 1892, and its research allows us to present for the first time the most important discussions,

debates and decisions during the meetings of the abovementioned council, from the last decade of the 19th century.

It is worth noting that, the proposals and decisions of the members of this Council for public hygiene and sanitation were the basis of the great modernizing projects of the city, were materialized during this period. Of these, we mention the drying of the lakes, the supply of the city with drinking water, the paving of the streets, the introduction of the public lighting and the arrangement of the Bibescu Garden. In addition, there were a number of proposals and measures, some not materialized, which reveal, though at the micro level, a constantly dynamic world, ready to modernize the surrounding realities.

Viaţa socială a elitei constănţene la sfârşitul sec. XIX şi începutul sec. XX

Constantin CHERAMIDOGLU

La sfârşitul secolului XIX, Constanţa începe să devină o destinaţie de vacanţă a elitei bucureştene şi viaţa socială a oraşului devine din ce în ce mai animată. Dar, în restul anului, elita constănţeană nu avea multe posibilităţi de petrecere a timpului liber. În acest context, apar unele forme de organizare a cercurilor literare şi artistice, a unor grupări sportive şi cluburi, după modelul celor din restul ţării, dar şi din oraşele Vestului. Întâlnirile aveau loc seara, de obicei la sfârşitul săptămânii, în imobilele unde aceste cluburi sau asociaţii îşi aveau sediul. Programul cuprindea, uneori, conferinţe susţinute de profesori sau alţi membri ai clubului, pe teme culturale, artistice sau sociale. Se adăugau, apoi, fragmentele literare ale unor autori locali, ce erau lecturate în public pentru prima dată, dar şi partituri muzicale executate la pian sau vioară de amatorii locali. De obicei, serile se încheiau cu dansuri, la care participau mai toţi cei prezenţi. Clubul avea şi o bibliotecă, menită să asigure accesul publicului la cărţile de beletristică atât din literatura română, cât şi din cea universală.

Întrecerile sportive captau atenţia multor tineri - mai ales a militarilor - şi constituiau o atracţie pentru publicul larg.

Firește, nici existenţa acestor cluburi şi asociaţii nu a fost lipsită de conflictele ce agitau viaţa politică a ţării, iar antipatiile dintre cetăţenii de seamă ai oraşului au afectat buna desfăşurare a activităţilor culturale şi artistice. Rolul lor a fostimportant în acea epocă, asigurând nucleul în jurul căruia se vor dezvolta apoi formele firești de manifestare socială a locuitorilor acestui oraş, cu o puternică viaţă economică şi aflat, atunci, într-un rapid ritm de dezvoltare. Chiar după apariţia cluburilor politice, în societatea constănţeană s-a simţit nevoia înființării acestor cluburi şi asociaţii. Pentru analiza acestui fenomen s-au folosit documentele de arhivă şi, în mare măsură, presa vremii.

The social life of the Constanta elite at the end of the century XIX and the beginning of the century XX

At the end of the century XIX Constanta begins to become a holiday destination of the Bucharest elite and the social life of the city is becoming more and more lively. But during the rest of the year the Constanta elite did not have many possibilities for spending their free time. In this context, there are some forms of organization of literary and artistic circles, of some sports groups and clubs, following the model of those from the rest of the country, but also from the western cities. Meetings took place in the evening, usually at the end of the week, in the buildings where these clubs or associations were based. The program sometimes included conferences held by teachers or other members of the club, on cultural, artistic or social topics.

Then were added the literary fragments of some local authors, which were read in public for the first time, but also musical scores performed on piano or violin by local amateurs. Usually the evenings ended with dances, attended by most of those present. The club also had a library meant to ensure the public access to the books of beletristica in both the Romanian and the universal literature. The sports competitions caught the attention of many young people, especially the military and were an attraction for the general public. Of course, the existence of these clubs and associations was not without the conflicts that were stirring the political life of the country, and the dislike between the prominent citizens of the city affected the good development of cultural and artistic activities. However, their role was important at that time, ensuring the nucleus around which the natural forms of social manifestation of the inhabitants of this city would then develop, with a strong economic life and then at a rapid development rate. Even after the emergence of political clubs, the need for these clubs and associations was felt strongly in the society in Constanta. To analyze this phenomenon were used archival documents and largely the press of the time.

Un episod din viața familiei Avramide: Arety Avramide, fiica cea mare a lui Alexe Avramide

Ligia DIMA

Povestea Familiei Avramide este cunoscută și apreciată atât în rândul tulcenilor, cât și al celor interesați de trecutul istoric al orașului Tulcea. Despre cine a fost și ce a realizat Alexe Avramide lucrurile sunt cunoscute într-o oarecare măsură. Ceea ce nu se cunoștea era aspectul fizic al afaceristului albanez, care venise în Tulcea cu gândul să facă avere. Se cunosc date despre băieții lui Alexe Avramide - știm cu ce s-au ocupat, ce au moștenit de la tatăl lor -, în schimb, despre fiica cea mare a familiei, Arety, nu se cunoștea mare lucru, ci doar faptul că a fost căsătorită, la Galați, cu un avocat și a avut doi băieți.

Am avut privilegiul de o cunoaște pe nora lui Arety, care ne-a pus la dispoziție câteva documente relevante privind familia Avramide și fotografii de familie, cu scopul de a îmbogăți istoria familiei, de a corecta unele informații publicate și de a face cunoscută viața fiicei cea mare a lui Alexe Avramide. Se vor prezenta documente de familie, precum testamentul scris de Alexe Avramide, cum și-a împărțit averea deținută și motivația pentru care și-a împărțit astfel bunurile.

Alexandru Emanoil Lahovary –un diplomat aristocrat la Constantinopol (1902-1906) și problematica aromânilor din Imperiul Otoman

Florin C. STAN

Alexandru Em. Lahovary (1851-1950) a fost un important diplomat român, membru al unei familii aristocratice cu ascendență grecească, stabilită în Țara Românească în secolul al XVIII-lea. Între funcțiile ocupate în diplomație a fost și cea de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Legației României de la Constantinopol, între 16 martie 1902 și 1 martie 1906, perioadă în care s-a concentrat asupra problemei aromânilor din Imperiul Otoman, susținând acordarea acestora unui statut civil egal cu al celorlalți creștini din statul turc.

Contextul misiunii diplomatice a ministrului Lahovary a fost unul favorabil, după războiul din 1877-1878, relațiile româno-turce cunoscând o linie ascendentă în toate domeniile.

Documentele existente în Arhivele Diplomatice de la București (fond *Constantinopol*, fond *Dosare speciale*, fond *Problema 21*) demonstrează faptul, consemnat de către diplomat în *Amintiri diplomatice*, conform căruia *„Poarta nu putea vedea decât cu ochi buni interesul nostru pentru aromâni, supuși otomani a căror loialitate față de Sultan fusese totdeauna neclintită*".

Recunoașterea „naționalității valahe" din cadrul Imperiului Otoman, în urma adoptării *iradelei* sultanului Abdul Hamid al II-lea din mai 1905, a fost un important succes diplomatic al Bucureștiului, datorat inclusiv lui Al. Em. Lahovary, un reflex al *„sentimentelor de amiciție care unesc România și Turcia*", după cum transmitea, în epocă, Ministerul Afacerilor Străine.

Interesant este că adoptarea acestui important act de recunoaștere a românității balcanice a fost legat de necesitatea *„îmbunătățirii situației musulmanilor din România*", Lahovary susținând construirea unei moschei la Constanța. Nu greșim dacă apreciem că monumentul inaugurat în 1913, reprezentat de Moscheea „Carol I", transmite, peste timp, expresia unor eforturi susținute ale diplomației românești moderne de stabilire a relațiilor cu Marile Puteri de pe poziții egale și în avantajul reciproc al părților.

Virgil Anghelescu - inginer-șef al Serviciului Tehnic al Județului Gorj

Dumitru-Valentin PĂTRAȘCU

Născut la Măcin, Virgil Anghelescu a absolvit Școala Politehnică din Geneva și și-a completat studiile la Darmstadt. În perioada 1896-1907, inginerul Virgil Anghelescu a participat la construirea porturilor din Montevideo (Uruguay) și Buenos Aires (Argentina), dar, în 1907, s-a întors în România.

La scurt timp după ce Cadrilaterul s-a unit cu România, a fost numit inginer-șef al Serviciului Tehnic al județului Caliacra. În același an, Virgil Anghelescu a ocupat funcția de inginer-șef al Serviciului Tehnic al județului Gorj până în noiembrie 1916, când a fost luat prizonier de germani.

În perioada 1913-1916, a supravegheat amenajarea multor drumuri din munții județului Gorj, cu scopul facilitării transportului trupelor române pe frontiera cu Imperiul Austro-Ungar. La scurt timp după încheierea Primului Război Mondial, în perioada 1923-1929, Virgil Anghelescu a ocupat, din nou, funcția de inginer-șef al Serviciului Tehnic al județului Gorj.

Born in Măcin, Virgil Anghelescu graduated the Geneva Institute of Technology and completed his studies at Darmstadt. In the timeframe 1896-1907, engineer Virgil Anghelescu participated to the building of Montevideo (Uruguay) and Buenos Aires (Argentine) harbours but in 1907 he returned to Romania.

Shortly after the Cadrilater was united to Romania, he was appointed the chief engineer of the Technical Service of Caliacra County. In the same year, Virgil Anghelescu became the chief engineer of the Technical Service of Gorj County until November 1916, when he was taken prisoner by Germans.

During 1913-1916, he supervised the improvement of many roads in the mountains of Gorj County with the purpose of Romanian troops' easy moving along the frontier with the Austrian-Hungarian Empire. Shortly after World War I ended, during 1923-1929, Virgil Anghelescu became again the chief engineer of the Technical Service of Gorj County. Keywords: engineer, road, harbour, Caliacra, Gorj.

Cehoslovacia prezentată de František Kadeřábek

Cristian CONSTANTIN

Lucrarea încearcă să colecteze datele istorice privitoare la relațiile româno-cehoslovace prin ochii consulului ceh František Kadeřábek și să le analizeze în încercarea de a crea o micro-monografie pe această temă. Acest studiu se bazează pe unele documente păstrate în arhivele județului Brăila, care prezintă realitățile și bogățiile Cehoslovaciei la începutul anilor '20 ai secolului trecut. În centrul acestor acțiuni a fost František Kadeřábek, consulul cehoslovac de la Galați.

Relațiile româno-cehoslovace sunt cele mai intense după Marele Război, deoarece ambele popoare au construit state naționale pe ruinele Austro-Ungariei. Între 1919 și 1921, România și Cehoslovacia au stabilit un sistem complex de relații diplomatice și au organizat o alianță regională de succes împreună cu Iugoslavia (Mica înțelegere). Relațiile economice dintre România și Cehoslovacia nu erau la același nivel cu cele dintre România și marile puteri europene. Acest studiu își propune să sintetizeze multitudinea de relații politice și economice care au fost create după apariția statelor naționale în Europa, ca rezultat al Primului Război Mondial și prăbușirea imperiilor multinaționale.

Czechoslovakia presented by František Kadeřábek

The paper tries to collect the historical data on the Romanian–Czechoslovak relations, through the eyes of Czech Consul František Kadeřábek, and to analyse them in the attempt of creating a micro-monograph on the topic. This study is based on some documents preserved in the archives of the Brăila County, which presents the Czechoslovakia realities and riches in the early 1920s. At the centre of these actions was František Kadeřábek, the Czechoslovak consul from Galați. The Romanian-Czechoslovak relations are most intense after the Great War, because both peoples were building national states on the ruins of Austro–Hungary. In 1919–1921, Romania and Czechoslovakia established a complex system of diplomatic relations and organized successful regional alliance together with Yugoslavia (the Little Entente). The economic relations between Romania and Czechoslovakia were not at the same level as those between the Romania and the Great European Powers. This study aims at synthesizing the multitude of political and economic relationships that were created after the emergence of national states in Europe, as a result of the First World War and the collapse of multinational empires.

Nava-şcoală „Mircea" la 80 de ani

Gabriel-Ioan MOISE, Mariana PĂVĂLOIU

Nava-școală „Mircea", simbol al orașului nostru, a devenit simbol național, primind, la sărbătorirea celor opt decenii de viață, titlul de „ambasador onorific în serviciul României". În comunicarea noastră, ne propunem să prezentăm faptele ce au condus la acordarea acestui titlu.

Memoria istorică - instrument sau obstacol pentru consolidarea democratică ?

Răzvan Victor PANTELIMON

Una dintre cele mai importante probleme politice și etice cu care se confruntă societățile post-dictatoriale pe parcursul proceselor de tranziție și consolidare democratică este modul în care sunt gestionate și tratate temele încălcării drepturilor omului, torturile, asasinatele, represiunile sau abuzurile ce au avut loc în timpul guvernării totalitare sau autoritare anterioare. Adesea, aceasta este problema cu cel mai mare potențial de a

destabiliza un proces de tranziție și apoi o consolidare de succes. În plus, în acest context, se ridică o serie de chestiuni fundamentale legate de drept, etică și politică, deoarece societățile privesc înapoi, încearcă să înțeleagă un eșec colectiv în încercarea de a opri dictaturile și se străduiesc să găsească soluții la problemele ridicate de memoria violențelor și represiunilor din perioada anterioară. În consecință, tema „memoriei istorice" este foarte prezentă astăzi atât în lumea academică și a cercetării, cât și în spațiul public și în mass-media.

Dar, în ciuda acestei *„explozii a interesului pentru memoria istorică",* încă nu există un acord general asupra acestui concept, a atributelor și a formelor sale de manifestare. Articolul acesta își propune să analizeze de o manieră comparativă unele dintre „instrumentele" (politice, juridice și sociale) utilizate pentru construcția memoriei istorice în regimuri politice post-autoritare/post-totalitare, cu accent pe cazurile din Spania, Chile și România. Ipoteza noastră este că, deși vorbim despre cazuri foarte diferite (din punct de vedere al situării geografice, a tipului de regim nedemocratic anterior, momentul, tipul și durata tranziției, mentalități etc.), care ar trebui să ne ofere diferite modele de gestionare a memoriei istorice, în realitate, instrumentele folosite pentru construcția acesteia sunt similare. De asemenea, similar este și parcursul pe care acest proces l-a avut în perioada de tranziție și de consolidare democratică, cunoscând perioade în care a constituit o temă de dezbatere importantă în societate, și altele în care a fost abandonat.

Cărţi şi autori, manifestări dedicate
Centenarului Marii Uniri şi Dobrogei 140

Stoica LASCU

Este o trecere în revistă a principalelor volume dedicate Centenarului Marii Uniri din 1918 şi a celor 140 de ani de la Reintegrarea Dobrogei la Statul Român. Volume apărute atât la Constanţa şi Tulcea, cât şi în restul Ţării. Ele sunt expresia simţămintelor naţional-culturale ale slujitorilor lui Clio - şi nu numai; realizarea lor este diferenţiată din punctul de vedere al conţinutului, ca şi al produsului final tipărit. Numeroasele manifestări - ce au avut loc în Dobrogea -, la rândul lor, au evidenţiat, de asemenea, pe diferite planuri, propensiunea societăţii faţă de cinstirea celor două mari evenimente din istoria modernă a României şi a românilor.

Books and Authors, Events
Dedicated to the Centenary of the Great Union and to Dobrudja 140

It is a review of the main volumes dedicated to the Centenary of the Great Union of 1918 and of the 140 years since the Reintegration of Dobrogea to the Romanian State. The volumes appeared both in Constanţa and Tulcea, as well as in the rest of the our country. They are the expression of the national-cultural feelings of Clio's servants – and not only; their realization is differentiated from the point of view of the content, as well as of the final printed product. The numerous events – which took place in Dobrudja –, in their turn, also highlighted, on different levels, the society's propensity to honor the two great events in the modern history of Romania and the Romanians.

O Dobroge, o Dunăre și două conferințe de pace

Robert STĂNCIUGEL

Dobrogea și chestiunea Dunării au fost, sunt și vor fi obiectul unor controverse, ale unor poziții diferite, profund divergente, nu numai în statele și la popoarele de pe cele două maluri ale Dunării, ci și în cadrul cercurilor politice, militare și științifice, ca și în opinia publică.

O discuție despre fluviul Dunăre nu poate fi purtată fără a menționa Dobrogea, aceasta fiind unul dintre cele mai mari ape curgătoare din Europa, considerat axa vieții acestui continent. Dunărea are o importanță deosebită, sub multiple aspecte, pentru România, statele riverane ei, dar și în destinul altor state.

Comisia Europeană recunoaște acum Dunărea ca fiind „*cel mai important corp de apă non-oceanic din Europa*" și o „*viitoare axă centrală pentru Uniunea Europeană*".

La Dobroudja et la question du Danube ont été, sont et seront l'objet de controverses, de positions profondément divergentes, non seulement dans les états et les peuples des deux rives du Danube, mais aussi dans les milieux politiques, militaires et scientifiques, ainsi que dans l'opinion publique.

Une discussion sur le Danube ne peut être abordée sans mentionner la Dobroudja, ceci étant l'une des plus grandes eaux courantes d'Europe, considérée comme l'axe de la vie de ce continent. Le Danube est

particulièrement important à de nombreux égards pour la Roumanie, ses États riverains, mais aussi dans le destin d'autres États.

La Commission européenne reconnaît maintenant le Danube comme "la plus importante étendue d'eau non-océanique d'Europe" et comme "le futur pivot de l'Union Européenne".

Instituțiile culturale din Craiova în timpul ocupației germane (1916-1918)

Cristian-Iulian CEACÎRU

În timpul Primului Război Mondial, începând din noiembrie 1916, Craiova s-a aflat sub ocupația germană. Instituțiile culturale de prestigiu ale orașului, precum Teatrul Național și Muzeul Regional de Antichități și Etnografie, au avut de suferit în urma acestei stări de fapt. Funcționarea lor a fost grav afectată sau chiar a încetat efectiv, ele fiind supuse, în unele cazuri, unui adevărat jaf din partea trupelor de ocupație. Astfel, Teatrul Național din Craiova nu și-a reluat activitatea decât cu mari dificultăți, actorii rămași în teritoriul ocupat ducându-și cu greu existența. Colecțiile Muzeului Regional de Antichități și Etnografie au fost, pur și simplu, devastate de ocupanții germani, multe dintre piese fiind duse în Germania. În plus, pe teritoriul județului Dolj au fost efectuate, în mod samavolnic, săpături arheologice de către arheologul german Karl Schuchhardt. Fundației ,,Alexandru și Aristia Aman" i-a fost deturnată funcționarea și i s-au adus, de asemenea, numeroase pagube materiale.

During the First World War, starting with November 1916, Craiova was under German occupation. The prestigious cultural institutions of the city such as the National Theatre or the Regional Museum of Antiquities and Ethnography have suffered as a result of this state of affairs. Their activity was seriously affected or even effectively stopped, in some cases subjected to a real robbery by the occupation troops. Thus, the National Theatre of Craiova only resumed its activity with great difficulty, the actors remaining in the occupied territory hardly taking their existence. The collections of the Regional Museum of Antiquities and Ethnography were simply devastated by the German occupants, many of the pieces being taken to Germany. In addition, archaeological excavations were carried out in the territory of Dolj County by the German archaeologist Karl Schuchhardt. The activity of the Foundation "Alexander and Aristia Aman" was affected and numerous material damages were also brought.

Alexandru Mastero (1894-1974) - militar de carieră şi om politic

Nicoleta PARASCHIV

Alexandru Mastero s-a născut la 10 noiembrie 1894 în Constanţa, fiind fiul lui Nicolaie Mastero şi al Angelei, născută Priapopulos. A urmat cursurile Liceului „Mihai Viteazul" din Bucureşti, apoi, pe cele ale Şcolii Militare de Artilerie şi Marină, arma artilerie, şi Şcoala Superioară de Război. A făcut parte din Regimetul 5 Obuziere, participând în luptele de la Turtucaia din august 1916. Pentru devotamentul cu care şi-a condus secţia a primit Ordinul „Coroana României" cu spade în grad de Cavaler cu panglica „Virtutea Militară". A fost ofiţer de stat major în Regimentele 13 Artilerie Constanţa şi 27 Artilerie Ismail şi prefect al judeţului Ismail, în 1939.

În 1940, a fost trecut în rezervă ca urmare a ordinelor dispuse în timpul retragerii trupelor din Basarabia, în calitate de comandant al Regimentului 27 Artilerie.

Studiul de faţă îşi propune să prezinte personalitatea şi activitatea colonelului Alexandru Mastero, reliefând, totodată, aspecte privind operaţiunile desfăşurate de trupele alături de care a participat pe frontul de luptă.

Enigmele asasinării generalului Stan Poetaș

Remus MACOVEI

Generalul de brigadă Stan Poetaș a fost al treilea general român care a murit pe câmpul de luptă în campania 1916-1919.

Acesta s-a aflat la comanda Brigăzii 17 Infanterie începând cu 15 august 1916. S-a acoperit de glorie pe câmpul de luptă, la Bazargic, Negru Vodă, Amzacea, Topraisar, Stâlpu, Bălăria și Mărășești. A participat la dezarmarea trupelor rusești și, din ianuarie 1918, a asigurat ordinea și liniștea în Basarabia.

La începutul lui noiembrie 1918, a primit misiunea de a apăra noua frontieră a României pe Nistru, într-un sector cuprins între Ataki și Vadul Roșca. În noaptea de 6 spre 7 ianuarie 1919, bolșevicii au trecut Nistrul, fiind

sprijiniți de populația revoltată. În dimineața zilei de 7 ianuarie 1919, la ora 10,45, generalul Stan Poetaș a fost asasinat mișelește de o bandă de săteni revoltați din localitatea Calarașovca. Cadavrul său, batjocorit, a fost descoperit pe 11 ianuarie 1919. A fost înmormântat cu funeralii naționale, în localitatea Soroca, pe 14 ianuarie 1919.

Nici până astăzi nu au fost clarificate împrejurările în care a fost asasinat generalul, în documente oficiale, în presa vremii și în memoriile unor participanți la acest tragic eveniment existând mai multe variante contradictorii.

Femeile, eroinele din spatele frontului – studiu de caz: Spitalul 113 din Bucureşti

Anemari Monica NEGRU

În România Marelui Război, multe femei au rămas în zona ocupată de Puterile Centrale, înfiinţând şi muncind în spitale, școli, cămine, cantine. Alexandrina Gr. Cantacuzino, Zoe Rosetti-Bălănescu, Alexandrina Fălcoianu, Elena Odobescu, Ana Florescu, Zoe Râmniceanu, Ecaterina Cerkez, Zoe Manu, Martha Bibescu, dr. Maria Marinescu şi multe alte femei rămân în istorie prin activități dificile, continue, de ajutorare a soldaților răniți, a prizonierilor din lagărele bucureştene, a copiilor orfani sau săraci.

O realizare deosebit de importantă a femeilor în Bucureştiul ocupat a fost organizarea şi întreţinerea *Spitalul 113* (1916-1918)*,* în localul Institutului de fete al *Societăţii Ortodoxe Naţionale a Femeilor Române,* din strada Principatele Unite, nr. 63. Spitalul cuprindea peste 100 de camere, trei servicii de chirurgie, două săli de operaţie, secţii de mecano-electroterapie, de radiografie, celule de izolare pentru boli contagioase, băi, spălătorie, capelă, o farmacie, săli de pansamente, de serbări, atelier de coşuri şi rogojini, cinematograf, bibliotecă, un curs de adulţi.

Spitalul 113 a fost inaugurat în 23 august 1916, oferind asistență medicală ostaşilor, ofiţerilor români şi civili răniţi, într-un număr care creștea constant, astfel încât, dacă la început era prevăzut cu 300 paturi, a ajuns, în februarie 1917, la 585, numărul bolnavilor atingând cifra de 1856.

Les femmes, héroïnes de l'arrière - front Étude de cas: l'Hôpital 113 de Bucarest

En Roumanie, durant la Grande Guerre, beaucoup de femmes sont restées dans la partie du pays occupée par les Pouvoirs Centrales, en fondant et en travaillant dans des hôpitaux, des écoles, des dortoirs, des cantines.

Alexandrina Gr. Cantacuzino, Zoe Rosetti-Bălănescu, Alexandrina Fălcoianu, Elena Odobescu, Ana Florescu, Zoe Râmniceanu, Ecaterina Cerkez, Zoe Manu, Martha Bibescu, dr. Maria Marinescu et beaucoup d'autres femmes ont laissé des traces dans l'histoire par leurs activités difficiles et continues d'assistance aux soldats bléssés, aux prisonniers des camps bucarestois, aux enfants orphelins ou pauvres.

Une grande réussite des femmes de Bucarest a été l'organisation et la maintenance de l'Hôpital 113 (1916-1918), dans le bâtiment de l'Institut pour demoiselles fondé par la Société Orthodoxe Nationale des Femmes Roumaines, situé no 63 rue Principatele Unite. L'Hôpital comprenait plus de 100 salons, trois services de chirurgie, deux salles d'opérations, des sections de mécano-électrothérapie, de radiographie, des chambres d'isolement pour les maladies contagieuses, des salles de bagne, une buanderie, une chapelle, une pharmacie, des salles pour les pansements, des salles pour les fêtes, un atelier de vannerie, cinématographe, bibliothèque, des cours pour les adultes : alphabétisation ou consolidation des connaissances.

L'Hôpital 113 a été inauguré le 23 aout 1916, afin d'offrir assistance médicale aux soldats et officiers roumains et également aux civils blessés, dont le nombre était en augmentation incessante: prévu initialement avoir 300 lits, il est arrivé bientôt à 585 lits en février 1917, quand le nombre de malades était de 1856.

Jurnalul românesc al lui Lady Kennard (1915-1917)
și fețele schimbătoare ale războiului

Costel COROBAN

Jurnalul românesc al lui Lady Kennard - 1915, 1916, 1917 - începe cu dorinţa autoarei de a călători în România pentru a se informa despre viaţa din oraşele româneşti şi despre mediul tradiţional, rural. Odată cu intrarea României în război, autoarea se alătură Spitalelor Crucii roşii. Jurnalul conţine mărturii despre ritmurile vieţii într-o ţară împresurată de război, despre obiceiurile românilor, despre raidurile aeriene, despre planurile de retragere în cazul unei invazii germane şi, în final, despre evacuarea rapidă ce a urmat căderii Bucureştiului. Jurnalul se încheie, în mod unic printre jurnalele britanicilor care s-au aflat în România în perioada Primului

Război Mondial, cu afirmarea unei nobile mândrii faţă de ţara gazdă: *„fratele nostru mai mic, România, a devenit bărbat".*

The Romanian Diary of Lady Kennard 1915-1917 and the Changing Face(s) of War

The Romanian Journal of Lady Kennard - 1915, 1916, 1917 - begins with a desire of the author to travel to Romania in order to find out about life there in the city and in the country. When war is declared (1916), the author joins a Red Cross Hospital. There are accounts of the pace of life, the routines of the local people, air raids, of plans to leave as the likelihood of a German invasion increases – and of the final, and very hurried, evacuation. The journal finished with a unique statement expressing a great sense of pride in the country – "our little brother Romania has grown into a man".

O fiică a Franței în sprijinul Serviciului Sanitar Român: Geneviéve Hennet de Gautel

Mioara IONIȚĂ

În noiembrie 1916, în România, a sosit, la cererea guvernului român, o misiune sanitară franceză formată din 15 medici și infirmiere, din care a făcut parte și Geneviéve Hennet de Gautel. În condițiile apropierii armatei germane de București, s-a hotărât plecarea întregii misiuni la Iași, pentru a lupta împotriva epidemiei de tifos exantematic, care izbucnise atât în rândul ofițerilor și soldaților români, cât și al populației civile din Moldova. Medicul Jean Clunet a organizat, în vila „Greierul" de lângă Iași, un spital pentru tratarea bolnavilor de tifos exantematic, implicând-o și pe Geneviéve Hennet de Gautel. Este prima jertfă pe care Franța a dat-o pământului românesc.

Amintiri basarabene

Iulia-Cristina BULACU

Onisifor Ghibu este unul dintre liderii mișcării unioniste de la 1918 care, prin toată activitatea sa din anii 1917 și 1918, a contribuit în mod decisiv la renașterea românismului în spațiul basarabean. În încercarea de a pleca de la Iași spre Occident, via Odessa, spre a susține ideea marii Uniri, s-a oprit pentru câteva zile la Chișinău și, sub impactul celor văzute acolo, a rămas doi ani, simțind că poate să contribuie la redeșteptarea sentimentelor românești în provincie, dar mai ales cu ideea de a ajuta învățământul basarabean să redevină românesc și intelectualitatea să se implice activ, pentru cauza unirii la patria-mamă. În articolul de față voi prezenta sub forma unui jurnal principalele evenimente la care Onisifor Ghibu a participat, cu precădere pe acelea care demonstrează implicarea lui totală în pregătirea momentului de la 27 martie 1918.

Onisifor Ghibu şi generaţia Unirii

Paul DOMINTE

Onisifor Ghibu a fost unul dintre cei mai prolifici memorialişti ai primei jumătăţi a secolului al XX-lea, epocă în care s-a plămădit România Mare, eveniment crucial pentru destinele poporului român, în care a fost profund implicat. Datorită evenimentelor cruciale la care a fost parte activă, a cunoscut şi reflectat în opera sa personalitatea unora dintre cei mai proeminenţi reprezentanţi ai generaţiei Marii Unirii de la 1918, nu întotdeauna elogios, ci, mai degrabă, cu acribia unui cercetător în ale istoriei, reflectându-le, pe lângă calităţi, şi latura umană, lipsurile, fricile, limitele, ceea ce l-a pus, adesea, în contradicţie cu propria generaţie. A fost unul dintre conducătorii de frunte ai unirii Basarabiei cu România, apoi membru al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, unde a reformat învăţământul în limba română şi a întemeiat Universitatea românească din Cluj, făcând eforturi supraomeneşti pentru a aduce aici cele mai competente cadre universitare. A luat poziţie fermă faţă de cedarea Ardealului de Nord-Vest, în august 1940, Ungariei, când a strămutat Universitatea Daciei Superioare la Sibiu. A plătit preţul îndrăznelii sale după 1945, fiind închis pentru patriotismul său fervent, confundat, atât de mult şi de gratuit, cu naţionalismul. Oglinda făcută de el întregii generaţii de lideri politici pe care a cunoscut-o într-o viaţă de aproape 90 de ani rămâne însă una dintre cele mai realiste până la ora actuală, invitându-ne să reflectăm asupra laturii umane a marilor noastre personalităţi istorice din secolul trecut.

Dramele copilăriei: orfelinatele militare dobrogene, în România postbelică (1919-1920)

Elena ZÎRNĂ

După Marele Război, prima grijă a statului român a fost aceea de a-i ajuta pe invalizii, orfanii și văduvele de război, supraviețuitorii militarilor decedați pe câmpul de luptă. Pentru a rezolva această mare problemă, încă din 1916 s-a înființat *Societatea pentru ocrotirea invalizilor și orfanilor de război*. Scopul principal al acestei instituții a fost de a oferi ajutor moral și fizic acestor oropsiți de soartă.

De-a lungul timpului, alături de instituțiile statului, armata a avut o importantă contribuție la instituționalizarea orfanilor și invalizilor de război. Pe lângă fiecare unitate militară au fost înființate „cămine" sau „orfelinate" în care aceștia au fost cazați și hrăniți. Aceste locuințe sociale nu erau nimic altceva decât niște clădiri ale armatei reamenajate.

În acest articol, doresc să prezint activitatea de ocrotire a orfanilor, invalizilor și văduvelor de război, desfășurată în câteva orfelinate militare dobrogene, la începutul anului 1920.

After The Great War, the first worry of the Romanian State was to help those who were invalids, orphans and war´s viduages, the military´s survivors dead on the battle field. For solving this problem, it was set up, in 1916th, a Society for defending the invalids and war´s orphans. The purpose of this special society was to defend them morally and physically.

Alongside this one, the army was built an institution which had an important contribution in solving their institutionalization problem. There were set up „houses" for invalids and war´s orphans which were some social places developed in military´s buildings.

In this article, we would like to present you the activity from a few special places, from military organization of Dobrogea, where were refuged invalids and war´s orphans, from the begging of 1920th

Importanța transporturilor în dezvoltarea orașului Constanța în perioada interbelică

Răzvan-Raul IVAN

După Primul Război Mondial - exceptând perioada de criză -, Constanța a ocupat o poziție serioasă în cadrul comerțului României întregite, în primul rând ca singur port maritim important sub aspectul menținerii navigației indiferent de anotimp, precum și al importanței efectelor Marii Uniri și a politicii de refacere a portului. Paralel cu lucrările de refacere, începând cu 1925 se inaugurează o perioadă de noi construcții și lucrări de modernizare a portului. Se acordă o atenție mai mare lucrărilor de adâncire a bazinelor portuare, după care au continuat cu intensitate lucrările de construcție și înzestrare a portului. Modernizarea portului a impus și mărirea rețelei interne de transport și a drumurilor de acces. Liniile ferate portuare legau portul cu halta Traian și cariera Canara (Ovidiu). Portul dispunea de o uzină electrică proprie. Traficul general de mărfuri al portului Constanța a avut o dinamică instabilă în ce privește volumul schimburilor comerciale totale, în structura acestora, cât și în orientarea geografică a mărfurilor. Din 1922-1924, a început prelungirea liniei ferate de la magaziile de cereale ale portului din str. Labirint, linie ce a avut mai multe ramificații: unele spre Oborul orașului din str. București, altele, mai departe, spre rezervoarele de apă sau spre un depozit de carburanți din zonă sau spre unele mici industrii din cartier. Cei care au condus Municipiul Constanța au avut în programul de activitate înființarea tramvaiului electric, atât pentru a pune la dispoziția cetățenilor un mijloc ieftin de transport, dar și pentru punerea în valoare a terenurilor îndepărtate ale orașului. În acest scop, se fixaseră mai multe termene pentru licitații, la care fuseseră invitate mai multe antreprize din străinătate și din țară. O parte dintre acestea își trimiseseră delegații în localitate, în vederea studierii oportunităților înființării tramvaiului electric. Însă, în toate orașele mari și cele mici, atât din țară, cât și din străinătate, problema transportului în comun se rezolvase prin înființarea unor linii de autobuz și, astfel, se impunea ca și în Constanța să se ia măsuri în acest sens, având în vedere că în alte orașe exista linie de tramvaie, iar liniile de autobuz trebuiau înființate paralel cu tramvaiul. Situația orașului Constanța în 1931 nu reprezenta un moment favorabil pentru înființarea tramvaiului electric, însă ținându-se seamă de nevoile populației - cu cartiere populate la periferie și în suburbii aflate la mare distanță de centrul orașului - se recurgea la inițiativa fondării unei societăți locale pentru crearea unor linii regulate de autobuze, ca necesitate și oportunitate care să aducă servicii reale populației. În acest sens, se propunea introducerea în municipiul Constanța a unui serviciu regulat de autobuze, cu șasiuri noi Ford, cu caroserii moderne, asemănătoare cu cele care circulau în Belgia.

În zona limitrofă a orașului Constanța, pe B-dul Aurel Vlaicu, se pot vedea unele dintre construcțiile cele mai înalte din municipiu, aici fiind fostul aeroport al orașului. Istoria construirii aeroportului consemnează că, pe 22 decembrie 1931, la ora 4^{30}, la Primărie, a avut loc o întrunire în vederea discutării înființării acestuia pe terenul din zona Palas, cedat de Ministerul Agriculturii și Domeniilor. În același document se specifică faptul că la această întrunire a fost prezent și maiorul Sturza, delegatul Ministerului Economiei și Industriei. O bună parte dintre antreprenorii orașului au contribuit cu materiale pentru construirea aeroportului. Conform unei adrese din 16 iulie 1936, aflăm că s-a făcut recepția Aerogării Constanța, fără începerea curselor de călători. Cea mai importantă lucrare de care aeroportul avea nevoie în 1939 era refacerea șoselei de legătură a aeroportului cu orașul, întrucât terenul aeroportului fusese bombardat, în 1944, de ruși și americani.

After World War I, except during crisis, Constance took a serious position in trade unified Romania, primarily single sea port in terms of maintaining navigation regardless of the season, and the importance of the effects of the Great Union and the policy of recovery port. Along with the reconstruction works since 1925 ushering in a period of new construction and modernization works of the port. It pays more attention to the work of deepening the river port and then continued with intensity the construction and equipping of the port. Port modernization imposed and increase internal network transport and access roads. Port railway lines linking the port to halt Traian career Canara (Ovid). Port had an own power plant. General cargo traffic of the port of Constanta was an unstable dynamic in the total trade volume in their structure and in geographical distribution of goods. From 1922-1924, she began extending the railway from magazines grain port Street. Labyrinth line that had several ramifications. Some city Street to the cattle market. Bucharest, others farther water tanks or to a storage depot in the area or to some small industries in the district. Those who led the municipality has had in the work program, the establishment of the electric tram, both to provide citizens a cheap transport, and enhancing the distant land of the city. For this purpose, they had set several deadlines for tenders, which were invited many foreign contractors and the country. Some of them had sent their delegations to the village to study the opportunity of establishing electric tram. But all cities large and small, both from home and abroad, the issue of public transport is solved by setting up bus and thus required that in Utah to take measures in this regard, given that other cities there are tram and bus lines to be set up alongside the tram. Situation of Constanta in 1931 was not a favorable time for establishing electric tram, but taking into consideration the needs of the population, with neighborhoods populated peripheral and suburban areas far away from the center of resort to the initiative of founding a local company to create regular bus lines that need and opportunity to bring real public service. In this regard it is proposed in Constanta a regular bus service with November Ford chassis with modern body, similar to those operating in Belgium. In the adjacent area of Constanta, Aurel Vlaicu Boulevard can see some of the highest buildings of the city, here are former city airport. Airport building History records that on December 22, 1931, at $4^{1/2}$ City Hall held a meeting to discuss the establishment on land ceded by the Ministry of Agriculture and Estates, the land of Palas.

The same document specifies that this meeting was attended by Major Sturza delegate and Industry Ministry. A lot of entrepreneurs have contributed city airport building materials. According to an address of July 16, 1936, we find that there was Aerogării Constanta reception without starting passenger flights with the rest of the country. The most important work that the airport needed in 1939 was restoring road connecting the airport with the city because the airport land was bombed in 1944 by the Russians and the Americans.

Publicistica lui Vasile Canarache

Aurelia LĂPUȘAN

S-a născut la Galaţi, la 6 februarie 1896, şi a murit la Constanţa, la 4 august 1969. Omagiind personalitatea acestui fabulos personaj al zilelor noastre, la o jumătate de secol de la trecerea în eternitate, completăm panoplia faptelor lui culturale cu activitatea jurnalistică.

Vasile Canarache a fost supranumit, de către exegezii săi, proliferator de cultură, căci a ştiut să dea viaţă unor aşezăminte, să fondeze și să întrețină cotidian prin scris ziare de audiență și impact, să vagabondeze prin lume, să lupte şi să spulbere adversităţile care i se iscau în cale. A fost vânzător de ziare, băiat de prăvălie, corector la redacția ziarului „Minerva" din București, organizator de spectacole, redactor la revistele – *„Patria", „Dacia", „Adevărul", „Dimineața"* -, iar, la 19 ani, îşi redacta, la Constanţa, propriile periodice – *„Victoria" și „Varda".* A fost colaborator al cotidianului constănţean *„Dacia",* ediţie de seară, cu ultimele ştiri din ţară şi străinătate, semnând alături de Constantin Irimescu şi C.P. Demetrescu, doi reputaţi ziarişti locali. Canarache

publica frecvent şi poezii, colaborează la *„România Mare”*, care apare la Constanţa ca o publicaţie naţională literară.

În timpul Primului Război Mondial, a fost înrolat în Regimentul 13 Artilerie şi pleacă pe front. Luptă la Mărăşeşti şi Novorosisk, este decorat pentru faptele sale. Vasile Canarache a fost redactor, imediat după război, la ziarul *„România Nouă”* din Chişinău, trimis acolo de statul român ca propagandist, împreună cu Onisifor Ghibu, cu acelaşi scop, a înfiinţat acolo unul din primele ziare româneşti. A fost redactor la *„Izbânda”,* în perioada martie 1920 - mai 1921. Pribegeşte prin Caucaz și Persia, apoi, întors în țară, este reporter la ziarele *„Adevărul”* și *„Dimineața”,* până când își editează propriul ziar, *„Tempo”*. Cu un management performant, modern, cea mai acidă și influentă publicație a timpului adună colaboratori de nume.

Vasile Canarache era prezent la Bucureşti, la 11 ianuarie 1919, la Adunarea de constituire a Uniunii Ziariştilor Profesionişti, și, la propunerea lui Pamfil Şeicaru, este ales secretarul asociației. Acesta este prezentat drept licenţiat în istorie şi redactor la *„Adevărul”.*

Scrie articole de substanţă în „Buletinul Societăţii Numismatice Române”, al cărui vicepreşedinte a fost. A avut inițiativa înființării revistei „Pontica”, iar în anturajul lui s-a născut prima revistă culturală a Dobrogei din perioada comunistă, „Tomis”.

În cele şapte decenii de viaţă, putem afirma că istoricul a fost devansat de ziaristul şi editorul angajat în polemici naţionaliste, fondatorul a trei publicaţii, redactor la cinci, colaborator ocazional la alte șase reviste.

Publicistica lui de pionierat nu este astăzi bine cunoscută, deşi este bogată, militantă, polemică. Cercetările noastre în arhivele constănţene, în presa vremii şi în memorialistica locului dezvăluie în premieră nenumărate aspecte din opera jurnalistică a acestui neobosit căutător de certitudini.

The publications of Vasile Canarache

He was born in Galați on 6 February 1896 and died at Constanța on 4 August 1969. To pay one's respects to the personality of this fabulous character of our days, half a century after his death, we complete the panoply of his cultural activity with journalism.

Vasile Canarache was surnamed the creator of the culture because he knew how to give life to some foundations, to create and maintain the daily paper by writing newspapers of audience and impact, to travel the world, to fight and scatter the misfortunes that he had on his way. He was a newsboy, a shopman, reviser of the magazines "Patria", "Dacia", "Adevărul", "Dimineața". At the age of 19, in Constanța, he wrote his first publications – "Victoria și Varda". He was co-worker at the daily newspaper of Constanța "Dacia", evening edition, with the latest news from the country or abroad, signing with Constantin Irimescu and C. P. Demetrescu, two popular local journalists. Canarache also published poetry frequently, collaborates with "România Mare", which appears in Constanța as a national literary publication.

Alegerea parțială din 6 septembrie 1926, în județul Ialomița

Valentin GHEORGHE

În perioada interbelică, au fost organizate alegeri parlamentare generale, sau parțiale când un loc rămânea vacant, fapt care a animat viața politică locală. Un astfel de moment s-a desfășurat și în județul Ialomița, în ziua de 6 septembrie 1926, când a avut loc prima alegere parțială, ca urmare a renunțării generalului Alexandru Averescu la locul obținut la alegerile din mai 1926, la Adunarea Deputaților. Pentru această campanie s-au înscris: candidatul Partidului Poporului - aflat la guvernare -, Nicolae Ioan; din partea Partidului Țărănesc a participat profesorul universitar și fruntaș Ion Răducanu, ialomițean la origine; ultimul candidat, reprezentantul Partidului Național Liberal, Constantin Banu. Campania electorală a fost dominată de primii doi candidați, care au avut susțineri diferite. Dacă Ion Răducanu a primit sprijinul liderilor de la centru ai Partidului Țărănesc, care au fost prezenți în secțiile de votare din județ, în ziua alegerii, în schimb, candidatul partidului de guvernământ, Nicolae Ioan, nu s-a bucurat de același sprijin, ba chiar a fost sabotat de partizanii din județ. Dovada acestui fapt o constituie rezultatul scrutinului care a fost favorabil lui Ion Răducanu.

Refugiați din Cadrilater stabiliți pe teritoriul jud. Gorj

Daniela-Liliana PĂTRAȘCU, Dumitru-Valentin PĂTRAȘCU

Documente inedite aflate în cadrul Serviciului Județean Gorj al Arhivelor Naționale relevă că, după cedarea Cadrilaterului Bulgariei, aproximativ 100 de locuitori ai județelor Durostor și Caliacra au căutat refugiu pe teritoriul județului Gorj.

Majoritatea sunt originari din județul Gorj și s-au stabilit în localități din județele Durostor și Caliacra, în a treia decadă a secolului XX, ca urmare a împroprietăririi cu pământ. Printre refugiați au fost români veniți din alte regiuni ale țării, precum și aromâni.

De asemenea, numeroși copii ai refugiaților se născuseră în localități din Cadrilater, înainte de 7 septembrie 1940.

New documents found within the Gorj County Service of the National Archives reveal that, after the Cadrilater was ceded to Bulgaria, approximately 100 inhabitants of the Durostor and Caliacra Counties sought refuge on the territory of the Gorj County.

Most of them originated in the Gorj County and had settled in localities from the Durostor and Caliacra Counties in the third decade of the XXth century, as result of the land reform. Among the refugees there were Romanians coming from other regions of the country, as well as Aromanians.

Also, numerous children of the refugees had been born in localities from Cadrilater, prior to the date of 7 September 1940.

Statul național legionar – regim comisarial și stat dual

Florin MÜLLER

Statul național-legionar (septembrie 1940-ianuarie 1941) a constituit, până astăzi, obiectul unor cercetări parțiale. Agenda de lucru a istoriografiei române a ocolit, în general, studiile asupra structurilor de partid ale fascismului, definirea statului național-legionar ca *stat-dual* (Ernst Fraenckel) și *regim comisarial*, marcat de preluarea accelerată a puterii de către Mișcarea Legionară, ca *partid-miliție* (Emilio Gentile). Comunicarea de față intenționează definirea statului național-legionar prin concepte cum ar fi *stat-dual* și *regim comisarial*. Pentru o astfel de încadrare sunt avute în vedere repere cum ar fi: accelerarea violenței revoluționar-totalitare, disjuncția între cele două proiecte de reorganizare instituțională (cel conservator-autoritarist al lui Ion Antonescu și cel dinamic-revoluționar al lui Horia Sima), dualitatea puterii, utilizarea masivă a grupurilor radicale în acțiuni de lichidare a structurilor regimului carlist, aplicarea „justiției revoluționare", activarea ofensivei ideologice violente, atât pentru legitimarea noului regim, cât și pentru descalificarea moral-politică a celui anterior, exaltarea valențelor revoluționare de stânga, anticapitaliste în plan social, suprapunerea atribuțiilor instituțiilor „statului legal" cu cele de natură „comisarială", subordonate Mișcării Legionare. În acest context, Rebeliunea din ianuarie 1941 este efectul acumulării unor tensiuni evidente între Ion Antonescu, conducător nu doar al statului, dar și, lucru în genere neamintit, al „regimului național-legionar", și Mișcarea Legionară, forță cu un puternic potențial distructiv, anarhist-revoluționar.

O istorie din cel de-al Doilea Război Mondial din Chirnogeni, Constanța

Cristina PĂIUȘAN-NUICĂ

Acum, după 80 de ani, cel de-al Doilea Război Mondial apare mai umanizat prin intermediul cartilor poștale militare trimise acasă de Niculae Carabulea - învățător din comuna Chirnogeni, Constanța, plutonier T.R. în Regimentul 34 Infanterie, Compania a V-a - soției sale, Georgeta Carabulea.

Infanteristul narează ruptura de casă în iulie 1940, drumurile sale prin țară cu regimentul, în 1940 și 1941, trecerea Prutului, în septembrie 1942 - un moment emoționant -, periplul printr-o Polonie sărăcită, unde adulții și copii cerșesc hrană de la soldați, apoi, prin Ucraina cea mănoasă, pe unde a trecut în vremea secerișului și, în final, intrarea în necunoscuta Rusie.

Corespondența lui Niculae Carabulea cu soția sa a fost descoperită în 2018 de dr. Alexandru Bădescu, șeful Secției Patrimoniu a Muzeului Național de Istorie a României. Cele 25 de cărți poștale militare stau la baza acestui articol.

After 80 years, the Second World War appears more humanized through military postcards sent home by Niculae Carabulea, teacher from Chirnogeni commune, Constanța region, sergeant T.R. in the 34th Infantry Regiment, Company V, to his wife Georgeta Carabulea.

The infantryman narrates how he leave home, in July 1940, his country mouvements with the regiment in 1940 and 1941, then the passage of the Prut river in September 1942, an emotional moment, the journey through an impoverished Poland where adults and children beg for food from the passing soldiers, then through the fertile Ukraine, and finally the entry into unknow Russia.

The correspondence of Niculae Carabulea with his wife was discovered in 2018 by Alexandru Bădescu, the head of the Heritage Section of the National Museum of History of Romania. 25 military postcards that are the basis of this article.

SOE, ofensiva Iași-Chișinău și lovitura de stat de la 23 august 1944

Marian ZIDARU

În septembrie 1940, Chastelain s-a întâlnit cu liderul ţărănist în casa lui Rică Georgescu.

Maniu a acceptat să plece la Londra, unde urma să alcătuiască un Comitet Român Liber şi să conducă propaganda antigermană. El s-a angajat să provoace o răscoală antigermană în Transilvania, atunci când situaţia o va permite. În schimb, a cerut, din partea lui Churchill personal, să garanteze integritatea României şi restituirea nord-vestului Transilvaniei.

Lucrarea noastră urmează să demonstreze legătura dintre activitatea SOE în România, ofensiva Iași-Chișinău și lovitura de stat de la 23 august 1944.

In September 1940, Chastelain met with the peasant party leader in Rica Georgescu's house.

Maniu agreed to go to London, where he would form a Free Romanian Committee and lead anti-German propaganda. He pledged to provoke an anti-German uprising in Transylvania when the situation allows. Instead, he personally asked Churchill to guarantee the integrity of Romania and the return of northwestern Transylvania.

Our work will demonstrate the link between SOE activity in Romania, the Iasi-Chisinau offensive and the coup on August 23, 1944.

Românii răsăriteni în cercetarea echipelor organizate în perioada 1941-1944 de Institutul Central de Statistică, sub conducerea sociologului Anton Golopenția

Mihai NICOLAE

Cercetările coordonate de Anton Golopenția (1909-1951) au avut ca obiect de studiu colectivitățile românești/moldovenești din Transnistria (între Nistru si Bug) și Transbugia (între Bug și Nipru). Expediția științifică (sociologică, demografică și etnografică), realizată exclusiv de specialiști români, s-a desfășurat în condițiile dificile ale celui de-al Doilea Război Mondial. În plus, dificultățile create de vasta arie geografică acoperită de membrii echipelor, terenul dificil și vitregia climatului, fără sprijin direct sau protecție din partea armatei române, au constituit, în egală măsură, obstacole redutabile, depășite doar de dedicația cercetătorilor. Investigația științifică a fost întreprinsă la cererea Președinției Consiliului de Miniștri și a vizat identificarea românilor de la est de Bug.

Deplasarea echipei Institutului Central de Statistică a început la Tiraspol, în Transnistria și au înaintat spre răsărit, în regiunile Nicolaev, Cherson, Krivoi Rog, Elisavetgrad, Vosnesensk. În Transnistria, localitățile Cantacuzinca și Valea Hotului, dar și Novogrigorievna (rom. Tirgu Frumos), Ananiev (rom. Nani), Noua Odesa au oferit un material complet privind organizarea vieții în colectivitățile românești .

De la Golta spre răsărit, cercetarea a continuat spre regiunea Dnepropetrovsk, Zaporojie, Melitopol către puținele așezări românești de pe Nipru. Sunt studiate unele sate de la sud de Harcov, Mariupol la Marea Azov, Crimeea. Cercetările se încheie în august 1943, în apropierea Donețului. În total, sunt înregistrați 120.000 de români/moldoveni.

Echipa de pe teren a lui Golopenția cuprindea 20 de colaboratori, mulți dintre ei afirmați ulterior și recunoscuți ca specialiști în domeniile lor de cercetare: A. Rațiu, N. Marin-Dunăre, Dan Dutescu, G. Retegan, Eugen Siedel, T.A. Stoianovici, Ovidiu Barlea, Corneliu Mănescu, G. Popescu ș.a. Colaborează și transnistreanul Nichita Smochină și fiul său Alexandru Smochină, iar Constantin Brăiloiu, invitat pentru o vreme, avea să realizeze prima cercetare a folclorului muzical al românilor de la est de Bug. Profesorul Dimitrie Gusti, cu o delegație a Academiei Române, vizitează localitățile Cantacuzinca și Odesa, revenind în țară „mulțumit și impresionat".

Temele de cercetare, cuprinse într-un *Proiect de sumar* întocmit de Anton Golopenția, au urmărit: cultura tradițională, biserica și credința, administrația, meseriile și industria, politica agrară a colhozurilor, școala, mentalitatea comunității, conviețuirea româno-ucraineană. Au fost clarificate multe alte aspecte adiacente.

Cercetarea românilor răsăriteni întreprinsă de Institutul Central de Statistică rămâne, până în prezent, un model de obiectivitate și probitate științifică. Anton Golopenția își îndemna, insistent, colaboratorii să respingă orice tentație propagandistică: *„Voi trebuie să căutați adevărul, așa cum a fost el. Și, dacă aflați adevărul, veți afla, de multe ori, că el poate fi și neconvenabil*".

Personalitatea Mitropolitului Martir Vasile Lăzărescu al Timișoarei (1894-1969)

Mircea Cristian PRICOP

În zorii secolului al XX-lea, erezia politică a comunismului și-a revărsat ororile asupra lumii. Promovând așa-zisa „luptă de clasă", erijându-se, cu totul absurd, într-o religie fără de Dumnezeu, eliberatoare al claselor sociale oprimate și impunând, cu ferocitate nemaiîntâlnită, propria doctrină, bazată pe cele două principii ale darwinismului social (supraviețuirea celui mai puternic și lupta pentru existență), bolșevismul și-a dobândit și exercitat – printr-un simulacru grosolan - hegemonia în arealul Europei Centrale și de Est, în aproape întreaga Asie, precum și în multe alte zone ale lumii.

Acuzată astăzi, de către un anumit curent de opinie, părtinitor în esența lui (fiindcă evidențiază exclusiv căderile - nu puține, de altfel - ale membrilor clerului ortodox), de colaborarea cu puterea marxist-ateistă, Biserica Ortodoxă este obligată, pe de o parte, să își asume cu responsabilitate petele trecutului, dar și să-și redescopere, cu seriozitatea cercetătorului și cu respectul creștinesc adecvat, martirii și mărturisitorii (1725 de clerici ortodocși din totalul de 2398 de slujitori ai tuturor cultelor, persecutați de autoritățile comuniste, fără a se socoti masacrarea, aproape completă, a clericilor din Basarabia și Bucovina de Nord, între 1940 și 1941 și, apoi, după 1944).

Mitropolitul Vasile Lăzărescu, ctitorul reînființării vechiului scaun episcopal al Timișoarei, se înscrie cu cinste în lista celor care au refuzat orice compromis cu odioasa Securitate, asumându-și, pentru aceasta, prigoana, exilul și moartea în condiții insultătoare, încă nedeplin elucidate.

At the dawn of the twentieth century, the political heresy of communism overturned its horrors on the world. Promoting the so-called „class struggle", erecting itself, completely absurd, into a religion without God, „liberating" the oppressed social classes and imposing its own doctrine with ferocity, based on the two principles of social Darwinism (the survival of the strongest and the struggle for existence), the Bolshevism acquired and exercised - through a rude simulacrum – the hegemony in the area of Central and Eastern Europe, almost throughout Asia, as well as in many other areas of the world.

Charged today, by a certain common belief, biased in its essence (because it emphasises only the failures - not a few, in all fairness - of the members of the Orthodox clergy), with the collaboration with the marxist-atheist power, the Orthodox Church is obliged, on the one hand, to take full responsability for the stains of the past but, on the other, to rediscover, with the seriousness of the researcher and with the proper Christian respect, its own martyrs and confessors (1725 Orthodox clergy from the total of 2398 ministers from all the cults, persecuted by the communist authorities, without being counted the massacre, almost complete, of the clergy of Bessarabia and North Bukovina, between 1940 and 1941 and, second time, after 1944).

Metropolitan Vasile Lăzărescu, the founding father of the restored ancient episcopal seat of Timișoara, is on the honor roll of those who refused any compromise with the odious Securitate, assuming, for this reason, persecution, exile and death in insulting, still suspicious conditions.

Principalele loturi dobrogene
din cadrul mișcării de rezistență anticomunistă în arhivele Securității

Delia Roxana CORNEA

În arhivele fostei Securități pot fi identificate mai multe dosare privind organizarea mișcării de rezistență din Dobrogea, precum și măsurile luate de organele de securitate pentru reprimarea oricărei rezistențe. În fondul documentar al acestei probleme am putut identifica o serie de hărți, planuri, dar și o prezentare a principalelor 12 loturi dobrogene, condamnate în anii 1949-1955. Analiza acestor documente ne relevă, astăzi, amploarea mișcării de rezistență anticomunistă din Dobrogea, legăturile care au existat între diferitele grupuri, precum și amploarea represiunii declanșată de autoritățile comuniste.

The main Dobrogea's lots of the anti-Communist Resistance Movement
in the archives of Romanian Secret Services

In the archives of the former Romanian Secret Service can be identified several files regarding the organization of the Resistence Movement from Dobrogea, and also the measures taken by the security organs to suppress any resistance. In the documentary background of this problem, I was able to identify a series of maps, plans, but aslo a presentation of the main 12 lots from Dobrogea, ordered over the years 1949-1955. The analysis of these documents reveals to us today the scale of the anti-Communist Resistance Movement from Dobrogea, the conections that existed between the different groups, as well as the magnitude of repression triggered by the communist authorities.

Implicarea şi rolul armatei la construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră

Ana Olivia ROTARU

În toamna 1975, au demarat lucrările de organizare a şantierului Canalului. Şantierul propriu-zis a fost inaugurat la sfârşitul lui 1975, iar, la începutul anului 1976, au fost generalizate fronturile de lucru, treptat, pe toată lungimea canalului.

Ziua de 1 septembrie 1976 a fost considerată data inaugurării participării armatei la construcţia grandiosului obiectiv, cu forţele şi mijloacele asigurate de Ministerului Apărării Naţionale, la care s-a adăugat tehnica asigurată prin închiriere de la Ministerul Transporturilor şi Telecomunicaţiilor.

La 1 octombrie 1976, Nicolae Ceauşescu s-a întâlnit, din nou, cu activul de comandă şi de partid din armată, la punctele unde au început lucrările, trasând o nouă sarcină. În loc de 30 km Canal, armata primea acum 40 km, pentru scurtarea duratei de execuţie urmând să lucreze, conform indicaţiilor, într-un ritm militar.

Din cauza noii sarcini de lucru stabilită armatei şi a scurtării duratei de execuţie a Canalului, s-a impus o nouă reeşalonare a lucrărilor şi s-au luat următoarele măsuri: înfiinţarea nucleului de comandă al Brigăzii 45 Hidrotehnice - format din şapte cadre -, înfiinţarea unui batalion al brigăzii, încadrat şi dotat cu 40% din efective şi 65% din tehnică pentru începerea lucrărilor cu caracter experimental.

Acțiuni românești în vederea aderării la Uniunea Europeană, după 1990

Cristina-Iulia GÎLĂ

Prăbușirea regimurilor comuniste și căderea Cortinei de fier au reprezentat sfârșitul separării celor două sisteme și concepții despre lume, ostile timp de aproape jumătate de secol. Statele din centrul Europei, aflate în plin proces de transformare economică și politică, au făcut din ideea integrării complete în structurile Comunității Europene un țel suprem în politica externă.

Articolul de față descrie pașii importanți parcurși de România după 1990, revenirea la democrație și pluralism politic. Studiul se concentrează asupra debutului relațiilor României cu Uniunea Europeană, evoluției negocierilor de aderare și conținutului Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană. Se va urmări realizarea unei retrospective cronologice privind drumul parcurs de România, începând cu elaborarea Strategiei naționale de pregătire a integrării, finalizând cu momentul semnării aderării, analizând, în același timp, și dificultățile întâmpinate pe parcurs.,Un spațiu aparte va fi alocat pregătirii profesionale și programelor în domeniul educației, a promovării cooperării între diferite instituții din România și Comunitatea Europeană.

Marea Neagră – din nou Pont fără hegemon; din nou teatru hibrid

Dorin POPESCU

Pontus Euxinus pare a fi fost dintotdeauna un spațiu hibrid, aflat la intersecția mai multor axe, interese și drumuri strategice. În acest context, consemnăm periodic modificări paradigmatice ale narativelor care însoțesc istoria acestui spațiu, precum și acțiuni politice în regiune, care produc noi fizionomii geopolitice, noi realități politice, noi semioze.

Narațiunea geopolitică a spațiului extins al Mării Negre trebuie *up-gradată* periodic, pentru ca analiștii și experții să poată pune la dispoziția publicului larg și, deopotrivă, a celui specializat datele fundamentale actualizate ale profilului geopolitic al regiunii.

Studiul nostru inventariază actualele problematici geopolitice ale spațiului, precum și noile instrumente de hibridizare a acestuia, în cadrul așa-numitei „paradigme Crimeea” – toate procesele relevante pentru această

regiune produse în ultimii 5 ani, de la anexarea ilegală a Peninsulei Crimeea (creșterea în relevanță geopolitică a regiunii, amenințările hibride, provocările asimetrice, regruparea geopolitică a actorilor etc.).

Avem iluzia că astfel de inventarieri periodice ale proceselor geopolitice de la Marea Neagră - mai ales cele care produc mutații paradigmatice, precum va fi fost anexarea Crimeei - nu trebuie să lipsească din ecuația dezbaterilor științifice privind istoria Mării Negre, ca atare, nu trebuie să lipsească nici din agenda celui mai prestigios dintre evenimentele științifice găzduite anual la Tomis, Sesiunea Internațională de Comunicări Științifice *Pontica*.

Concluziile studiului nostru nu sunt deloc încurajatoare. În regiune se enunță frecvent, chiar sistemic, coduri roșii de furtuni geopolitice. Spațiul extins al Mării Negre va fi redevenit unul conflictual pe termen lung, cu manifestări și politici agresive al tuturor actorilor geopolitici interesați de regiune; au loc procese multiple de hibridizare a acțiunilor acestora în spațiu, precum și de hibridizări corelate ale riscurilor, amenințărilor și provocărilor la adresa securității și stabilității regionale; Pontul devine un spațiu fără hegemon, dar cu numeroase competiții pentru *leadership* geopolitic, care pot marca intrarea într-o nouă eră geopolitică. Regiunea pare a fi devenit un spațiu de testare a unei posibile noi resetări geopolitice a lumii, iar noua alchimie geopolitică de la Pontul Euxin poate oferi răspunsuri și clarificări pentru viitoarea ordine globală.

MASĂ ROTUNDĂ

CONSERVAREA ŞI RESTAURAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Cazuri deosebite în activitatea de restaurare-conservare

Mariana OMENIUC, Gabriela RADU

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale este compus din patru secții: Muzeul Eco-Turistic Delta Dunării ce deține opt colecții; Muzeul de Istorie și Arheologie care gestionează trei colecții; Muzeul de Etnografie și Artă Populară, cu șase colecții; Complexul Muzeal de Patrimoniu Cultural Nord-Dobrogean „Muzeul de Artă - Casa Avramide" Tulcea, cu cinci colecții; și două departamente (Biroul de Arheologie Preventivă care, prin activitățile desfășurate, extrage materialul arheologic rezultat în urma săpăturilor arheologice și Biroul Patrimoniu - Documentare ce gestionează fondul de carte și manuscrise de patrimoniu).

Departamentul de restaurare deservește toate aceste secții și departamente prin activitatea desfășurată în laboratoare de restaurare-conservare: metal, ceramică, lemn, textile, hârtie, taxidermie, pictură pe lemn. Prezentarea realizată surprinde situații deosebite care pun la încercare experiența și priceperea profesională a restauratorilor. Restauratorul trebuie să dețină cunoștințe aprofundate cu privire la materialitatea obiectelor, a tehnicilor de execuție ale acestora în mod cronologic, acest aspect facilitând datarea obiectului, dar și defectele tehnologice care pot fi întâlnite în urma procesării. De asemenea, există situații când obiectul „ne oferă surprize".

În activitatea de restaurare, orice detaliu este important. Cel mai nesemnificativ aspect în ochii unui profan poate face diferența în activitatea de restaurare, dintre salvarea obiectului și degradare. Se pot întâlni cazuri în care investigațiile restauratorului să pună în valoare diferite particularități excepționale ale pieselor. Pentru a evidenția acest aspect vom exemplifica prin descrierea descoperirii efectuate de către restaurator a unei monede de bronz într-un vas ceramic, identificarea unor amprente pe un vas medieval glazurat, descoperirea unei steme pe o bucată de bronz ce inițial nu prezenta aspecte deosebite, identificarea unor amprente de textile pe o cruce descoperită într-un mormânt de copil și altele.

Restauratorul este cel care prelungește durata de viață a obiectelor de patrimoniu. Restaurarea este o știință dinamică, se îmbunătățește odată cu trecerea timpului, iar mijloacele de intervenție devin din ce în ce mai puțin invazive.

Special cases in the restoration - preservation activity

The Institute of Eco-Museum consists of four sections (Danube Delta Eco-Tourism Museum Center holding eight collections, Museum of History and Archeology which manages three collections, Museum of Ethnography and Folk Art six collections; The Museum of Complex of Northern Dobrudja "Art Museum – Avramide House" Tulcea has five collections, and two departments (Preventive Archaeology Office that the

activities extracted archaeological material resulting from excavation, and Documentation Heritage Office that manages the books and manuscripts heritage) . Department of restoration serves all these sections and departments through activities conducted in laboratories of restoration - conservation: metal, ceramic, wood, textiles, paper, taxidermy, wood painting. The presentation give us surprises, special situations that test the professional experience and skills from restorers. The restorer must have extensive knowledge on the existence of objects, their execution techniques chronologically used, dating facilitating this object as well as technical defects which may occur after processing. There are also situations where the subject "gives us surprises."

In the restoration every detail is important. The most insignificant aspect in the layman eyes can make a difference in the restoration, the saving or the degradation of the object. We may encounter cases where investigations restorer to highlight different features exceptional pieces. To emphasize this we will illustrate by describing the discovery made by restorer of bronze coins in a ceramic pot, identifying finger prints on a medieval boat glazed; the flags discovered on a piece of bronze initialy do not present specialy aspects; identifying textile prints on a cross found in a child's grave, and others. Restorer is prolonging the life of heritage objects. Restoration is a dynamic knowledge that improved with time and the interventions are becoming less and less invasive.

Investigații asupra ceramicii folosind metode non-destructive cu neutroni

Marius BELC, Cristina TALMAȚCHI

Una dintre cele mai importante sarcini ale arheologiei este studiul cuprinzător al obiectelor de patrimoniu cultural. Importanța și unicitatea probelor necesită utilizarea în analiza lor a metodelor interdisciplinare non-destructive avansate. De aceea, pentru analizarea unor probe ceramice descoperite în Dobrogea metoda principală de analiză a fost aleasă tomografia și radiografia neutronică, iar în secundar am utilizat difracția neutronică și microscopia optică.

Investigations on ceramics using the neutron non-destructive methods

One of the most important tasks of archeology is comprehensive studie of the cultural heritage items. The importance and uniqueness of the samples requires the use of advanced interdisciplinary non-destructive methods in their analysis. Therefore, for analyzing some ceramic samples discovered in Dobrudja the main method of analysis was chosen neutron tomography and radiography and in the secondary, we used neutron diffraction and optical microscopy.

Aspecte de analiză tehnologică și conservare pentru zidul și mozaicul pavimentar policrom de la Edificiul roman cu mozaic din Tomis - Constanţa

Romeo GHEORGHIȚĂ

Mozaicul roman de la Tomis se apropie stilistic de două tipologii. Prima o reprezintă chenarele şi frizele decorative, formate din benzi cu motive geometrice sau vegetale stilizate *(opus tessellatum)*, iar următoarea constă din elementele simbolice încadrate de acestea (*opus vermiculatum)*.

Restaurarea tabloului
„*Triumful Fecioarei înconjurată de îngeri*", şcoală spaniolă, sec. XVI

Sorina GHEORGHIȚĂ

Tabloul „Triumful Fecioarei", pictat în culori de ulei, pe suport de lemn de stejar, provine din colecția regală, fiind achiziționat în 1889 de la consulul Felix Bamberg.

De-a lungul timpului a avut mai multe particularități, însă mereu acestea s-au orientat către pictura spaniolă din secolele XV-XVII.

Examinarea efectuată înaintea restaurării a identificat structura şi compoziţia materialelor, tehnica şi etapele de realizare a imaginii, precum şi starea de conservare a tabloului.

Panoul de mari dimensiuni este compus din zece bucăţi de stejar. Modul de îmbinare constă în încleierea și fixarea în cuie, din față spre spate, a componentelor. Panoul a fost preparat cu un grund pe bază de clei și gesso cu adaos de alb de plumb. Pelicula de culoare a fost aplicată folosind două procedee: cel al modeleului culorii locale și prin aplicarea unor glasiuri semitransparente peste culoarea de bază.

De-a lungul timpului, dimensiunile mari şi greutatea considerabilă a lucrării au determinat producerea unor deteriorări caracteristice manevrărilor dificile, constând în lovituri şi lacune, iar plasarea într-un lăcaş de cult a dus la afectarea sa prin expunerea locală la temperatură ridicată. Intervenţiile vechi asupra stratului pictural au produs eroziuni la nivelul peliculei de culoare, au acoperit degradările existente cu retuşuri ce depăşesc limitele lacunelor sau chiar cu repictări, realizând şi unele modificări ale elementelor ce compun tabloul, sau schimbări în cromatica acestuia.

Intervenţia de restaurare prezentată a constat în operaţiuni la nivelul fiecărui strat component al tabloului. O etapă importantă a restaurării a urmărit înlăturarea vechilor intervenţii necorespunzătoare şi redarea rezistenţei structurale prin consolidarea panoului, efectuată de specialiştii din Laboratorul de Restaurare Lemn al MNAR. La nivelul stratului pictural scopul intervenţiei a fost recuperarea unei imagini autentice, pe cât posibil apropiată de cea originală, prin îndepărtarea suprapunerilor existente peste pictură, prin reconstituirea aspectului suprafeţei şi reintegrarea cromatică a pierderilor și eroziunilor peliculei de culoare.

Restoration of a panel painting, Spanish School, XVI century , "The Triumph of Virgin"

The painting "The Triumph of Virgin" atributted to Pedro da Campana belongs to the Royal Collection, being purchased in 1889, from the collection of the german consul Felix Bamberg.

It was painted using oil-based colors on oak wooden support and over the years was attributed to several painters, always being put in relation to the Spanish school, around XVI-XVII century.

The large panel was made from 10 planks of oak. The joints of the panel were made by gluing and fixing nails inserted from front to back into oak bars. The panel priming is white, on a basis of glue, gesso and lead white. The color layer has been thinly and uniformly applied, using two procedures: the mixes between two colours and translucent glazes applied over a basic colour.

Over the course of time, due to the large size and weight of the panel, we can notice considerable damages typical to difficult handling. Old restorations have made changes in the panel consolidation, The dimensional changes due to humidity variations, wood distortions, shocks and vibrations to which the painting has been subject, caused the separation between the planks.

Placing the painting into chapels, caused degradations due to exposure to candle flame.The paint layer has many losses, located on most joints, perimeter and others spread over the painting.

The painting was cleaned repeatedly over time, locally that has lead to abrasion of the paint layer. All the gaps and deteriorations existing at the paint level were covered several times by retouchings and overpaintings. Several varnish layers were unevenly applied, natural resin based. This varnish was deteriorated, discoloured, hiding most of the old interventions and altering the painting's original chromatic.

The current restoration has two aims, that determined entirely the conservation operations: regaining the structural integrity by strengthening the support and the recovery of the authentic image, hidden by various interventions.

Thus, at the support level, the old improper interventions were removed, the central joint was restored and the two separate panel pieces were glued. On the back of the panel, a flexible craddle was fixed with wooden buttons. The back was protected with a synthetic resin film.

At the paint layer level, the restoration aimed the recovery of the authentic image as close as possible to the original, through the removal of the existing overpaintings. The old varnish and retouchings removal required many steps, according to the degree of solubility of each of the layers. Moreover, several types of putty filling were found after removing the overpaintings, providing information about the number and dimension of previous restorations.

In order to complete the restoration, the following operations were performed: a new layer of varnish was applied, followed by filling the losses from the paint layer and chromatic reintegration of losses and abrasions.

Restaurarea și conservarea unei amfore de masă

Luiza Valentina IONESCU

Amfora de masă decorată în tehnica West Slope, descoperită în 2017 în perimetrul necropolei elenistice a Tomisului (mormânt de incineraţie cu inventar bogat, cercetat pe str. Industriei, nr. 1, lângă Kaufland), este o variantă produsă probabil în zona pontică sau în vestul Asiei Mici şi se datează în sec. II a.Chr. În momentul aducerii în laborator, amfora de masă a prezentat o stare de conservare satisfăcătoare, însă a necesitat atenţie sporită în timpul tratamentului de curăţare chimică, pentru conservarea culorilor.

The amphora, discovered in 2017 within the elenistic necropolis of Tomis (tomb of incineration, with a variety of artifacts, from Industriei street, no. 1, nearby Kaufland), had been decorated in the West Slope manner. It is a posibility that it comes from the pontica area or West Asia zone, from the 2nd century a.Chr. When it was brought to the laboratory, the amphora was in a quite satisfactory state, but the process of cleaning required attention because of the colours, in order to preserve them.

Restaurarea unui opaiţ de bronz cu simboluri creştine

Dan Mihai IONESCU

Prezentarea este despre un opaiţ de bronz cu simboluri creştine, descoperit în 2015 în fortificaţia romano-bizantină de la Capidava, Scythia Minor. Acest tip de opaiţe este de influenţă nord-africană, probabil egipteană.

În momentul în care a fost adus în laborator, obiectul era puternic corodat. Piesa a urmat un proces de curăţare, restaurare şi conservare, astfel încât la final să poată oferi o imagine cât mai apropiată de cea din perioada utilizării sale.

A bronze oil lamp with christian symbols discovered in 2015 in the roman-byzantin fortification from Capidava, Scythia Minor. This type of oil lamps are of North African influence, probably Egypt.

Since the moment it was brought to the laboratory, the object was strongly damaged. The piece was cleaned and restored, so that it could bring a clearer and authentic image that resembles the original one from the mentioned period.

Jucărie „Cocoș"

Doina CONSTANTIN

Jucăria „Cocoș" din ceramică a fost descoperită în necropola unei așezări din perioadă greco-elenistică și romană timpurie, la săpăturile făcute la Autostrada Medgidia-Constanța. Procesul de restaurare a prezentat dificultăți, ceramica aflându-se într-o stare de degradare accentuată, îndepărtarea impurităților făcându-se cu o perie cu peri foarte moi.

The toy „Cocoș", from the pottery discovered in a necropolis from the late Greek and Roman period, was discovered when there was made the Medgidia-Constanta highway. The process of restoration was kind of difficult because the pottery was degrading and the impurities were removed with special brushes, with very soft bristles.

Restaurarea și conservarea unui castron smălțuit

Nicoleta ADOCHIŢEI

Piesa a fost descoperită cu ocazia săpăturilor sistematice desfășurate pe Valea Casimcei în perioada 2014-2016, în localitatea Cheia, județul Constanța. Castronul în cauză face parte din categoria „recipiente", confecționat din lut modelat la roată și ars în cuptor oxidant și este smălțuit. Starea de conservare a fost satisfăcătoare și nu a ridicat mari dificultăți pe parcursul restaurării, excepție făcând tratamentul de curățare chimică, întrucât ceramică smălțuită este friabilă.

The piece had been discovered on the occasion of the diggings made at the Casimcea River Valley in 2014-2016, in the Cheia city, county of Constanta. The piece which we discussed earlier is a part of the « big cutlery category and was made at one of the Pottler wheel and burned in an oxidant oven, afterwhile being glazed. The state of conservation in which it arrived was satisfactory and it made the restauration process easier, an exception being the cleaning treatment because the glaze was fragile and it could have been easily removed by accident.